

MASTEROPPGAVE

«Hadde vi ikke gjort aktiviteter så ...»

En kvalitativ studie av aktiviteters betydning for livskvalitet, i vente perioden, for enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssenter.

Maria Bye

Dato: 11. mai 2018

Masterstudium i psykososialt arbeid – helse- og sosialfaglig yrkespraksis

Avdeling for helse- og velferd

Høgskolen i Østfold

FORORD

At min masteroppgave skulle omhandle enslige mindreårige asylsøkere var ikke i mine tanker da jeg startet dette studiet høsten 2014. Sett i etterkant er det allikevel kanskje ikke så overraskende. Min bachelor i sosialt arbeid omhandlet integrering av enslige mindreårige asylsøkere, og dermed følges nå den røde tråden videre.

Vi må tilbake til vinteren 2016, for å finne *vendepunktet* for det som skulle ende opp med å bli tema for denne masteroppgaven. Halvveis i studietiden endret jeg arbeidsplass, og startet på et omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere. Her har jeg vært så heldig å få møte, og ta del i livene til, tilsammen 17 fantastiske barn og ungdommer. Det er dere som har inspirert meg og ført til at min masteroppgave, som den største selvfølgelighet, skulle omhandle enslige mindreårige asylsøkere. Tusen takk! Samtidig vil jeg rette en takk til tidligere kollegaer ved Degernes Omsorgssenter som har bidratt med idemyldring rundt utarbeidelsen av tema og problemstilling til denne studien.

Til informantene, både ungdommer og ansatte som har deltatt; takk for at dere ville dele deres erfaringer og livsfortellinger, og ikke minst deres tid. Denne masteroppgaven ville ikke blitt til uten dere.

Hadi Strømmen Lile, takk for all din tid, støtte og tilstedeværelse som veileder. Din gode, ærlige og oppmuntrende veiledning har bidratt til at jeg i de mest frustrerende perioder har klart å holde troen oppe på at jeg vil nå målet med å fullføre denne masteroppgaven.

Takk til alle medstudenter på kullet, som har bidratt til faglige diskusjoner og sosial hygge under studiesamlingene de siste fire årene. En spesiell takk til Isabelle, for gode samtaler, samarbeid, tilbakemeldinger gjennom hele studietiden. Og ikke minst til Stine, for god støtte og dialog under skrivingen av denne masteroppgaven.

Anders, takk for at du alltid tror på meg og støtter meg. Jeg elsker deg!

Fredrikstad, mai 2018

Maria Bye

SAMMENDRAG

Bakgrunn og hensikt: Enslige mindreårige asylsøkere og deres omsorgssituasjon i asylsøkerfasen i Norge har vært et mye omdiskutert tema. Spesielt preget lange venteperioder med et liv på vent situasjonen fra 2015-2017, en periode som for mange var vanskelig og utfordrende. Hvordan kan vi som hjelpere bidra til at en utfordrende hverdag kan bli noe bedre? Med utgangspunkt i at lediggang er roten til mye vondt, har jeg valgt å se nærmere på aktivitetenes betydning for livskvalitet. Formålet med denne studien er å belyse aktivitetstilbudet som gis de enslige mindreårige på omsorgssenteret og hvorvidt aktiviteter kan bidra til økt livskvalitet, og derav en mindre belastende ventetid. Hvordan aktivitetstilbudet ser ut, hvordan de enslige mindreårige opplever tilbudet og betydningen av det, vil også være med på å belyse deres behov i asylsøkerperioden.

Problemstilling: *Hvordan kan aktiviteter bidra til økt livskvalitet, i venteperioden, for enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssenter?*

Metode og utvalg: I studien brukes en kvalitativ metode som forskningsmetode. I arbeidet med denne problemstillingen har jeg intervjuet åtte informanter, fem ansatte med nåværende og tidligere arbeidserfaring fra omsorgssenter med enslige mindreårige asylsøkere og tre enslige mindreårige asylsøkere som alle har bodd på omsorgssenter i overnevnte periode. Valg av to informantgrupper ga meg også mulighet for å implementere triangulering av dataene til denne studien.

Resultat og konklusjon: Studien viser et komplekst tema, hvor aktiviteters påvirkning av livskvalitet er individuelt betinget knyttet opp mot behov. Samtidig trekker samtlige av informantene frem deltakelse i aktiviteter som positive bidrag i hverdagen. Sentrale temaer i studien er aktiviteters betydning for psykisk helse, integrering, både språklig og kulturelt, samt sosiale forhold.

Nøkkelord: Livskvalitet, enslige mindreårige asylsøkere, omsorgssenter, venteperioden, aktivitetstilbud.

SUMMARY

Background and intent: Unaccompanied minor asylum seekers and their care situation during the asylum process in Norway has been a widely debated subject. Long lasting asylum processes and lives on hold characterized the period from 2015-2017, a period that has been hard and challenging for those affected. How can we, the caretakers, contribute to improve these challenging periods?

Basing my study on the rationale that idleness is a cause of trouble, I have decided to take a closer look on activities and their importance for one's wellbeing. The intent of this study is to shed light on the selection of activities offered to minors in child welfare centers, to what extent such activities can help improve their wellbeing and how these activities may improve an otherwise distressful and uncertain asylum process.

What selection of activities is offered to the unaccompanied minors and how the minors find this selection of activities will help us better understand their needs during the asylum process.

Thesis: *How can activities help improve the wellbeing of unaccompanied minor asylum seekers staying in child welfare centers during their asylum process?*

Design and selection of informants: The study is built on a qualitative design. I have interviewed eight informants, five of which have current and previous experience from working with unaccompanied minor asylum seekers in child welfare centers, and three of which are unaccompanied minor asylum seekers themselves, who all has stayed in child welfare centers between 2015 and 2017. The selection of two different groups of informants has given me the opportunity to implement triangulation of data for this study.

Results and conclusion: The study reveals a complex topic where the effect activities have on the wellbeing of minors relies on individual needs and requirements. At the same time, all the informants emphasize participation in activities as positive contributions to the everyday life. A key subject in the study is how these activities affect mental health, social integration – both culturally and linguistic – as well as other social matters.

Keywords: Unaccompanied minor asylum seekers, child welfare centers, asylum process, wellbeing, activities, selection of activities

INNHOLDSFORTEGNELSE

FORORD.....	1
SAMMENDRAG	2
Nøkkelord: Livskvalitet, enslige mindreårige asylsøkere, omsorgssenter, venteperioden, aktivitetstilbud.....	2
SUMMARY	3
1. INNLEDNING	6
1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål	8
1.2 Begrepsavklaringer.....	9
1.2.1 Livskvalitet.....	9
1.2.2 Enslige mindreårige asylsøkere	10
1.2.3 Omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere	10
1.2.4 Venteperioden	11
1.2.5 Aktivitetstilbud.....	11
1.3 Forskningsmessig relevans.....	11
1.4 Oppbygging av oppgaven.....	12
2. METODE	13
2.1 Informantutvalg	14
2.2 Rekrutteringsprosess	17
2.3 Beskrivelse av informantene	20
2.3.1 Enslige mindreårige asylsøkere	20
2.3.2 Ansatte ved omsorgssenter	21
2.4 Datainnsamling.....	21
2.4.1 Utarbeidelse, oppbygging av, og tema i intervjuguiden	22
2.5 Gjennomføring av intervjuene.....	23
2.5.1 Registrering av data.....	26
2.5.2 Transkribering av intervjuene.....	27
2.5.3 Min rolle som forsker	27
2.6 Analyseprosess	28
3. «HVORDAN OPPLEVES AKTIVITETSTILBUDET VED OMSORGSSENTERET?»	31
3.1 Bidrar aktivitetstilbudet til å skape forutsigbarhet og struktur i hverdagen?.....	32
3.2 Deltar ungdommen i planleggingen av aktivitetene, eller er det i stor grad voksenstyrt?.....	35
3.3 Aktivitetstilbud knyttet til barns psykiske helse.....	40
3.4 Fritidsaktiviteter i regi av omsorgssenteret	45
3.5 Ungdommens muligheter for deltakelse i fritidsaktiviteter i regi av lokalmiljøet.....	47
3.5.1 Begrenset av samarbeidet med lokale aktører?	51
3.6 Aktiviteter som bidrar til adl-ferdigheter/hverdagskunnskap.....	53

3.7	Økonomi og bemanning til hinder for et godt aktivitetstilbud?	55
4.	«HVILKE AKTIVITETER BESKRIVES SOM VERDIFULLE, OG HVORFOR?»	59
4.1	Kulturelle fortolkningsrammer	60
4.2	Deltakelse i aktiviteter og psykisk helse, et todelt perspektiv	64
4.2.1	Hvordan bidrar deltagelse i aktiviteter til en bedre hverdag og bedre psykisk helse?... 65	
4.2.2	Lang ventetid, dårligere psykisk helse og passivitet?.....	67
4.3	Bidrar deltagelse i aktiviteter til integrering?	69
4.3.1	Hvordan påvirker deltagelse i aktivitetene tilegnelse av språkkunnskaper?	70
4.3.2	Sosial integrering i lokalsamfunnet	73
4.3.3	Bidrar aktivitetene til kulturell integrasjon?.....	77
4.4	Bidrar deltagelse i aktivitetene til å skape relasjoner?	79
5.	OPPSUMMERING OG AVSLUTNING	83
	LITTERATURLISTE	86

Vedlegg

Vedlegg 1: Svar på søknad NSD

Vedlegg 2: Informasjonsskriv personal

Vedlegg 3: Informasjonsskriv EMA

Vedlegg 4: Intervjuguide personal

Vedlegg 5: Intervjuguiden EMA

Vedlegg 6: Samtykke personal

Vedlegg 7: Samtykke EMA

***Antall sider: 80** – ekskludert forside, forord, sammendrag, summary, innholdsfortegnelse, litteraturliste og vedlegg.*

1. INNLEDNING

Gjennom mediebildet og politiske føringer i innvandrings- og asylpolitikken har *enslige mindreårige asylsøkere* (EMA)¹ de senere årene blitt viet stor oppmerksomhet, spesielt hva gjelder deres omsorgssituasjon og hvordan de blir tatt imot av det norske samfunnet (Eide & Lidén, 2012). På bakgrunn av en bekymring om at Norge ikke ga enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger et tilfredsstillende omsorgstilbud, leverte barneombudet sammen med flere fag- og frivillige organisasjoner i 2006 et krav til myndighetene om at omsorgsansvaret for denne gruppen skulle bli overført fra utlendingsforvaltningen til barnevernet (NGOU, 2006:1). I 2007 ble barnevernloven endret, hvor kapittel 5A ble gjeldende for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år og deres omsorgstilbud i asylsøkerfasen; omsorgssenter (Barnevernloven, 1992, kapittel. 5A). I 2007, på Eidsvoll, åpnet det første omsorgssenteret i Norge (Eide & Lidén, 2012). Siden den gang og frem til 2015 har det vært et svingende, men økende antall ankomster av enslige mindreårige asylsøkere til landet (Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, 2018; Haugen & Dyrhaug, 2011).² I 2015 kom det totalt 5480 enslige mindreårige asylsøkere under 18 år alene til Norge, noe som er det høyeste antallet EMA til Norge noen gang, og mer enn firedoblet sammenlignet med 2014 (Bufdir, 2018). Av de 5480 var 1161 under 15 år, og i utgangen av 2015 bodde 753 EMA under 15 år midlertidig på omsorgssenter (Regjeringen, 2017). Den store ankomsten av EMA til Norge i 2015 førte til lang behandlingstid hos Utlendingsdirektoratet (UDI), og for enkelte har ventetiden vært på oppimot to år fra de søkte om asyl til vedtaket på asylsøknaden forelå (Bufdir, 2018). Lang ventetid i asylmottak har vært gjennomgående i kritikken rettet mot mottakssystemet i Norge, til tross for klare politiske målsettinger om rask behandlingstid (Lauritsen & Berg, 1999; NOU 2011:10). Kritikken er i stor grad rettet mot forvaltningssystemet og deres store kapasitetsproblemer, ikke mot selve saksbehandlingsprosessen. Spesielt når det gjelder barnefamilier og enslige mindreårige asylsøkere er den lange ventetiden blitt sterkt kritisert (Berg, 2012). Lang ventetid vil ifølge Lauritsen & Berg (1999) blant annet bidra til en forverring i beboernes livskvalitet.

Enslige mindreårige asylsøkere er like forskjellige som alle andre barn, men de har likevel noen fellestrekk som binder dem sammen som gruppe; de er barn, de er flyktninger og de er

¹ Enslige mindreårige asylsøkere er alle barn under 18 år som kommer alene til Norge for å søke asyl (Utlendingsdirektoratet, u.d.).

² Barne-, ungdoms og familiedirektoratet, heretter kalt Bufdir.

alene uten nære voksne omsorgspersoner (Broch, 2012). Deres livshistorier er derimot ikke alltid slik vi forventer at barns livshistorier skal være. Flere av dem har måttet se og oppleve hendelser ingen burde få oppleve, og som i ulik grad vil påvirke deres hverdag fremover (Bengtson & Ruud, 2012). Med bakgrunn i å være alene i en fremmed verden, omtales enslige mindreårige asylsøkere som sårbare barn (Broch, 2012). Deres sårbarhet underbygges i tillegg av mulige opplevde traumer og vanskelige livsopplevelser (Jensen, 2012). Ikke bare deres tidligere livsopplevelser, men også selve asylsøkersituasjonen med lang ventetid og stor usikkerhet for fremtiden, kan gjøre at situasjonen oppleves mer traumatiserende (Bengtson & Ruud, 2012). For noen kan det å leve i en uavklart situasjon være mer traumatiserende og stressende enn andre traumatiske livsopplevelser de har med seg (Bengtson & Ruud, 2012). Med bakgrunn i dette vil omsorgstilbudet, herunder også aktivitetstilbudet, de enslige mindreårige tilbys i venteperioden kunne være avgjørende for deres psykososiale helse og opplevd livskvalitet. Samtidig er det viktig å understreke at det ikke bare er utfordringer og problemer som dominerer de enslige mindreåriges liv og hverdag. Mange av dem har erfaringer og ressurser som gjør dem til *de overlevende barna* (Bengtson & Ruud, 2012; Pastoor, 2012). For å kunne ivareta de enslige mindreårige på best mulig måte i asylsøkerfasen, trekker Bræin & Christie (2012) frem tilrettelegging for en trygg, ivaretagende og forutsigbar hverdag, hvor barna kan danne nye og varige relasjoner til andre. På den andre siden representerer ikke et asylmottak en ideell ramme for EMA, og jo lenger de blir der, jo lengre tid tar det før de får normalisert sin tilværelse (Berg, 2012).

Mitt forskningsprosjekt har sitt utspring i eget arbeid med EMA på omsorgssenter i perioden 2015-2017, en periode jeg opplevde bar preg av lang ventetid, midlertidige oppholdstillatelser, usikkerhet, frustrasjon, men også mye glede, samhold, integrering, utvikling og læring. Flere av ungdommene jeg kjenner til beskrev en hverdag preget av savn og bekymring for familie i hjemlandet, og for fremtiden. Mange uttrykte frustrasjon over lang ventetid og midlertidige opphold, en midlertidighet preget av bekymring knyttet til om man får bli i Norge, eller blir sendt tilbake. Å kjenne på andres frustrasjon og usikkerhet for fremtiden gjorde noe med meg, og jeg kjente på et behov for å utforske dette nærmere. Denne masteroppgaven ble min anledning.

1.1 Problemstilling og forskningsspørsmål

Levekår i asylsøkerfasen, også kalt venteperioden, for EMA, er godt belyst i blant annet levekårsundersøkelsene til Berg & Tronstad (2015) og Lidén, Eide, Hidle, Nilsen, & Wærdahl (2013). Levekårsundersøkelsene viser at barn og unge i asylsøkerfasen scorer høyt på bekymringer, stress og emosjonelle problemer sammenlignet med andre (Berg & Tronstad, 2015; Lidén et.al, 2013). For å motvirke disse stressfaktorene vil etterstrebe av en mest mulig naturlig hverdag være viktig, hvor barnehage, skole og fritidsaktiviteter blir trukket frem som sentrale forhold (Berg & Tronstad, 2015; Lidén et.al, 2013). Disse prosjektene har også vært til inspirasjon i utarbeidelsen av min studie. Jeg har i dette forskningsprosjektet valgt å se nærmere på aktivitetstilbudet ved omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år, og har derav utarbeidet følgende problemstilling;

Hvordan kan aktiviteter bidra til økt livskvalitet, i venteperioden, for enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssenter?

Som et ledd i å undersøke problemstillingen har jeg utarbeidet to forskningsspørsmål. Hvert forskningsspørsmål utgjør en brikke for å kunne besvare hovedproblemstillingen, da de innehar elementer som må tas med i betraktningen for at helheten skal kunne forstås (Johannessen, Tufte, & Christoffersen, 2016). Dette er studiens to forskningsspørsmål:

1. Hvordan oppleves aktivitetstilbudet ved omsorgssenter?
2. Hvilke aktiviteter beskrives som verdifulle, og hvorfor?

Studiens forskningsspørsmål er utarbeidet for å konkretisere problemstillingen, gi et bilde av hvordan jeg forstår den, og hvilken vinkling jeg ønsker at problemstillingen skal ha. For å undersøke hvordan aktiviteter kan bidra til økt livskvalitet, ønsker jeg under forskningsspørsmål én å undersøke hvordan aktivitetstilbudet oppleves og fremstår, hvordan omsorgssenteret arbeider med aktivitetstilbudet, samt andre forhold som kan påvirke tilbudet. På bakgrunn av dette fremstår forskningsspørsmål én også mer beskrivende enn forskningsspørsmål to. Forskningsspørsmål to omfatter hvilke aktiviteter som beskrives som verdifulle, samt en begrunnelse om hvorfor deltakelse i nettopp disse aktivitetene beskrives som verdifullt. Her er jeg opptatt av forhold som psykisk helse, integrering og inkludering, samt relasjoner til andre, som alle vil kunne være faktorer som påvirker opplevelsen av livskvalitet (Backe-Hansen & Frønes, 2012).

Jeg er i dette forskningsprosjektet opptatt av de enslige mindreårige sett i lys av den situasjonen de befinner seg i, og hvordan de kan hjelpes der, noe som innebærer både kontekstuelle, relasjonelle og prosessuelle faktorer (Nissen & Skærbæk, 2014). En slik tilnærming knytter forskningsprosjektet og problemstillingen til psykososialt arbeid, som omhandler det å se personer og situasjoner i en større sammenheng, som en helhet (Nissen & Skærbæk, 2014).

1.2 Begrepsavklaringer

Under har jeg tatt for meg sentrale begreper knyttet til studiens problemstilling og forskningsspørsmål. En avklaring av begrepene, og hva jeg legger i disse vil være med på å gi en forståelse av avgrensninger jeg har gjort, og sette begrepene inn i en kontekst i forhold til denne studien.

1.2.1 Livskvalitet

Jeg er i hovedproblemstillingen til denne studien opptatt av hvordan aktiviteter kan bidra til økt *livskvalitet*. Begrepet livskvalitet er et vanskelig begrep, både når det kommer til en enhetlig definisjon, og spørsmålet om hvorvidt livskvalitet er målbart (Barstad, 2016). Felles for de ulike tilnærmingene til begrepet, er at de enes om at livskvalitet i ulik form omhandler opplevelsen av det gode liv som noe mer og noe annet enn kun økonomisk velstand (Barstad, 2016; Næss 2011). Jeg har i denne studien tatt utgangspunkt i livskvalitet som et subjektivt fenomen om opplevelsen av å ha det godt, samtidig som jeg velger å innlemme ikke-økonomiske sider av velferden, som jeg anser som faktorer som kan påvirke opplevelsen av god livskvalitet. I flere norske studier som omhandler levekår blant barn og unge benyttes begrepet om positive forhold som bidrar til trivsel, utvikling og vekst (Berg & Sveaass mfl. 2005; Lauritsen & Berg, 1999; Lidén et.al, 2013), noe som ligger nært til hvordan jeg ser på livskvalitet i denne sammenheng. Andre indikatorer som brukes i forhold til livskvalitet er helse, utdanning, sosiale relasjoner, personlig trygghet og tilfredshet med livet (Barstad, 2016; OECD, 2011). Jeg har her tatt utgangspunkt i blant annet psykisk helse, sosialt nettverk og relasjoner, samt inkludering og integrering som indikatorer som vil kunne påvirke opplevelsen av god livskvalitet.

1.2.2 Enslige mindreårige asylsøkere

Problemstillingen og hele denne studien handler om *enslige mindreårige asylsøkere* og deres opplevelse av hvordan aktiviteter kan påvirke deres livskvalitet i venteperioden.

FNs høykommissær for flyktninger definerer enslige mindreårige asylsøkere slik:

“Unaccompanied children are those who are separated from both parents and are not being cared for by an adult who by law or custom is responsible to do so”.

(UNHCR, 1998)

Som nevnt innledningsvis, deler Norge de enslige mindreårige asylsøkerne inn i to grupper, de som er under-, og de som er over 15 år ved ankomst til landet (Eide, 2012). De enslige mindreårige under 15 år blir plassert på omsorgssenter i påvente av svar på sin asylsøknad, hvor det statlige barnevernet har omsorgsansvaret, mens de over 15 år blir plassert på mottak for EMA, hvor utlendingsdirektoratet (UDI) har omsorgsansvaret (Bufdir, 2015). Jeg har i denne studien valgt å konsentrere meg om EMA under 15 år.

1.2.3 Omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere

Jeg er i min problemstilling opptatt av ventetiden på *omsorgssenteret* for EMA. Botilbudet ved omsorgssenteret er regulert av Barnevernloven (1992)³ kapittel 5A;

«Omsorgssenteret skal gi barnet god omsorg og trygghet og bidra til at det får den oppfølgingen og behandlingen det har behov for» (Bvl, 1992, § 5A-2).

Omsorgssenteret har i oppgave å gi barna trygghet og god omsorg (Bvl, 1992). Dette innebærer elementer som mat, klær og helsetjenester, fellesskap, trygghet, grensesetting, skolegang og fritidsaktiviteter (Ot.prp. nr. 28 (2007-2008) s.14). Det påpekes videre, som et ledd i tilpasningen til det norskesamfunnet, at omsorgssenteret skal etterstrebe og opprette et nettverk i nærmiljøet, slik at ungdommen kan tilbys sosialisering og deltakelse i aktiviteter med andre norske barn og voksne gjennom f.eks. frivillige organisasjoner og idrettslag (Ot.prp. nr. 28 (2007-2008) s.15). Aktivitetstilbudet utgjør derfor en sentral del i arbeidet som gjøres på omsorgssenteret.

³ Barnevernloven, heretter kalt Bvl.

1.2.4 Venteperioden

Jeg er i studiens problemstilling opptatt av aktiviteter og livskvalitet i *venteperioden* for EMA. Med venteperioden mener jeg tiden EMA bor på omsorgssenteret i påvente av svar på sin asylsøknad, og deretter flytting til et bofelleskap/fosterhjem i regi av kommunene, eller retur til hjemlandet (Regjeringen, 2017). I perioden mellom 2015-2017 var venteperioden som nevnt lang. I tillegg til lang saksbehandlingstid for asylsaker (Bufdir, 2018) gjorde de midlertidige oppholdstillatelsene etter utlendingsloven (2008) § 38-5 ventetiden for noen ekstra lang. Vedtakene hjemlet i nevnte bestemmelse ga ingen rett til bosetting i kommune før etter førstegangsfornyelse, ett år etter vedtak (Regjeringen, 2017). Denne bestemmelsen ble dog endret våren 2017 til at også de med midlertidig oppholdstillatelse etter utlendingsloven (2008) § 38-5 skulle bosettes direkte etter vedtak forelå (Regjeringen, 2017). Tross denne endringen vil det likevel være relevant å nevne her da det har påvirket venteperioden til ungdommene som er intervjuet i min studie. En lengre venteperiode vil mulig påvirke ungdommens behov i asylsøkerfasen, men påvirker den også tilbudet som gis? Dette er forhold som er relevant å innlemme, spesielt knyttet opp mot forskningsspørsmål én.

1.2.5 Aktivitetstilbud

Med aktivitetstilbudet mener jeg hvilke aktiviteter omsorgssenteret tilbyr de enslige mindreårige asylsøkerne under oppholdet. Jeg er her ute etter beskrivelser av omsorgssenterets arbeid med, og tanke bak aktivitetstilbudet som tilbys, hvordan det er organisert, og hvordan både de ansatte og de enslige mindreårige opplever tilbudet. Begrepet aktiviteter vil i denne sammenheng også inkludere aktiviteter som sosial trening og strukturerte samtaler. Jeg er opptatt av å ikke begrense betegnelsen til kun fritids- og fysiske aktiviteter, som fotball og svømming, men heller åpne opp for det meste som gjøres av sysselsetting i hverdagen som husvask, matlaging, dra på biblioteket eller trene på å handle mat i butikken. Slike aktiviteter anser jeg som viktig å innlemme for å skape et helhetlig bilde av tilbudet de enslige mindreårige har mens de bor på omsorgssenteret.

1.3 Forskningsmessig relevans

Som beskrevet innledningsvis har lang venteperiode for EMA, midlertidige oppholdstillatelser og returer blitt kritisert og fått stor medieomtale. Regjeringen beskriver våren 2017 å ha fått flere bekymringsmeldinger fra høsten 2016 om EMA og deres situasjon.

Situasjonen beskrives som sammensatt, hvor barn og unges frustrasjon over egen situasjon viste seg gjennom uønsket adferd og forverret psykisk helsetilstand (Regjeringen, 2017). For å kunne bidra til økt kunnskap om hvordan hjelpeapparatet kan bistå og hjelpe EMA påpeker Broch (2012) viktigheten av et utvidet omsorgsperspektiv, som omhandler flere aspekter av deres livssituasjon knyttet til deres oppvekst og omsorgssituasjon. Slike forhold beskriver Broch (2012) som skole, helse, sosialt nettverk, fritidsaktiviteter og tilknytning til lokalsamfunnet. I lys av dette anser jeg valgt tema som relevant for fagfeltet, ikke bare for oss som jobber med denne gruppen, men også på politisk- og samfunnsnivå.

1.4 Oppbygging av oppgaven

Denne studien består av fem kapitler. Innledningsvis tar den for seg introduksjon til tema, presentasjon av problemstilling og forskningsspørsmål, samt begrepsavklaringer. Dernest følger et metodekapittel med redegjørelse for valgt metode, beskrivelse av informantgruppene, gjennomføring av intervjuene og redegjørelse for analyseprosessen. Hoveddelen av oppgaven er delt inn i to kapitler etter mine forskningsspørsmål. Hvert kapittel tar for seg et forskningsspørsmål og vil bestå av tidligere forskning på feltet, datafremstilling, drøfting og refleksjon. Studien avsluttes med en oppsummering som også inneholder studien som grunnlag for videre forskning.

2. METODE

Dette kapitlet tar for seg de metodiske avveininger og valg jeg har tatt for denne studien, noe som har vært en del av prosessen siden prosjektets start. Da jeg ønsket å tilegne meg en dypere forståelse av aktiviteters betydning for livskvaliteten til enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssenter, tar studien utgangspunkt i en kvalitativ metode hvor problemstillingens formulering og mål har vært retningsgivende for metodevalg. Informantene til denne studien består av to grupper, hvor dybdeintervju er brukt som datainnsamling. Både valg av to informantgrupper og intervjuetype er med på å skape en mer nyansert og detaljert beskrivelse av min problemstilling, enn om jeg hadde hatt en kvantitativ tilnærming med spørreskjema som datainnsamlingsmetode (Johannessen et.al, 2016). Dog vil det kvalitative materialet være vanskelig å generalisere, da det i stor grad kun skaper et bilde av hvordan et fenomen oppleves for et utvalg mennesker (Johannessen et.al, 2016).

Menneskers subjektive opplevelser knyttets i vitenskapsteoretisk sammenheng til *fenomenologi*. I en fenomenologisk tilnærming er målet å «gi en presis beskrivelse av aktørens egne perspektiver, opplevelser og forståelseshorisont» (Johannessen et.al, 2016 s.78). Denne studien knyttes til fenomenologisk tilnærming i den forstand at den tar utgangspunkt i- og etterspør informantenes opplevelser av aktiviteters betydning for livskvalitet i venteperioden på omsorgssenter, hvor informantenes subjektive opplevelser blir viktig. Spesielt knyttet opp mot forskningsspørsmålene, hvor jeg etterspør opplevelser av både aktivitetstilbudet og verdifulle aktiviteter, vil en fenomenologisk tilnærming være aktuelt. Et mål innenfor fenomenologien er ifølge Johannessen et.al, (2016, s.68) å «få økt forståelse av, og innsikt i andres livsverden». Spørsmål knyttet til forståelse og fortolkning knyttes i vitenskapsteorien til *hermeneutikk*. I følge Malterud (2011) bygger kvalitative metoder på både menneskelige erfaringer, herunder fenomenologi, og fortolkning, altså hermeneutikk. *Hermeneutikken* dreier seg i korte trekk, ifølge Thornquist (2003, s.139), om å forstå hvordan vi forstår og hvordan vi gir verden mening. Denne vitenskapsteoretiske retning er i utgangspunktet rettet mot forståelse og fortolkning av tekst, tradisjonelt knyttet til humaniora (Thornquist, 2003). I den senere tid har derimot denne vitenskapstradisjonen fått et bredt virkeområde (Thornquist, 2003). Et sentralt begrep innenfor hermeneutikken er *fordom*, hvor begrepet forstås som den forforståelsen eller bakgrunnskunnskapen vi møter et fenomen med (Thornquist, 2003, s.142). I forskningsprosjekter som dette, vil det si at vi tilnærmer oss temaet og feltet med et subjektivt utgangspunkt, med bakgrunn i våre oppfatninger, erfaringer og forventninger (Paulsberg, 2016, s. 32). Med bakgrunn i dette vil hvordan jeg forstår og

tolker informantenes beskrivelser også bygge på min forståelseshorisont, min forutforståelse, noe som vil påvirke denne forskningsprosessen.

De neste underkapitlene i dette kapitlet belyser også endringer og utvikling som har skjedd i prosjektet underveis, knyttet til metodiske avveininger. Endringer og tilpasninger underveis trekker Repstad (2007) frem som et naturlig moment i den kvalitative metodens fleksibilitet. Likeledes som min forforståelse vil påvirke analysen av dataene, vil det også påvirke utarbeidelsen av studien. Å være kritisk og sette spørsmålsteget ved egne fremgangsmåter og hvordan egen forforståelse og en selv påvirker prosessen beskrives som refleksivitet (Del Busso, 2014; Malterud, 2011), noe jeg har valgt å la komme frem under de ulike delkapitlene.

2.1 Informantutvalg

Da jeg skulle ta for meg utvalgskriteriene for informantene jeg ønsket å rekruttere, var jeg opptatt av hvem som var relevante og som ville kunne gi meg den beste informasjonen om min problemstilling. Mitt utvalg baserer seg dermed på et strategisk utvalg, da informantene innehar egenskaper som er relevant for å kunne svare på problemstillingen, ut ifra vinklingen jeg har valgt (Johannessen et.al, 2016), herunder EMA som var under 15 år da de kom til Norge, og ansatte som jobber eller har jobbet på et omsorgssenter.

I forskning på barn i barnehage trekker Eide & Winger (2003) inn viktigheten av at barns synspunkter og forestillinger bør få komme til uttrykk da det er barna som er primærbrukere av barnehagen. Sammenligner vi dette med omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere, er det også her barna/ungdommen, som er primærbrukerne av omsorgssenteret, og derfor bør også de få mulighet til å uttale seg om sine opplevelser. Grete Dyb (gjengitt i Ekern, 2007) understreker at det er individet selv som vil være den beste fortelleren om forhold som omhandler en selv, og ens opplevelser og følelser, noe som også er med på å underbygge mitt valg om å innlemme denne informantgruppen til dette forskningsprosjektet. Med det inkluderes også de berørtes egen forståelse av situasjonen de befinner seg i. Dette er perspektiver som Nissen & Skærbæk (2014) mener er viktig å få frem innenfor faget psykososialt arbeid.

I tillegg til EMA har jeg valgt de ansatte som arbeider på omsorgssenter som informanter, for å få deres øyne til å belyse samme sak. Voksne og barn har ofte forskjellige «virkelighetsbilder» (Eide & Winger, 2003), og det å ha to informantgrupper til å belyse min

problemstilling vil dermed kunne gi meg en bredere og mer helhetlig forståelse rundt valgt tema (Malterud, 2017). Dette kalles for triangulering. Se mer om dette i kapittel 2.6.

Ønsket om å innlemme de enslige mindreårige til denne studien har ikke alltid blir mottatt positivt. I starten av utarbeidelsen av prosjektskissen høsten 2016, gikk tilbakemeldingene fra daværende veileder ut på at det ikke var å anbefale. På bakgrunn av dette utelukket prosjektet for en periode EMA under 15 år som informantgruppe. Studien tok på dette tidspunktet utgangspunkt i å kun intervju de ansatte. Etter å ha fått tildelt ny veileder i januar 2017, som skulle følge meg og mitt masterprosjekt frem til innlevering, havnet jeg igjen tilbake på sporet om å intervju EMA under 15 år. Veileder har hele veien støttet meg i mitt ønske om, og mine begrunnelser for, å intervju denne gruppen. Et annet viktig aspekt, og argumentasjon for å innlemme barn i denne studien, er barnets rett til å bli hørt. Barnekonvensjonen artikkel 12 omtaler dette slik;

«Barns rett til å komme til ordet i saker som har betydning for dem, er helt sentral i anerkjennelsen av barn som selvstendige individer» (Sandberg, 2016, s. 92).

Forskningsinstitusjoner ble også, etter FNs barnekomites diskusjonsdag i 2006, oppfordret til å innlemme barn i forskningsarbeider (Sandberg, 2016). Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), avsnitt B12, omtaler forskning på barn, deres liv og levekår som viktig og verdifull. Her trekkes barn og unge frem som viktige bidragsyttere i forskning som angår dem (NESH, 2016). Eide og Winger (2003) trekker frem at barns livskvalitet avhenger av at de gis handlingsrom, utfoldelsesmuligheter og trygghet i hverdagen, noe jeg anser også kan knyttes til deltakelse i forskning. At barn inkluderes i forskning hva angår dem, fremhever Cater og Överlien (2010) vil påvirke deres opplevelse av å bli hørt og verdsatt.

I følge Broch (2012), vil et stort spørsmål være, generelt i forskning med sårbare grupper, hvorvidt forskningen vil være nyttig på enkelt- og samfunnsnivå, og hvorvidt det må barn til for å kunne svare på problemstillingen og forskningsspørsmålene i en studie. Dette har jeg redegjort for i kapittel 1.3 og 2. Slik jeg forstår tematikken og diskusjonen rundt det å innlemme barn som deltakere i forskning, dreier dette seg i hovedsak om etiske spørsmål knyttet til alder, modenhet, beskyttelse av sårbare grupper og hvordan det barnet sier blir forstått og lagt vekt på i fremstillingen. I forskningsprosjekter hvor barn, og kanskje spesielt sårbare barn, er deltakere, er det i litteraturen lagt vekt på tillitt, relasjon, trygghet og

formidling av respekt (Broch, 2012; Eide & Winger, 2003; Jensen, 2012). Mine refleksjoner og hensyn til disse aspektene fremgår av kapitlene som følger.

Et viktig aspekt når barn innlemmes i forskning er spørsmål om deres samtykkekompetanse. Hvorvidt personer med manglende samtykkekompetanse kan delta i forskning beskrives i NESH avsnitt B8. En av hovedreglene her er at personer som ikke selv er i stand til å samtykke om deltakelse kun kan innlemmes om det «kan sannsynliggjøres at den aktuelle forskningen vil være til direkte eller betydelig nytte for den enkelte eller gruppen det skal forskes på» (NESH, 2016 s.15). Slik jeg ser det, og har argumentert for innledningsvis, vil temaet i denne studien kunne bidra til kunnskap om EMAs omsorgstilbud og behov, sett opp imot aktiviteter og aktivitetstilbud, og derav kunne være til nytte for de enslige mindreårige som gruppe. Videre påpeker NESH (2016, s. 15) at det er en forutsetning for at denne gruppen skal kunne inkluderes i forskning at risikoen for belastning ved deltakelse i studien er ubetydelig for deltakerne. Som det vil fremgå nedenfor bor ikke informantene i denne studien lenger på omsorgssenter, og derav er også deres livssituasjon i større grad være avklart enn under oppholdet der. Dette er med på å gjøre belastningen ved deltakelse, slik jeg ser det, betydelig mindre. Med dette ser jeg det uproblematisk å innlemme de enslige mindreårige som informanter til denne studien.

Neste spørsmål knyttet til å innlemme EMA som deltakere til denne studien vil være samtykke fra foresatte. Da de enslige mindreårige er uten foresatte som kan samtykke måtte jeg undersøke hvorvidt verge var i posisjon til å gjøre dette. Vergens mandat til å kunne samtykke til deltakelse undersøkte jeg med fylkesmannen og opp mot lovverket, herunder vergemålsloven, (2010). Av vergemålsloven (2010) § 17 fremgår det:

«Har ingen foreldreansvar for den mindreårige, treffer vergen de avgjørelser som tilkommer den som har foreldreansvaret».

For at enslige mindreårige skal få oppnevnt verge, må de ha fått en eller annen form for oppholdstillatelse i landet (Fylkesmannen, 2015). Oppholdstillatelsene⁴ er gitt etter utlendingsloven (2008) § 28-a og §38-5. EMA som venter på svar på asylsøknaden, eller med

⁴ Når en enslig mindreårig asylsøker (EMA) får et vedtak om opphold etter utlendingsloven § 28a eller § 38-5 endres deres status fra asylsøker til flyktning (EMF) (Fylkesmannen, 2015). Uavhengig av dette vil jeg forholde meg til betegnelsen EMA da det er denne statusen som er toneangivende under opphold på omsorgssenter, og det er denne perioden forskningsprosjektet omhandler.

vedtak om avslag og retur, og som derfor ikke har krav på verge, utelukkes dermed fra forskningsprosjektet.

Mitt utgangspunkt var å intervju EMA som hadde kommet til Norge da de var under 15 år, som hadde bodd på omsorgssenter i minimum ett år etter 2015 og fortsatt bodde der. Ønsket om overnevnte botid på omsorgssenter var begrunnet i at de da ville ha opplevde den lange ventetiden på omsorgssenteret, og var i stand til å belyse problemstilling etter ønsket vinkling og utgangspunkt. Underveis i prosjektet åpnet jeg også for å innlemme barn som hadde bodd på omsorgssenter i gitt periode (2.2). Sett i etterkant ville det vært uproblematisk og uten betydning å ha innlemmet tidligere boende EMA fra starten av, men jeg var nok på det stadiet i prosessen noe låst i mitt tankesett, hvor jeg ikke klarte å åpne øynene for andre steder enn omsorgssenter i søken etter informanter.

Kriteriene jeg satte for de ansatte var forholdsvis få. Jeg ønsket at de skulle være høgskoleutdannede innenfor helse- og sosialfag, samt at jeg ønsket at de skulle ha jobbet minimum ett år på omsorgssenter i perioden 2015-2017. Dette av samme grunn som EMA; jeg ønsket at de skulle ha kjennskap til den lange venteperioden som utspant seg i den perioden. Jeg hadde også på dette tidspunktet en tanke om at også informanter fra denne gruppen var å finne på omsorgssentrene, og at de da fortsatt jobbet på omsorgssenter, noe som også endret seg underveis (2.2).

EMA og ansatte som jeg hadde kjennskap til fra eget arbeid på omsorgssenter ble også utelukket fra forskningsprosjektet. Det samme gjelder nærliggende omsorgssenter og bofellesskap for EMF, av samme årsak. Avgrensningene er gjort på bakgrunn av at min potensielle relasjon til informanter fra disse boenhetene kunne ha hatt innvirkning på de svarene jeg ville fått under intervjuene, og dermed utfordret mitt arbeidet med stoffet jeg samlet inn, sett opp imot selvsensur og akademisk distanse (Repstad, 2007). I tillegg hadde jeg ønske om å rekruttere informanter fra ulike omsorgssentre, da jeg ønsket å utelukke evt. subkulturer ved ett og samme omsorgssenter.

2.2 Rekrutteringsprosess

Et ledd i rekrutteringsprosessen har vært å velge rekrutteringsmetode. Jeg har valgt det jeg velger å kalle en kombinasjon av et tilgjengelighetsutvalg og snøballmetoden. Ved bruk av tilgjengelighetsutvalg retter man en formell henvendelse til et miljø hvor en potensielt kan

finne informanter til prosjektet (Thagaard, 2013). Dette har jeg gjort ved at jeg har henvendt meg direkte til flere omsorgssenter, da til avdelingsledere, både med mål om å rekruttere ansatte og enslige mindreårige. Jeg har også vært i direkte kontakt med verger, i forhold til rekruttering av deres vergebarn. Snøballmetoden går ut på å rette forespørsler til personer som kjenner godt til temaet/feltet i forskningsprosjektet, og som vet om potensielle informanter (Thagaard, 2013). Her vil personene jeg kontakter, videre legge frem prosjektet og rette forespørsler om deltakelse til potensielle informanter de kjenner (Johannessen et.al, 2016; Thagaard, 2013). Dette har jeg gjort ved at jeg har vært i kontakt med ulike kommuner i Norge, hvor forespørselen har blitt rettet mot ansvarlige for de enslige mindreårige i kommunen. Hvem denne personen har vært og hvilken rolle denne besitter er udefinert da dette er organisert ulikt fra kommune til kommune. Deretter har denne personen videresendt min forespørsel til f.eks. avdelingsledere ved kommunale bofellesskap for EMF, eller tatt direkte kontakt med potensielle ansatte som fylte kriteriene for prosjektet, før kontakt ble opprettet mellom meg og informanten. Når det gjelder de enslige mindreårige, har jeg gjort avtaler gjennom avdelingsledere for bofellesskapene og verger. Det var først når intervjuet skulle gjennomføres at jeg møtte informantene.

I forhold til EMA, kan verge og avdelingsledere ved deres bofellesskap ha vært avgjørende for deltakelse, både av hensyn til barnets trygghet og for deres beskyttelse. Herunder refererer jeg til at de om mulig har vært med på å gi barna en trygghet på at en deltakelse i, og samtykke til et slikt prosjekt, ikke vil kunne få konsekvenser for deres sak, da dette er personer de kjenner godt og angivelig har tillitt til. Samtidig vil de også kunne beskytte barna i den grad at noen videre kontakt med meg ikke ble formidlet, om de vurderte at de enslige mindreårige ikke ville passe til prosjektet ut ifra språk kunnskaper, tema og sensitivitet samt barnas modenhet. Dette har gitt meg som student og forsker en trygghet på informantenes deltakelse i mitt prosjekt.

Fra jeg startet arbeidet med denne studien høsten 2016, og frem til rekrutteringen av informanter skulle starte forsommeren 2017, hadde det skjedd mye på asylfronten i Norge. På bakgrunn av den store nedgangen i antall ankomster av EMA til Norge, har flere av omsorgssentrene blitt lagt ned, eller var i en avviklingsfase. Spesielt gjaldt dette de som var driftet av private aktører, og det gjenstod samtidig få omsorgssenter i statlig regi. Dette gjorde at tilgangen på informanter på omsorgssentrene ble mindre enn jeg hadde forventet, og som skulle vise seg å være noe av årsaken til at jeg måtte endre på hvor jeg henvendte meg i søken etter informanter. Rekrutteringsprosessen var i seg selv tidskrevende. Arbeidet med å

rekruttere informanter startet på forsommeren i 2017, etter at forskningsprosjektet var godkjent av NSD (Vedlegg nr.1). Jeg var i kontakt med statlige ansatte med ansvar for alle omsorgssentrene i Norge, verger og direkte med omsorgssentre, uten å komme noe særlig lenger. Midt i ferieavvikling og høy arbeidsmengde var manglende tilbakemelding et faktum. På dette tidspunktet var jeg noe rådvill, og stresset over at jeg ikke kom videre. Det var også her jeg forstod at jeg måtte inkludere barna som hadde bodd på omsorgssenter *tidligere*, samt at jeg åpnet øynene for at jeg også kunne finne ansatte som hadde jobbet på omsorgssenter i ønsket periode, på samme sted som jeg ville kunne finne informanter til EMA-gruppen. Sett i etterkant var nok dette en heldig manøver, da informantene i EMA-gruppen var ferdig med asylsøkerperioden, som ofte er preget av en udefinert status, som igjen kan føre til manglende trygghet og usikkerhet (Broch, 2012). I og med at deres asylsak var avgjort, vil usikkerheten rundt hvorvidt deres deltakelse i et slikt prosjekt kunne påvirke deres asylsak her antas å være liten (Hopkins, 2008; Jensen, 2012). Dette kan i seg selv ha vært årsaken til at mine informanter i EMA-gruppen sa ja til å delta i prosjektet.

Som nevnt i forrige kapittel hadde jeg også et ønske om å ikke rekruttere informanter fra samme omsorgssenter. Etter hvert som tiden gikk bestemte jeg meg for å se mer bort ifra dette, men heller fokusere på å skaffe informanter. Det samme gjaldt de ansattes utdanning. I løpet av rekrutteringsprosessen, innså jeg at et slikt kriterium om utdanning også ville kunne være til hinder for å skaffe informanter, samtidig som jeg kunne gå glipp av perspektiver og nyanser andre faggrupper eller ufaglærte kunne ha om temaet. Jeg startet på dette tidspunktet på runde to med rekruttering, og tenkte at kommunene rundt om i landet nå måtte bli der jeg henvendte meg for å prøve å skaffe informanter fra begge informantgrupper. Jeg gjorde søk på EMA i konkrete kommuner rundt om i landet og henvendte meg pr. mail til de oppgitte kontaktpersonene. Tilbakemeldingen i forhold til EMA og ansatte var også her lavere enn jeg hadde sett for meg. Jeg fikk også erfare at man ofte tar seg tid til å svare på den første henvendelsen, men deretter går forespørselen noe i glemmeboken i en hektisk hverdag. Dette kan også være en faktor for at oppslutningen var noe lav, at hele prosessen stoppet i første ledd, og aldri kom videre til potensielle informanter. I etterkant har jeg undret meg over om en henvendelse via telefon i stedet for pr. mail kunne fremstått mer forpliktende. Det må nevnes at de jeg fikk positive tilbakemeldinger fra har vært svært imøtekommende og hjelpsomme i deres bidrag med å skaffe informanter. Sett i betraktning av tiden jeg har hatt til rådighet, kombinert med en omfattende og tidkrevende rekrutteringsprosess, er jeg tilfreds med antall informanter jeg har klart å rekruttere til mitt prosjekt. I et masterprosjekt som dette

vil tiden jeg har hatt til rådighet være avgjørende for hvor mange informanter det lar seg gjøre å ha, spesielt med tanke på analysearbeidet som skal gjøres i etterkant av intervjuene. Informantene som har deltatt i prosjektet ble rekruttert via verger, avdelingsledere ved omsorgssenter, EMA-kontakt i kommunene og via bofellesskap for EMF.

2.3 Beskrivelse av informantene

Til forskningsprosjektet hadde jeg som mål å intervju tre til fem informanter av hver informantgruppe. Etter endt rekrutteringsprosess satt jeg igjen åtte informanter og åtte intervjuer, tre enslige mindreårige og fem ansatte/tidligere ansatte ved omsorgssenter. Når jeg i fremstilling i de kommende kapitlene henviser til informantene ved navn, er dette fiktive navn jeg har gitt dem for å ivareta deres anonymitet. Jeg vil i de to neste underkapitlene redegjøre for informantene i de to informantgruppene.

2.3.1 Enslige mindreårige asylsøkere

Jeg rekrutterte tre informanter av denne gruppen som lot seg intervju. Informantene var i alderen 14 – 17 år på intervjutidspunktet. Alle informantene var gutter som hadde ankommet Norge som enslige mindreårige asylsøkere fra Afghanistan i ønsket periode. Alle informantene har bodd midlertidig på omsorgssenter over en lenger periode, fra 1 til 2 år. Informantene har tidligere bodd i både statlige og privat driftede omsorgssenter, men ingen av dem har erfaring fra samme omsorgssenter.

Anonymitet har vært spesielt viktig i arbeidet med denne gruppen. Når jeg nå presenterer informantene på en slik måte som ovenfor opplever jeg å ivareta dette hensynet. Dette basert på at ved den store ankomsten av EMA til Norge i 2015 og 2016 var henholdsvis 65- og 40 % fra Afghanistan (Bufdir, 2018). Statistikk viser for øvrig at 92 % av alle EMA som ankom Norge i 2015, og 83 % i 2016 var gutter (Bufdir, 2018). Med andre ord, i utgangspunktet en relativ stor sjans for at informantene ville være gutter fra Afghanistan, noe som gjør det vanskelig å identifisere mine informanter ut ifra opplysningene som fremgår over. I forhold til omsorgssenter fantes det på et tidspunkt høsten 2015, 56 omsorgssentre rundt om i landet, fordelt på statlige og private omsorgssenter, (Bufdir, 2016; Bufdir, 2018) noe som underbygger det samme.

2.3.2 Ansatte ved omsorgssenter

Av denne informantgruppen rekrutterte jeg fem personer som stilte til intervju. Bredden i erfaring, både i utdanningsbakgrunn og arbeidserfaring med EMA på omsorgssenter er bred. Arbeidserfaringen de ansatte har med EMA strekker seg fra ett til ni år. Tre av informantene var barnevernspedagoger, en var sosionom, en adjunkt og en hadde bachelor i musikk og årsstudium i pedagogikk. To av informantene arbeidet på intervjudispunktet fortsatt på omsorgssenter, mens de resterende tre arbeidet i kommunale boliger for EMF. En av informantene var menn, resterende damer. Ingen av de ansatte har erfaring fra samme omsorgssenter som de enslige mindreårige. Også denne informantgruppen innehar erfaring fra både statlige og private driftede omsorgssenter. Jeg opplevde alle informantene som svært engasjerte på feltet, og pratet villig om temaet.

2.4 Datainnsamling

Som datainnsamlingsmetode har jeg valgt å bruke dybdeintervjuer. Intervjuer er beskrevet å egne seg godt når et forskningsprosjekt omhandler menneskers meninger, tanker, følelser, holdninger og erfaringer (Dalen, 2011; Kvale & Brinkmann, 2015), noe som er forenelig med min studie. I tillegg omtaler Eide & Winger (2003) intervju som en konstruktiv måte å få tak på barns erfaringer, synspunkter og forståelsesmåter på. Mine intervjuer var lagt opp til å være en samtale mellom informanten og meg, hvor jeg på forhånd hadde utarbeidet en intervjuguide med temaer og spørsmål jeg ønsket å belyse, noe som var styrende for selve intervjuet (Eide & Winger, 2003; Johannessen et.al, 2016; Thagaard, 2013). En slik intervjuform ga meg også muligheten til å be informantene utdype og eksemplifisere når de snakket om erfaringer knyttet til tema og problemstilling (Thagaard, 2013). Jeg har på bakgrunn av dette valgt å bruke betegnelsen dybdeintervju om mine intervjuer. Tjora (2017) omtaler dybdeintervju som en samtale hvor man går dypere til verks for å forstå og belyse temaet fra informantens ståsted.

Likeledes som intervjuguiden var retningsgivende for tema, belyser den også intervjuets struktur. Et forskningsintervju er beskrevet å kunne struktureres og utformes på ulike måter, med alt fra intervju basert på en ustrukturert tilnærming, som en samtale kun basert på fastsatte temaer, til en svært strukturert form, hvor det slavisk følger en intervjuguide (Thagaard, 2013). For mine intervju falt valget på en mellomting. Et semistrukturert eller halvstrukturert intervju er også beskrevet som en vanlig form i barneforskning (Eide &

Winger, 2003). Den utarbeidede intervjuguiden har også gitt meg muligheter til å sammenligne svar fra de ulike informantgruppene opp mot hverandre i etterkant (2.6), da jeg ved bruk av intervjuguiden sørget for å være innom de samme temaene og spørsmålene i alle intervjuene (Thagaard, 2013). Til tross for en retningsgivende intervjuguide, var det varierende hvor mye den ble fulgt slavisk. Enkelte av intervjuene fløt lettere enn andre, og spesielt la jeg merke til dette i intervjuene med de enslige mindreårige. Her opplevde jeg å bruke intervjuguiden og spørsmålene mine mer enn i intervjuene med de ansatte, noe jeg vil komme tilbake til i kapittel 2.5.

2.4.1 Utarbeidelse, oppbygging av, og tema i intervjuguiden

Utarbeidelsen av intervjuguiden tok forholdsvis lang tid. Jeg brukte lang tid på å få landet en problemstilling. Dette da noe av utfordringen min har vært å søke etter svaret på en virkelighet jeg selv har kjent på, gjennom eget arbeid. Tanken og viljen om å sette ord på noe av det jeg har kjent på som vanskelig og uholdbart for disse barna og ungdommene har vært stor. Utfordringen her var at jeg ikke klarte å løsrive meg fra at jeg "hadde svaret" før jeg startet. Noe av ulempene ved å kjenne sitt eget felt godt, beskriver Repstad (2007) kan være at man ikke klarer å være åpen nok, eller undre seg over det som skjer på feltet. For å løsrive meg fra mitt "låste" tankesett måtte jeg på et tidspunkt starte litt på nytt. Jeg startet med å kontakte ulike forskere på feltet for å høre om de hadde innspill til vinklingen på oppgaven. Jeg fikk flere, og gode, tilbakemeldinger som ga meg en trygghet på at valgt tema var svært aktuelt. Vinklingen mot aktiviteter kom opp, og jeg valgte å følge denne tråden videre.

Arbeidet med intervjuguiden startet etter utarbeidelsen av forskningsspørsmålene.

Intervjuguiden ble utarbeidet basert på tanken om at jeg ønsket dybdeintervju, med en semistrukturert intervjuform (Kvale & Brinkmann, 2015). Mine forskningsspørsmål ble også temaene i intervjuguiden. Under hvert tema utarbeidet jeg underspørsmål, med den hensikt å få dekket temaet tilstrekkelig. Overnevnte levekårsundersøkelser ble også, som nevnt, brukt som inspirasjon i utarbeidelsen av forskningsspørsmål og intervjuguide. Opprinnelig utarbeidet jeg fire forskningsspørsmål til dette prosjektet som intervjuguiden har tatt utgangspunkt i (vedlegg 4 og 5). I prosjektfremstillingen presenteres det kun to forskningsspørsmål, men dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 2.6 om analyseprosess.

Da jeg hadde valgt to ulike informantgrupper utarbeidet jeg også to intervjuguides.

Forskningsspørsmålene er identiske, og de fleste underspørsmålene i intervjuguidene er like. I

forskning med barn fremmes viktigheten av tilpasninger til modenhet og alder (Eide & Winger, 2003). Jeg har med bakgrunn i dette tilpasset både språk i informasjonsskrivet, intervjuguide, og tilnærming under intervjuet, ut i fra hvilken informantgruppe jeg henvendte meg til. Intervjuguiden har også blitt tilpasset noe underveis, når jeg har sett små endringer eller forbedringer som har vært nødvendig fra intervju til intervju, for å bedre intervjusituasjonen ut ifra faktorer jeg har oppdaget i intervjuprosessen.

2.5 Gjennomføring av intervjuene

Min kjennskap, erfaring og derav kunnskap om temaet i dette forskningsprosjektet vil jeg anse å ha vært både en fordel og en utfordring i gjennomføring av intervjuene. Jeg har prøvd å ha med meg at min kjennskap og erfaring til feltet vil kunne bidra til at jeg i en intervjusituasjon kan tenkes å styre samtalen for mye mot hvor min egen kunnskap og forforståelse ligger. Det at jeg kan ha vært noe låst i min «virkelighet», kan også ha bidratt til det samme. Samtidig har jeg også forsøkt å være bevisst dette, og bevisst forsøkt å forhindre min subjektivitet å farge intervjuene. Jo tryggere jeg ble på intervjusituasjonen, jo enklere opplevde jeg at det har vært å ha fokus på dette. Samtidig fremmer Malterud (2017) at det vil kunne bli for generelt og overfladisk om man ikke går dypere inn i feltet det forskes på. Min opplevelse av dette er at jeg har hatt en fordel ved å ha såpass kjennskap til feltet som det jeg har, slik at jeg har kunnet bruke min kunnskap til å stille oppfølgingsspørsmål, noe som har vært med på å bidra til utdypende svar. Eide & Winger (2003) omtaler forskerens kjennskap til konteksten barnet er i, i dette tilfelle asylsøker på omsorgssenter, som avgjørende for å kunne forstå hva barnet forteller. Intervjuene med de enslige mindreårige kan også betegnes som tverrkulturelle intervjuer, hvor kommunikasjonen foregår på tvers av kulturgrenser (Ryen, 2002 s.91). Min kjennskap til denne gruppen har gitt meg kunnskap om deres kultur, noe som har gjort meg bevisst i forhold til hvordan jeg har tilnærmet meg dem (Broch, 2012). Jeg vet for eksempel at blikkontakt og nærhet til kvinner kunne være en utfordring. Samtidig tror jeg utfordringen ville vært større om jeg skulle intervju nyankomne asylsøkere. Informantenes botid i Norge på intervjutidspunktet vil ha innvirkning på hvor godt kjent de er blitt med den norske kulturen og de kulturelle kodene (Broch, 2012), noe som kan ha vært med på å bidra til mindre distanse mellom informanten og meg.

Før hvert intervju forberedte jeg meg ved å fokusere på hvem jeg skulle møte, altså om det var ansatte eller EMA. Etter hvert som intervjuprosessen gikk seg til brukte jeg notater og

tanker jeg hadde tatt med meg fra de foregående intervjuene inn i forberedelsen til neste intervju. Et stort fokus under intervjuene var å fremstå lyttende, interessert og undrende til det informanten sa, noe Thagaard (2013), omtaler som avgjørende i intervjuets utvikling og for å skape tillitt og fortrolighet i intervjusituasjonene. I de første intervjuene var jeg svært usikker, men desto flere intervjuer jeg fikk gjennomført, jo tryggere ble jeg på intervjusituasjonen. Dette kan ha hatt en innvirkning på hvor gode oppfølgingsspørsmål og hvor løsrevet fra intervjuguiden jeg klarte å være. Samtidig fremstod informantene ulike, og det var et stort skille mellom EMA og ansatte. Den største forskjellen lå i det å prate uoppfordret. De ansatte pratet mer uoppfordret og innlemmet gjerne andre forhold enn hva gjaldt det konkrete spørsmålet, noe som ga meg større bredde og innsikt i informantens ståsted i forhold til det som ble belyst. Den sosiale avstanden i intervjuene opplevde jeg som liten, hva gjaldt begge informantgrupper, dette beskriver (Thagaard, 2013) naturlig når forskningsprosjektet foregår innenfor et miljø forskeren kjenner godt. Jeg startet intervjuene med å presentere meg selv, bakgrunn for valg av tema, og hvorfor jeg ønsket deres gruppe som informanter til mitt prosjekt, samt hensikten med prosjektet. Jeg opplever at jeg på denne måten klarte å skape det Jensen (2012) omtaler som «et felles rom», en intersubjektivitet mellom meg og personen jeg intervjuet. Spesielt var dette viktig i intervjuene med de enslige mindreårige, noe som også kan ha vært med på å skape en trygghet, om ungdommene mulig opplevde at jeg, med min erfaring, ville forstå hva de snakket om.

Å skape tillitt og trygghet viste seg å være avgjørende i intervjuene med de enslige mindreårige. Jeg hadde en tanke om å skape et ufarlig rom, en ufarlig samtale. Derfor innledet jeg også disse intervjuene med noe hverdagslig snakk og en pakke kjeks, for å bidra til å skape nettopp denne tryggheten og ufarliggjøre situasjonen. Det har også vært viktig for meg å uttrykke min takknemmelighet og å fremme viktigheten av deres bidrag til mitt forskningsprosjekt ovenfor informantene, spesielt til de enslige mindreårige, noe Eide og Winger (2003), fremhever som viktig i intervjuer med barn. Før selve intervjuet startet brukte jeg også noe tid, spesielt med EMA, på å forklare bruk av båndopptaker og forsikre anonymitet før vi signerte samtykkeerklæringen. For informanten under 16 år var samtykke fra verge hentet inn før intervjuet.

Broch (2012) trekker frem bruk av tolk i forskningsprosjekter som innlemmer barn, som avgjørende å reflektere rundt. Jeg har i dette forskningsprosjektet valgt å ikke bruke tolk i intervjuene med EMA, da min erfaring med tolkebruk er at det kan skape distanse mellom den enslige mindreårige og den som fører samtalen, en kunstig kontekst med en tredjeperson

som oversetter det som blir sagt. Broch (2012) trekker frem dialekt, religion og kultur som faktorer som kan påvirke barnet under intervjusituasjonen ved bruk av tolk, og som derav kan gi begrensninger i hvor åpen barnet velger å være, noe jeg også kjenner igjen fra egen erfaring med tolkebruk. Deres åpenhet kan jeg dog ikke kvalitetssikre meg for ved å ikke bruke tolk heller, men jeg opplevde informantene i EMA-gruppen som villige til å dele deres erfaringer og synspunkter. Tolkens manglende kunnskap om temaet, evne til å skape trygghet og tillitt til informantene vil også, ifølge Dalen (2011) kunne hemmet intervjusituasjon. En annen argumentasjon for å velge bort bruk av tolk var at min erfaring tilsa at de enslige mindreårige ville ha et godt nok norsk ordforråd, etter å ha bodd i Norge over en lengre periode, til å kunne gjennomføre intervjuet. Det er selvfølgelig store variasjoner her, men ved å redegjøre for bruk av tolk i informasjonsskrivet vedrørende de enslige mindreårige, vil jeg anse verge og avdelingsledere ved EMF-boliger som min kvalitetssikring på dette området, da rekrutteringen foregikk via dem. Til tross for tilpasset språk i intervjuguiden og nokså gode norskferdigheter fikk jeg erfare at det tidvis var noen utfordringer i EMA-intervjuene. Jeg opplevde å bruke mye tid på å sette spørsmålene inn i en kontekst. Jeg brukte ofte mange oppfølgingsspørsmål og tidvis eksempler for å få frem en bredere forklaring og for å skape en dypere forståelse av deres opplevelser. Enkelte spørsmål måtte kontrollstilles for å forsikre meg om at de svarte på det jeg spurte om, andre ganger måtte jeg komme med eksempler for å forklare spørsmålet, noe språkbarrierer, ifølge (Jensen (2012), kan være en konsekvens av. Jeg har i etterkant reflektert over hvorvidt disse spørsmålene og eksemplene kan ha bidratt til en mindre åpen samtale. Derimot trenger ikke ledende spørsmål være negativt. Kvale & Brinkmann (2015), trekker frem at kvalitative intervjuer er velegnet til å bruke ledende spørsmål for å verifisere informantens fortolkninger, som beskrevet over. Jeg har også reflektert over hvorvidt spørsmålene i intervjuguiden var godt nok formulert og tilpasset denne målgruppen. Kunne jeg ha gjort dette annerledes for å skape en mer åpen samtale? Jeg har ingen klare svar, men jeg opplevde til tross for dette at informantene pratet åpent og godt om spørsmålene som ble stilt.

Videre hadde jeg, i intervjuene med de enslige mindreårige, fokus på å være engasjert i det de fortalte meg. Broch (2012) trekker frem en åpen og kontinuerlig dialog for å kunne gi barnet en opplevelse av å bli sett, hørt og ivaretatt. Jeg brukte bevisst bekræftende ord som «ja, det skjønner jeg», «ja», og «ja, det kjenner jeg igjen fra andre barn jeg har møtt» for å underbygge og anerkjenne deres utsagn (Dalen, 2011; Høium, 2005). Jeg opplevde også gjennom intervjuene med EMA at vi tidvis gikk over i «generell» prat, som gjorde at vi sporet

noe av. Dette lot jeg skje, før jeg senere tok oss tilbake til temaene. Eide & Winger (2003), trekker i denne sammenheng frem viktigheten av barnets følelse av å bidra, delta og styre noe av samtalen som avgjørende for den gode dialogen videre. Når det kom til sted for gjennomføring av intervjuene ønsket jeg å gjøre dem et sted det ville være naturlig for informanten, et sted som var lett tilgjengelig og hvor de følte seg komfortable, noe Eide og Winger (2003) beskriver som en faktor for trygghetsfølelse. For de ansatte varierte det fra å komme til deres arbeidsplass mens de var på jobb, til å møtes på et annet egnet sted, som bibliotek eller annen offentlig arena. For ungdommen foregikk alle intervjuene på deres daværende bosted.

2.5.1 Registrering av data

Alle intervjuene ble tatt opp på båndopptaker, samtidig som jeg tok notater underveis. En av fordelene ved å ta opp intervjuene på båndopptaker beskrives å være at en kan konsentrere seg fullt og helt om informanten og hva de sier, uten å være opptatt av å skrive ned hva som blir sagt (Dalen, 2011; Kvale & Brinkmann, 2015; Thagaard, 2013). Informantens kroppsspråk var et av momentene jeg hadde fokus på, og noterte ned underveis. En av de ansatte informantene opplevde båndopptakeren som ubehagelig, og sa etter noe tid noe om dette;

«Jeg blir helt satt ut av den der....»

Denne informanten registrerte jeg i forkant av uttalelsen som noe urolig og distraheret, uten at jeg da forstod hva det handlet om. Dette var et av mine siste intervjuer, og jeg følte meg på dette tidspunktet trygg på båndopptakeren. Ubehaget informanten kjente på, kan jeg kjenne igjen fra de første intervjuene jeg gjennomførte. Til tross for ubehaget ønsket ikke informanten at den skulle skrues av. Repstad (2007) beskriver at ulempen med bånd/lydopptaker er at enkelte synes dette er svært ukomfortabelt, og at den bidrar til å gjøre situasjonen mer kunstig enn den allerede er. En av EMA-informantene kom med mer og uoppfordret informasjon etter at båndopptakeren var skrudd av. Informanten var også nysgjerrig på hvordan lydopptaket hørtes ut, og hva som kom til å skje med det som ble tatt opp, han var også nysgjerrig på om jeg kom til å forstå det han hadde sagt. Sammen hørte vi derfor på starten av opptaket etter intervjuets slutt. Informanten ba meg avslutningsvis om å kontakte bofellesskapets avdelingsleder om jeg skulle oppdage noe han hadde sagt som jeg ikke forstod eller var usikker på. Han kom senere løpende tilbake til intervjurommet etter at intervjuet var avsluttet, da han kom på noe han hadde glemt å si. Det er for meg uvisst hva

informanten satt inne med av tanker rundt båndopptakeren da dette ikke ble tema, med det vil være nærliggende å tenke at han mulig følte han kunne prate mer «fritt», uten båndopptakeren.

2.5.2 Transkribering av intervjuene

Da min rekrutterings- og intervju prosess tok relativt lang tid bestemte jeg meg ganske tidlig i prosessen for å utnytte tiden og transkribere intervjuene i nær tid etter at intervjuene var gjennomført. Jeg ville da ha intervjuene friskt i minnet, og enklere kunne huske detaljer, og sette meg inn i det enkelte intervju under transkripsjonen. Da de fleste av mine intervjuer var på rundt 60 minutter i opptak, viste også transkriberingsprosessen seg å være en tidkrevende prosess, og har gitt meg et omfattende skriftlig materiale. En utfordring ved transkriberingen var talespråk versus skriftspråk (Kvale & Brinkmann, 2015). Alle informantene fikk tilbud om å kontroll-lese intervjuene etter transkriberingen var gjennomført, og to informanter valgte dette. For informantene sin del, ved gjennomlesning, og for min del, i forhold til den videre analyseprosessen, ønsket jeg å gjøre intervjuene lesbare. Jeg har derfor en uredigert og en redigert versjon av intervjuene, hvor de redigerte er tilpasset slik at pauser, halve setninger og tankeord ble fjernet fra teksten. Dette var avgjørende for å gjøre de lesbare. Malterud (2017) beskriver det å være lojal mot det opprinnelige materialet, og deretter skriftliggjøre det i en form som formidler informantens erfaringer og meninger på en måte som ivaretar materialet slik informantene formidlet det under intervjuene, som et viktig aspekt i en slik redigering. Dette opplever jeg å ha etterkommet, noe som ble underbygget av tilbakemeldinger etter gjennomlest intervju.

2.5.3 Min rolle som forsker

I en intervjusituasjon beskriver Kvale & Brinkmann (2015) at både informantene og forskeren vil påvirke forskningsprosessen. Mine følelser for dette feltet påvirket meg i større grad enn forventet, jeg har også gjentatte ganger under transkriberingen av intervjuene opplevd at jeg går inn fagpersonrollen, hvor man utveksler erfaringer om feltet. Jeg har også bekreftet andres synspunkter med egenopplevde hendelser. Bakgrunnen for dette er nok mitt engasjement for feltet og uerfarne rolle som forsker. Dette følte jeg, som også nevnt tidligere, gikk bedre og bedre for hvert intervju. Jeg opplevde at jeg etter hvert klarte å holde mer fokus på å være utforskende, spørrende, og mer lyttende, ikke selvdeltakende når jeg ble for engasjert. I

intervjuene med de enslige mindreårige brukte jeg som nevnt noe tid på å forklare, eksemplifisere og sette spørsmålene inn i en kontekst. Dette vil følgelig kunne ha vært med på å påvirke informantens svar på mine spørsmål (Thaagaard, 2013). Samtidig opplever jeg de enslige mindreåriges svar på mine spørsmål som oppriktige, og ikke som en konsekvens eller dreid i retning av min forforståelse.

2.6 Analyseprosess

I dette delkapitlet vil jeg redegjøre for studiens analyseprosess. Dette innebærer en beskrivelse av hvordan jeg kom frem til fremstillingen av mitt materiale, slik den fremstår i kapittel tre og fire.

Min arbeidserfaring med målgruppen enslige mindreårige asylsøkere gjør at jeg nærmer meg temaet med en viss kunnskap og kjennskap, noe som utgjør at jeg også har med meg en forforståelse inn i denne studien, som beskrevet innledningsvis i kapittel 2. Til tross for at de teoretiske valgene i hovedsak er tatt for å belyse det empiriske materiale på en god måte, vil valgt teori, tematikk og problemstilling også være preget av mine verdier, både som menneske og fagperson, noe som også vil prege hvordan jeg fortolker og vektlegger det informantene forteller meg i intervjuene. Studiens intervjumateriale som skal tolkes, knytter seg på lik linje med min tilnærming til tema, til hermeneutikken, hvor min forforståelse, erfaring og kunnskap knyttet til tema vil prege hvordan jeg leser dataene. I tillegg vil også mine data være fortolket av informantene, noe som utgjør det Thaagaard (2013 s.42) beskriver som en «tolkning av en virkelighet som allerede er fortolket». En hermeneutisk tilnærming i denne sammenheng tar utgangspunkt i at det ikke finnes en sannhet, men at fenomener tolkes på ulike nivåer (Thaagaard, 2013 s.41). I forståelsen av dette bygger hermeneutikken på mening kun kan forstås sett i lys av den sammenhengen vi er en del av og studere, vi forstår delene i lys av helheten, og motsatt, som en gjensidig påvirkningsprosess (Thaagaard, 2013, s.41; Thornquist, 2003, s.142). I denne studien knyttes derfor aktivitetenes betydning for livskvalitet opp mot en større sammenheng, settes inn i en kontekst, for å forstå helheten, noe jeg opplever både forskningsspørsmål én og to gjør på hver sin måte, bygget på teori, tidligere forskning og gjeldende lovverk.

Med utgangspunkt i at min problemstilling og studie er utarbeidet på bakgrunn av egen kunnskap og erfaring med temaet, og tidligere forskning på feltet, vil denne studien peke i retning av en deduktiv tilnærming. I kvalitativ metode betegnes derimot induktiv tilnærming,

som det klassiske (Johannessen et.al, 2016; Kvale & Brinkmann, 2009; Malterud, 2017). I slike tilnærminger tar forskeren gjerne tar utgangspunkt i mer eller mindre enkeltstående iakttagelser i arbeidet frem til generelle forestillinger om et fenomen (Hellevik, 2002 s.82). Deduktiv tilnærming beskrives av Ryen (2002) og egne seg godt når forskeren besitter god forkunnskap om settingen som skal intervjues. Malterud (2011) trekker dog frem at det vil være vanskelig å beskrive om en studie innehar en ren deduktiv eller induktiv tilnærming, og at enhver forskningsprosess representerer begge deler. Spørsmålet er i stedet i hvilken retning av aksene, mot det ene eller det andre siden, studien peker.

Når jeg gikk i gang med analyseprosessen av intervjuene startet jeg med å gjøre meg kjent med materialet i sin helhet. Intervjuene ble lest gjentatte ganger, for å se etter ulikheter og sammenhenger, hvor forskningsspørsmålene var retningsgivende. Jeg laget meg ulike dokumenter hvor jeg samlet sitater som bidro til å svare på og belyse de ulike forskningsspørsmålene. Jeg delte her informantgruppene i to; ansatte og enslige mindreårige, for å skape en bedre oversikt over hva de ulike gruppene hadde sagt. Som beskrevet i kapittel 2.4 og 2.4.1 har min intervjuguide vært retningsgivende under mine intervjuer, noe som har sørget for at samtlige informanter har uttalt seg om de samme temaene. Dette gjorde denne inndelingen, slik jeg ser det, uproblematisk. Jeg har i arbeidet med analysen sett at mine forskningsspørsmål på enkelte områder krysser hverandre, hva gjelder temaer. På bakgrunn av dette har jeg valgt å slå sammen forskningsspørsmål to, tre og fire.

Med bakgrunn i overnevnte kan min analyseprosess beskrives å ligge nært til en tematisk analyse. Tematiske eller temasentrerte tilnærminger er ifølge Thagaard (2013 s.181) knyttet til presentasjon av materialet hvor oppmerksomheten er rettet mot temaer som er representert i prosjektet. Av Clarke & Braun (2006) trekkes tematisk analyse frem som en teoretisk fleksibel tilnærming som gir en bred og detaljert innsikt i et komplekst datamateriale. Et grunnleggende premiss er også ifølge Thagaard (2013) at informantene har uttalt seg om de samme temaene, noe de har i min studie.

Ulike informantgrupper som befinner seg i ulike roller i forhold til problemstillingen vil kunne gi meg et bredere datagrunnlag enn hvis jeg hadde hatt en informantgruppe (Malterud, 2017; Øien & Solheim, 2015). Å benytte seg av ulike informantgrupper til å belyse en problemstilling kalles for triangulering.

«Triangulation is simply meant to refer to the combination of different research modes, or looking at the same topic from different angles or through different lenses» (Wolf, 2010, s. 146)

I og med at jeg har stilt både de enslige mindreårige og de ansatte mange av de samme spørsmålene, vil jeg få belyst de samme temaene fra ulike vinkler, noe som bidrar til å kunne skape til nyanser og gi en sikrere basis for tolkning (Askerøi & Barikmo, 2005; Malterud, 2017; Patton, 2015; Repstad, 2007). Samtidig gir det meg muligheten til å sammenligne dataene opp mot hverandre, noe som også har vært retningsgivende for at jeg har valgt å analysere intervjuene tett opp mot intervjuguide og forskningsspørsmål. Et slikt perspektiv ville jeg ikke hatt om jeg hadde brukt en informantgruppe eller hatt ulike intervjuguider med ulike spørsmål til informantene. Spesielt i kvalitativ data, hvor pålitelighet vil være en bekymring, vil samme svar fra to ulike kilder til en viss grad være med på kryssvalidere hverandre (Robson, 1993, i Askerøi & Barikmo, 2005). Til tross for at jeg har stilt informantene så og si samme spørsmål, har jeg gjennom analysen sett at de ansattes svar var mer utfyllende, mens de enslige mindreårige i større grad har svart konkret på spørsmålene. Dette gjør at dataen har en viss skjevfordeling i fylde. I tillegg utfordrer dette sammenlignbarheten av svarene informantene har gitt meg. Det er her mulig jeg ikke har klart å få frem en optimal trianguleringseffekt, men at jeg i større grad har fått frem ulike perspektiver. Uavhengig av dette vil jeg fortsatt påstå at jeg har fått frem nyanser jeg ellers ville vært foruten, med én informantgruppe.

Gjennom analyseprosessen kom det også frem flere vinklinger, som jeg i denne omgang har utelukket med bakgrunn i omfang og tidsperspektiv for denne studien. Blant annet kunne jeg hatt fokus på- og innlemmet skole som aktivitetsarena, eller problematisert aldersvurderinger opp mot deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter, noe som i denne studien er helt utelukket. Disposisjon av omfang og tematiske valg kan det alltid stilles spørsmålstegn ved. Dog representerer intervjumaterialet, slik det nå fremstår, hvordan jeg leser, fortolker og forstår helheten av mitt intervjumateriale.

3. «HVORDAN OPPLEVES AKTIVITETSTILBUDET VED OMSORGSSENTERET?»

Dette kapitlet tar for seg forskningsspørsmål én; *Hvordan oppleves aktivitetstilbudet ved omsorgssenteret?* Dette har vært viktig å undersøke, som et ledd i å besvare hovedproblemstillingen om hvordan aktiviteter kan bidra til økt livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere. Spørsmål som har vært viktig her er informantenes beskrivelser av aktivitetstilbudet, hvordan omsorgssenteret arbeider med aktivitetstilbudet og ungdommens mulighet for medvirkning. Disse spørsmålene har vært med på å få frem et helhetlig bilde av hvordan aktivitetstilbudet ser ut.

Første delkapittel under forskningsspørsmål én tar for seg aktivitetstilbudets bidrag til å skape forutsigbarhet og struktur i hverdagen. Dette var et tema som kom frem under intervjuene, spesielt med de ansatte. Temaet favner en del av, slik jeg ser det, hvordan omsorgssenteret arbeider med aktivitetstilbudet, samtidig som det belyser noe av viktigheten av å ha et aktivitetstilbud i en, for noen, vanskelig og uforutsigbar hverdag. Spørsmålet bidrar også til å forstå hvilket fokus og forståelse omsorgssentrene har av aktivitetstilbud.

Delkapittel to omhandler ungdommens mulighet for medvirkning i aktivitetstilbudet. Sett opp imot opplevelsen av å ha en meningsfull hverdag, vil medbestemmelse være viktig å avklare i denne sammenheng. Slik jeg ser det, vil opplevelsen av å kunne påvirke sin egen hverdag også være med på å påvirke ungdommens opplevelse av livskvalitet.

De fire neste delkapitlene tar for seg ulike typer aktiviteter, herunder hvordan de er organisert og hva de inneholder. Disse kapitlene er i større grad beskrivende enn resten.

Aktiviteter knyttet til barnas psykiske helse. I dette delkapittelet vil jeg redegjøre for organiserte aktiviteter eller tiltak som omsorgssenteret har lagt opp til, knyttet opp mot ungdommens psykiske helse. Slike aktiviteter kan for eksempel være samtaler eller kontakt med psykolog. Hvorvidt deltakelse i aktiviteter generelt vil ha innvirkning på ungdommens psykiske helse, vil drøftes videre i kapittel 4.2.

Fritidsaktiviteter i regi av omsorgssenteret. Dette innebærer alle aktiviteter omsorgssenteret setter i gang, legger opp til og arrangerer. Her inkluderes også uformelle og mindre regelmessige aktiviteter som kino og skogsturer og tilsvarende. Dette vil være med på å gi en oversikt over omsorgssenterets fokus på å gjøre aktiviteter.

Fritidsaktiviteter i regi av lokalmiljøet. Informantene har under intervjuene skilt på aktiviteter som omsorgssenteret selv setter i gang, og som lokalmiljøet organiserer, som for eksempel deltakelse i den lokale fotballklubben. I dette delkapitlet vil jeg også trekke frem utfordringer knyttet til samarbeidet med lokalmiljøet, og barnas deltakelse i de lokale klubbene.

Aktiviteter som bidrar til ald-ferdigheter/hverdagskunnskap. Med dette menes aktiviteter som bidrar til kunnskap og aktiviteter som betegnes som praktisk trening, som for eksempel rengjøring av omsorgssenteret og handling på butikken. Slike aktiviteter fikk ikke veldig stor plass under intervjuene, men jeg velger fortsatt å innlemme dem kort her, da jeg anser at denne typen aktiviteter er en viktig del av helheten og bidrar til å gi et rett totalbilde av aktivitetstilbudet.

Det avsluttende delkapitlet under forskningsspørsmål én, kapittel 3.7, tar kort for seg hvorvidt omsorgssenterets økonomi og bemanning er til hinder for å kunne tilby ungdommene et tilfredsstillende aktivitetstilbud. Slike forhold vil med på å avklare hvorvidt utfordringene ligger i det miljøterapeutiske arbeidet og dets fokus, eller om det tilhører driftsforhold. Et interessant aspekt her har vært å se om det fremgår noen forskjeller i de privat driftede omsorgssentrene kontra de statlige. Forhold knyttet til økonomi og bemanning var spesielt aktuelt i intervjuene med de ansatte.

Skolen er for de enslige mindreårige på omsorgssenter deres dagtilbud, og er således også med på å skape faste og trygge rutiner i hverdagen (Pastoor, 2012). Jeg har i denne studien valgt å utelukke skole som en del av aktivitetstilbudet. Dette fordi skoletilbudet for de enslige mindreårige under 15 år er lovregulert og ikke et tilbud omsorgssenteret selv legger opp til eller arrangerer. På lik linje med andre barn mellom 6 og 16 år som forventes å oppholde seg i Norge lenger enn tre måneder, har de enslige mindreårige rett og plikt til grunnskoleopplæring (Opplæringsloven, 1998 §2-1). I og med at jeg har valgt å utelukke skole som en del av aktivitetstilbudet, fremgår det heller ikke hvorvidt leksehjelp var en del av aktivitetstilbudet på omsorgssentrene.

3.1 Bidrar aktivitetstilbudet til å skape forutsigbarhet og struktur i hverdagen?

Dette delkapitlet tar for seg hvorvidt aktivitetstilbudet bidrar til å skape forutsigbarhet og struktur i hverdagen for ungdommen, og var et tema som kom frem under intervjuene med de ansatte i dette forskningsprosjektet. I Ot.prp.nr. 28 (2007-2008) står det beskrevet at

omsorgssentrene skal sikre ungdommene en forutsigbar og strukturert hverdag, noe som gjør dette spørsmålet høyst relevant. Forutsigbarhet og struktur beskrives således å være første steg i traumebehandling (ot.prp.28, 2007-2008 s. 15). Med utgangspunkt i dette og med en tanke om at flere av de enslige mindreårige kan ha opplevd usikkerhet og kaotiske tilstander, både i hjemlandet og under flukten, samt at de nå befinner seg i en uavklart og uforutsigbar situasjon hvor de ikke vet hva som skjer i morgen, neste uke-, måned eller år, kan struktur og forutsigbarhet i hverdagen tenkes å være av vesentlig betydning for disse ungdommene.

I flere forskningsprosjekter (Berg & Tronstad, 2015; Eide & Broch, 2010; Kolstad & Thorud, 2010) gjort på levekår for asylsøkere fremheves det at forutsigbarhet, struktur og kontinuitet i hverdagen vil være avgjørende og viktig i en vanskelig hverdag, noe som gjør dette spørsmålet relevant å se på i denne sammenheng. Jeg vil her trekke frem rapporten *Enslige mindreårige flyktninger* av Eide og Broch (2010). Forfatterne har her tatt utgangspunkt i andre forskningsprosjekter, i tillegg til egne intervjuer med ansatte ved mottak- og omsorgssenter for EMA, for å gjøre opp kunnskapsstatus og se på forskningsmessige utfordringer og problemstillinger om temaet enslige mindreårige asylsøkere. Spesielt hadde de fokus på mottaksfasen for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år (Eide & Broch, 2010). Av deres rapport fremgår det at språkopplæring, skole og aktiviteter lå sentralt i omsorgssentrenes arbeid med å skape forutsigbarhet, kontinuitet og struktur i hverdagen (Eide & Broch, 2010).

Planlegging, forutsigbarhet og struktur var noe som gikk igjen da de ansatte ble spurt om hvordan de arbeidet med aktivitetstilbudet. Alle de fem ansatte i mine intervjuer formidlet at de brukte mye tid på å planlegge aktivitetene og tilbudet som ble gitt. Som en del av dette fortalte tre av de fem ansatte at deres omsorgssentre leide svømmehall, fotballbaner og idrettshaller faste dager i uken. I tillegg var også en del av ungdommene deltakere i faste organiserte fritidsaktiviteter i regi av lokalsamfunnet (3.5), som i lokale fotballag. Totalt sett vil en slik organisering og deltakelse gi ungdommen mange faste holdepunkter, samt en forutsigbarhet og rytme i hverdagen. En av informantene, Mari, belyser dette;

«Forutsigbarheten er viktigere enn hvilken aktivitet. Tilbudet lager en forutsigbarhet, det skjer ting ofte da, på gitte tidspunkt. Lørdagsfotballen går sin gang, alt går sin gang, det er ikke noen forandring her, vi følger systemet i kaoset.»

[Mari, miljøterapeut]

Mari trekker frem at det i liten grad spiller noen rolle hvilken aktivitet man gjør, bare man gjør noe og hverdagen er forutsigbar. Slik jeg tolker Mari her, fremmer hun arbeidet omsorgssenteret gjør med aktivitetstilbudet, herunder planleggingen og organiseringen, som alfa omega for å etterstrebe forutsigbarhet. Maris utsagn støtter således oppunder funnene i Eide & Brochs rapport fra 2010.

Bengtsson & Ruud (2007) har skrevet artikkelen *psykososialt arbeid med enslige mindreårige asylsøkere* basert på sine erfaringer fra oppfølging av EMA i mottak, i forhold til vurdering av behandlingsbehov i mottaket og med tanke på videre bosetting. I artikkelen fremhever de at fokuset på aktiviteter bør ligge implementert i planleggingen av den daglige driften, for å unngå en hverdag preget av lediggang (Bengtsson & Ruud, 2007). Slik jeg tolker informantene i ansattgruppen jeg har intervjuet, er fokuset på aktiviteter og planlegging godt implementert. Spesielt trakk de frem at helger og ferier kunne være utfordrende, og at det var behov for ekstra planlegging i forkant av disse periodene. Per og Anne sine utsagn belyser dette;

«Vi hadde en aktivitetsplan, en sommeraktivitetsplan, som var klar tidlig, med varierte aktiviteter. Det var ikke bare på sommeren, men i vinterferien, juleferien, en plan for hva vi skal da. Det var også mulighet for å være hjemme og ta det litt som det kommer, for det var ikke så mye aktiviteter at det ikke var tid til noe annet.»

[Per, miljøterapeut]

«Vi opplevde at det kanskje var ferietiden som var mest problematisk for dem, for da hadde de ikke noe dagtilbud, og da ble det fort veldig stille for dem, så vi brukte mye tid på planlegging.» [Anne, miljøterapeut]

De ansatte beskriver at helger og ferier kunne oppleves lange, da dagtilbudet ikke var en del av hverdagen. Når dagtilbudet blir borte, mister hverdagen en del av sin struktur og dagene oppleves som vanskelig. Slik jeg tolker de ansatte sier de også noe her om betydningen av dagtilbudet, aktivisering og hverdagens rutiner, rytme og forutsigbarhet. Igjen stiller dette krav til en større planleggingsjobb for de ansatte, i forhold til å organisere dagene annerledes og fylle de med noe, slik som Bengtsson & Ruud (2007) henviser til i sin artikkel. En stor del av det miljøterapeutiske arbeidet på omsorgssenteret og i mottak beskrives å bestå av å hjelpe ungdommen til å stabilisere her-og-nå situasjonen (Bengtsson & Ruud, 2007). Den miljøterapeutiske grunnstrukturen, hvor planleggingen og en tydelig tanke bak viktigheten av

god planlegging, vil være et viktig ledd i prosessen med å hjelpe barna til å få oversikt over sin her-og-nå tilværelse.

Som redegjort for i kapittel 2.3.2 bestod informantene i ansattgruppen av miljøterapeuter med bakgrunn fra både privat og statlig driftede omsorgssenter. Et spennende aspekt her har vært å se på om det er noen forskjell i forhold til planlegging og organisering, mellom de privat- og statlig driftede omsorgssentrene. Som nevnt over, beskrev tre av de frem ansatte å ha idrettshall, svømmehall og fotballbaner faste dager i uken. Samtlige av disse ansatte har sin erfaring fra statlige omsorgssentre. Karin har erfaring fra både et privat og et statlig omsorgssenter, og hun beskriver forskjellen slik;

«Der jeg jobbet som vikar, i et statlig omsorgssenter som har drevet i mange år, hadde de mer organiserte aktiviteter sånn som svømming, hvor de reiser en gang i uken for eksempel. Jeg opplevde at der hadde de mye bedre struktur i forhold til det å planlegge aktiviteter fremover da.» [Karin, miljøterapeut]

Karin beskriver at hun opplever at det statlige omsorgssenteret var bedre på planlegging av faste aktiviteter i regi av omsorgssenteret. Slik jeg forstår henne, bidro dette til å skape den strukturen i hverdagen som også Mari beskriver over. Slik jeg tolker Karin sitt utsagn, handler ikke dette om godt eller dårlig miljøarbeid på omsorgssenteret, men heller om erfaring og kunnskap om målgruppen og deres behov. Det privatdrevne omsorgssenteret Karin har erfaring fra ble startet på bakgrunn av den store ankomsten av enslige mindreårige til Norge i 2015, da kapasiteten i de statlige omsorgssentrene ble sprengt (Bufdir, 2018). Mulig vil de raske oppstartene og liten erfaring med målgruppen få konsekvenser for hvor godt organisert, planlagt og gjennomtenkt aktivitetstilbudet ved omsorgssentrene blir. Dette til tross, slik de ansatte formidler i intervjuene bidrar aktivitetstilbudene i noen grad til å skape forutsigbarhet og struktur i hverdagen for de enslige mindreårige, uavhengig av privat eller statlig drift av omsorgssenteret.

3.2 Deltar ungdommen i planleggingen av aktivitetene, eller er det i stor grad voksenstyrt?

Dette delkapitlet omhandler spørsmålet om ungdommens mulighet for medvirkning i planlegging av aktiviteter og aktivitetstilbudet. Etter § 9 i *forskrift om krav til kvalitet og internkontroll i barnevernsinstitusjoner* (2008), skal beboerne «sikres deltakelse og

innflytelse i saker som gjelder institusjonens daglige rutiner og gjøremål, felles fritidsaktiviteter og lignende», noe som gjør dette spørsmålet høyst relevant i denne sammenheng. Avklaring av ungdommens mulighet for medvirkning vil således belyse hvordan omsorgssentrene organiserer og arbeider med aktivitetstilbudet. I Kjørholts tolkning (2016, s. 285) av barnekonvensjonen artikkel 31 om retten til lek og fritid, heter det at «for mange fritidsaktiviteter organisert av de voksne sees som en trussel mot den gode barndom, og barns fritid, lek og barnekultur, frihet og selvforvaltning». Både forskriften og barnekonvensjonen setter med det barns rett til medvirkning i sin egen fritid sterkt.

Andre som har tatt for seg spørsmålet om medvirkning for enslige mindreårige asylsøkere ved omsorgssenter er Deloitte (2014) og Berg & Tronstad (2015). Deloitte gjennomførte i 2014 en *evaluering av omsorgsreformen for enslige mindreårige asylsøkere*, på bestilling fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, hvor de her intervjuet flere enslige mindreårige og ansatte på ulike omsorgssenter. Ungdommens svar på spørsmål om medvirkning og hva de hadde mulighet til å være med å bestemme, var noe delt (Deloitte, 2014). På den ene siden syns de at det var greit at de voksne bestemte, mens de på den andre siden syns de hadde for liten innflytelse, særlig hva gjaldt aktiviteter og dagligdagse gjøremål (Deloitte, 2014).

Ungdommene ønsket seg blant annet et større utvalg av aktiviteter å velge i, og større innflytelse når det gjaldt planlegging av turer (Deloitte, 2014). Dette står i kontrast til hvordan de ansatte i samme undersøkelse beskriver ungdommens mulighet til medvirkning. På spørsmål om hvordan det ble lagt opp til ungdommens medvirkning, var primærkontaktsamtaler, deltakelse i planlegging av helgeaktiviteter, og husmøter noe av det som gikk igjen i svarene til de ansatte (Deloitte, 2014).

I Berg og Tronstads undersøkelse *Levekår for barn i asylsøkerfasen* fra 2015 omhandler kapittel syv *levkår og livskvalitet for enslige mindreårige asylsøkere* (Michelsen & Berg, 2015). Kapitlet baserer seg på intervjuer med blant annet 26 enslige mindreårige fordelt på omsorgssenter og mottak for EMA. Temaene de tar for seg i dette kapitlet er ungdommens deltakelse i aktiviteter og deres mulighet for medvirkning (Michelsen & Berg, 2015).

Ungdommene formidler her at de ansattes engasjement i deres hverdag er viktig, herunder nevnes det fleksible voksne som er positive til ungdommens forslag til aktiviteter og som tar de med, og legger opp til hyggelige opplevelser (Michelsen & Berg, 2015). Videre fremgår det også at de ansatte også bidro til å inspirere ungdommen til å bli glad i «nye» aktiviteter de ikke kjente til fra før (Michelsen & Berg, 2015).

Spørsmål knyttet til aktiviteter og ungdommens mulighet for medvirkning ble stilt både de enslige mindreårige og de ansatte også i mitt forskningsprosjekt. Også under mine intervjuer blir husmøter trukket frem. Tre av de ansatte og to av de enslige mindreårige trekker frem husmøter som et fora hvor ungdommen kunne delta i planlegging rundt aktiviteter og gjøremål. På husmøtene beskrev de at det planlagt alt fra måltider til hvilke aktiviteter som skulle gjøres for den kommende uken, hvor ungdommene kunne komme med ønsker for hva de kunne tenke seg å gjøre. De ansatte informantene i mitt forskningsprosjekt beskriver dog en noe variert erfaring ved bruk av husmøter. To av de ansatte og en av ungdommene trekker frem at husmøtene fungerte greit. Karin forteller det slik;

«Vi hadde alltid husmøte, som jeg følte var en grei inngangsport, hvor vi tok opp alt fra mat, hva de ønsket av mat, aktiviteter til helgen, ja om det var noe de lurte på eller ville ta opp.» [Karin, miljøterapeut]

Karin og de andre som beskrev husmøte som noe positivt formidlet dette som et fint *fellesrom*, hvor de samles, kom med ytringer, ønsker og meninger, og sammen planla vekten, helgen eller uken. Stine beskrev dette også som «ungdommens stemme til de voksne». Mari hadde dog en annen opplevelse av bruk av husmøte;

«Det handler litt om ungdomsgruppen, og for noen er det ingen vits i å for eksempel ha felles husmøte, for det blir bare tull eller en lang bestillingsliste med krav. Det har ikke noe for seg.» [Mari, miljøterapeut]

Mari forteller her at med noen ungdomsgrupper er det vanskelig å skulle ha strukturerte husmøter, hvor man skal samarbeide og finne ut av noe sammen. Slik jeg tolker Mari handler dette også om at planlegging i seg selv kunne være vanskelig. Anne deler samme opplevelse med planlegging, og formidlet dette slik;

«Jeg tenker at de har et veldig annet forhold til aktiviteter enn det vi har, altså fra egen kultur. Unger som vokser opp i Norge har dette her, ja, fra de er små lærer de seg hva det vil si å planlegge, men de ungdommene her har liksom ikke det samme forholdet til planlegging.» [Anne, miljøterapeut]

Som Anne påpeker vil man i det daglige miljøterapeutiske arbeidet kunne møte på utfordringer når det kommer til planlegging. En slik struktur vil muligens være av mindre betydning og praktiseres annerledes i andre kulturer og land, hvorpå mange kan ha vansker for å forstå meningen med all planlegging vårt samfunn legger opp til. Anne trekker her frem

det kulturelle aspektet ved å forholde seg til planlegging. Likeledes som det kulturelle aspektet, ser jeg det naturlig å trekke inn menneskets behov for å prøve å skaffe kontroll over eget liv. Karin gir et eksempel på hvordan hun opplever nettopp det;

«Det var alltid mye klaging. Her har de alle muligheter liksom, også er det fremdeles ikke bra nok. Eller at en i gruppa satt seg på bakbeina. Det var jo av og til at det var litt sånn urealistiske forventinger om at vi skulle kjøpe det eller gjøre det, men de var vel litt fornøyde siden de fikk være med å bestemme en del aktiviteter selv.»

[Karin, miljøterapeut]

For personer i krise eller i en vanskelig livssituasjon, som en venteperiode på omsorgssenter kan være, vil det å oppleve å kunne gjøre noe med sin egen livssituasjon for noen være en mestrende faktor, som igjen vil kunne bidra til å motvirke følelsen av avmakt og hjelpeløshet (Bengtsson & Ruud, 2007; Bengtsson & Ruud, 2012). Mari og Karins beskrivelser av ungdommens reaksjon handler kanskje like mye om dette, som om det kulturelle aspektet, eventuelt også en kombinasjon. Slik jeg anser det vil det her være nærliggende å tenke at disse ungdommene er i en situasjon hvor de vil kunne føle en sterk avmakt og mangel på kontroll og medbestemmelse over egen livssituasjon, og at de dermed vil prøve å skaffe denne kontrollen på de områder det anees som mulig, som her deltakelse i aktiviteter og fritid. I tillegg belyser Karin sitt utsagn hvordan man forstår hverandre og den andres situasjon. Slik jeg forstår Karins utsagn beskriver hun både ungdommens og personalet manglende forståelse for hverandre og deres kulturelle verdier. Samtidig kan ungdommens begrensede språk, være til hinder for en god kommunikasjon (Kjelaas & Eide, 2017). Mulig vil deres utsagn oppleves som krav, som derav vil gi en avvisning og avslag på deres initiativ. Slik jeg ser dette, handler det om hvordan de voksne forstår det barna formidler, kanskje de egentlig bare prøvde å komme med et ønske?

Som i Deloitte (2014) trekkes primærkontaktsamtaler frem i min undersøkelse. En av de ansatte fortalte at de brukte primærkontaktsamtaler for å bli kjent med ungdommen og dens interesser. Videre formidlet informanten at ungdommens interesser ble tatt med i planleggingen og organisering av aktivitetstilbudet. I forhold til de individuelle aktivitetene, gjerne organisert i lokalsamfunnet, beskriver både ungdommene og de ansatte at det i stor grad var ungdommene selv som bestemte hvilken aktivitet de fikk starte med. En av de ansatte fortalte at omsorgssenteret hadde satt begrensninger ved kampsport, men bortsett fra det fremstod det som om ungdommens ønsker ble imøtekommet om det lot seg gjøre med plass, samarbeid med lokalsamfunnet (3.5.1) og om aktiviteten var tilgjengelig i nærområdet.

Til tross for muligheter for medvirkning beskriver de ansatte også noen utfordringer med å kunne møte ønskene på en tilfredsstillende måte, slik ungdommene i Michelsen & Berg (2015) uttrykker behov for. Mari belyser dette slik;

«Det er veldig sjeldent at barna *ikke* får spørsmålet om hva har de lyst til. Men det handler også selvfølgelig om økonomi, hva vi kan gjøre på en måte, sånn som i går kom det en som gjerne ville ha bowling. ‘Ja, okey, men det er en helgeaktivitet. Det kan du gjøre til helgen.’ Én, for at ikke vi på en måte skal bruke opp aktiviteten til de som kommer på helg, og to, for at da går det 500 kroner med en gang. Og vi har fått budsjetter for alt.» [Mari, miljøterapeut]

Slik jeg forstår Mari her, forteller hun at ungdommene i stor grad får spørsmål om hva de har lyst til og ønsker å gjøre, men at driftsmessige forhold som økonomi tidvis setter en stopper for hvor mye av dette som lar seg gjøre. Dette vil jeg komme tilbake til i kapittel 3.7.

Et annet aspekt som fremgår av Michelsen & Berg (2015), er ungdommens glede over å bli introdusert for nye aktiviteter de fra før ikke kjenner til. Dette belyser samtidig også noe om at ungdommene muligens ikke vet hvilke aktiviteter som er tilgjengelig, som igjen vil være med på å underbygge hvorfor aktivitetstilbudet i større grad er voksenstyrt. Slik Mari og Ali forteller det, er representativt for samtlige av informantene jeg intervjuet;

«Det er jo i stor grad voksenstyrt, for hvis du spør barna hva de har lyst til så har de ingen forutsetning for å vite hva de kan ønske seg. Det er jo selvfølgelig ingen barn som sier, etter å ha bodd her en uke, at de har lyst til å begynne i speideren.»
[Mari, miljøterapeut]

«Siden vi ikke klarte å snakke så bra norsk så var det ikke så dumt at de voksne bestemte. Vi skjønnte ingenting av hva vi kunne gjøre, så jeg syns det var bra de bestemte i første, men på slutten da var det mange forskjellige meninger, og det var vanskelig for oss å bli enige. Da kranglet vi mye.» [Ali, EMA]

Både Mari og Ali sier noe om at det ikke er så unaturlig at aktivitetstilbudet i noen grad er voksenstyrt, hvert fall i starten av oppholdet på omsorgssenteret, hvor det meste er nytt og ukjent. Ali trekker også frem ungdommens uenighet som et aspekt som problematiserer medbestemmelsen, i den grad at noen må ta en avgjørelse. Bestemmer de voksne, vil mulig ungdommene i mindre grad oppleve urettferdighet i forhold til medbestemmelse. Kanskje det totalt sett var greit at de voksne tok en del av styringen? Og siden ungdommene mangler

kunnskap om hvilke aktiviteter som er tilgjengelig er kanskje ikke voksenstyrtheten en trussel mot *barndommen* i starten av oppholdet på omsorgssenteret?

I hvilken grad de enslige mindreårige var med å bestemme hvilke aktiviteter som skulle gjøres fremgår, som belyst, noe ulikt. Både de ansatte og de enslige mindreårige skiller på den organiserte fritidsaktiviteten, de «vanlige» helgeaktivitetene og de større aktivitetene, som ferieplanen, hvor de to sistnevnte i stor grad fremstår som voksenstyrt. I tillegg trekkes driftsmessige forhold, og barnas uvitenhet og uenighet frem som utfordringer i forhold til medbestemmelse i alle avgjørelser. Slik jeg ser det er temaet medvirkning og planlegging av aktivitetstilbudet noe komplekst, for samtidig som en skal ivareta kravet om medvirkning, vil de enslige mindreårige ikke ha forutsetninger for å vite hva som er mulig å ønske seg og hva som er tilgjengelig, noe som krever en viss styring, organisering og bestemmelser fra de voksne. Samtidig må omsorgssenteret forholde seg til økonomiske budsjetter, som krever planlegging og prioriteringer for å kunne utnytte dette på en best mulig måte som gagnar ungdommen. Totalt sett opplever jeg dog at ungdommene til en viss grad har mulighet til å påvirke aktivitetstilbudet, spesielt når det kommer til å ønske seg en egen fast aktivitet de vil drive med, eller å komme med ønsker til aktiviteter som gjøres i helgene og ellers på fritiden, innenfor føringene lagt av de ansatte.

3.3 Aktivitetstilbud knyttet til barns psykiske helse

Dette delkapitlet tar for seg aktiviteter omsorgssenteret tilbyr ungdommen som et ledd i det kartleggende, forebyggende og oppfølgende arbeidet, sett opp imot ungdommens psykiske helse. Barnevernloven (1992) § 5A-3 stiller krav til omsorgssentrene om å gi omsorg og trygghet, og til bidra til rett behandling og oppfølging av de enslige mindreårige asylsøkerne. Med dette nedfelt i lov, kreves det at omsorgssentrene følger opp barnas psykiske helse. I tidligere nevnte evaluering gjort av Deloitte (2014) fremgår det også at de fire omsorgssentrene som deltok i undersøkelsen hadde gode rutiner og prosedyrer rundt barns psykiske helse. Psykologressursene stod sterkt og bidro til et mer komplekst tilbud, spesielt sammenlignet med tilbud for andre asylsøkere og enslige mindreårige i mottak (Deloitte, 2014).

Asylsøkere og deres psykiske helse er godt belyst på feltet. Jeg vil her trekke frem tre prosjekter; Lauritsen & Berg (1999), Stæhr, et.al (2000) og tidligere nevnte Berg & Tronstad (2015), som alle har tatt for seg asylsøkeres psykiske helse og deres oppfølgings- og

behandlingstilbud i asylsøkerfasen, for å belyse viktighet av et slikt fokus og tilbud for denne målgruppen. Hvordan deltakelse i aktiviteter, på generelt grunnlag, påvirker barnas psykiske helse vil jeg komme tilbake til i kapittel 4.2. Lauritsen og Berg utførte i 1999 undersøkelsen *Mellom håp og lengsel*. Her tok de for seg ulike asylmottak i Norge. Undersøkelsen bestod av både en bredde- og en dybdestudie, basert på henholdsvis rapporter og intervjuer med beboere og ansatte, samt deltakende observasjon. I forhold til psykisk helse uttrykte både beboerne og de ansatte en bekymring for manglende psykologisk bistand og behandling (Lauritsen & Berg, 1999). En stor andel av beboerne i deres undersøkelse formidlet at de slet med søvnproblemer, depresjon og angst, som de selv relaterte til reaksjoner på tidligere opplevde livserfaringer og den usikre venteperioden de nå befant seg i (Lauritsen & Berg, 1999). Også for de enslige mindreårige i mottak var det bekymringsfullt. En undersøkelse gjort i Danmark viser at andelen psykiske lidelser hos enslige mindreårige var høyere enn for barn som kom som asylsøkere sammen med foreldrene sine (Stæhr et al. 2000, gjengitt i Berg & Sveeass mfl. 2005). I samme undersøkelse kom det også frem at en fjerdedel av barna hadde behov for behandling eller andre tiltak enn det de kunne tilbys på mottaket (Stæhr et al. 2000, gjengitt i Berg & Sveeass mfl. 2005). I tidligere nevnte undersøkelse av Berg & Tronstad (2015), viser funn fra deres spørreundersøkelse en betydelig høyre forekomst av psykiske vansker hos enslige mindreårige asylsøkere, både i mottak og på omsorgssenter, enn andre barn og unge i resten av befolkningen i Norge (Berg & Tronstad, 2015). Disse prosjektene bidrar, slik jeg ser det, til å belyse viktigheten av aktiviteter som bidrar til å kartlegge, forebygge og følge opp ungdommens psykiske helse, vanskelig følelser knyttet til tidligere livserfaring, minner og nåværende tilværelse i asylsøkerfasen.

Aktivitetstilbud knyttet til ungdommens psykiske helse, kom frem når de ansatte, i dette forskningsprosjektet, fortalte om hvilke aktiviteter de kunne tilby og gjorde på omsorgssentrene. Dette tilbudet var noe jeg var opptatt av å belyse og dermed også etterspurte om de ansatte ikke beskrev dette selv. Tilbakemeldingene fra de ansatte på dette var at det var viktig at de i intervjuene også fikk belyst denne siden av aktivitetstilbudet, og fremmet dette som et viktig aspekt. Å belyse denne siden av aktivitetstilbudet er også med på å gjenspeile omsorgssenterets fokus knyttet til tema. Samtidig vil psykisk helse, opplevelsen av trygghet og det å bli ivaretatt være en brikke i opplevelsen av egen livskvalitet (Aggernæs, 1988).

Til tross for at det var de ansatte som fortalte om dette tilbudet, formidlet de enslige mindreårige at det hjalp å snakke med noen, når de var lei seg og hadde det vanskelig. Mohammad forteller det slik;

«Når jeg var lei meg jeg gikk til de voksne. Jeg hadde noen ganger lyst til å kutte meg, men så tenkte jeg at det var dumt, også gikk jeg til de voksne isteden. Når jeg pratet med de så ble det bra.» [Mohammad, EMA]

Mohammad belyser her viktigheten og muligens behovet for slike aktiviteter jeg i dette delkapitlet er ute etter å belyse. Mulig hadde han det også, uten at dette kom frem under intervjuet. Mohammads utsagn om behov for samtaler når ting var vanskelig var representativt for alle de tre enslige mindreårige.

I deres beskrivelse av aktivitetstilbudet fortalte tre av de fem ansatte i dette forskningsprosjektet at deres omsorgssenter var tilknyttet en psykolog som kom for å ha samtaler med ungdommene. De forteller om en noe ulikt strukturert form for kontakt med psykologen, men tilbudet blir av alle betraktet som en aktivitet. Annes beskrivelse gir et godt bilde av et slikt tilbud;

«Vi var under en ressursgruppe som bestod av et team på 6-7 psykologer. Det var en gruppe der ungdommene skulle samles, der de på en måte skulle lære seg å kjenne følelsesregisteret sitt bedre, få bedre kontakt med sine egne følelser, og med kroppen sin rett og slett, sånn fysisk.» [Anne, miljøterapeut]

Både Anne, Per og Karin forteller at omsorgssenteret var tilknyttet en psykolog som ungdommene hadde mulighet for å ha samtaler med. Alle tre forteller om et strukturert opplegg hvor samtalene med psykologen var satt inn i den daglige strukturen på omsorgssenteret, enten i form av deltakelse i en gruppe, som en felles aktivitet, individuelle kartleggingssamtaler eller samtaler ved behov. Utsagnene beskriver også, slik jeg tolker det, omsorgssenterets fokus på psykisk helse som relativt høy, hvor tilknytning til og samtaler med psykolog ble ansett som viktig. Disse funnene synes å sammenfalle med hva som blir beskrevet i Deloitte (2014). Anne forteller også, som den eneste, om male- og samtale grupper som omsorgssenteret hadde som tilbud innimellom.

«Vi hadde noen male- og samtalegrupper, en mye mer innrammet aktivitet, som jeg tror veldig mange av de ungdommene som var med opplevde som veldig trygt og godt. De malte bilder ut ifra ulike temaer, hvor de skulle fortelle sin historie i det bildet. Også hadde de en sånn 'session' etterpå hvor de fortalte om bildet, hva det betydde, om det var godt, vondt, trist, skummelt, ikke sant, sånne ting. Også var det utstilling på slutten, og da var det også med psykolog i gruppa. Det var nesten

utelukkende positivt for de som var med, så det oppfordret vi dem veldig til å være med på - når vi hadde det tilbudet, da.» [Anne, miljøterapeut]

Anne forteller her om et tilbud ved omsorgssenteret der ungdommene deltok i male- og samtalegrupper, hvor de fikk gitt uttrykk for sin historie og følelser gjennom kunst. Hun opplevde at ungdommene i stor grad synes dette var positivt. Aktiviteter som bidrar til opprettholdelse av symboliseringsevnen, som kreative aktiviteter som Anne her nevner, blir trukket frem som en positiv faktor for *resiliens* (Ruud, 2011). Historisk har psykologisk teori i stor grad vært opptatt av patologi, å forklare sykdom og problemfylte avvik (Waaktaar & Christie, 2000, s. 42). Psykoanalytikerens Donald Winnicott var opptatt av å se kreativitet som et normalfenomen og ressurs, hvor han fremmer kreativitet som en måte å leve i verden på (hentet fra Waaktaar & Christie, 2000). Kreativitetsbegrepet, slik Winnicott forstår det, dreier seg om å finne en måte å håndtere den indre- og ytre verden, en slags prosess der det subjektive og objektive kobles sammen og gir mening til hverandre (gjengitt i Waaktaar & Christie, 2000). Blant flyktninger er kunst og uttrykksterapi mye anvendt i miljøterapien, som en måte å uttrykke vanskelige livsopplevelser på (Bræin & Christie, 2012). En slik uttrykksform vil også kunne oppleves mindre skremmende enn en samtale, og er spesielt nyttig i situasjoner hvor barna mangler språkferdigheter (Bræin & Christie, 2012). Dette kan være årsaken til at flere av de enslige mindreårige synes å like slike aktiviteter, som Anne beskriver.

Til tross for stort fokus på de enslige mindreåriges sårbarhet og, for noen, dårlig psykiske helse, viser forskning store variasjoner rundt de enslige mindreåriges tidligere livs- og fluktopplevelser, og hvorvidt de er preget av dette (Berg & Tronstad, 2015; Eide, 2012; Engebretsen, 2002). Samtidig som de enslige mindreårige ofte blir omtalt som sårbare og for å være i en risikogruppe, er et viktig aspekt å unngå stigmatisering ved å definere alle inn i en risikogruppe (Bengtsson & Ruud, 2012; Broch, 2012; Eide & Broch, 2010). En konsekvens av et for snevert syn, hvor fokuset kun innebærer at barna er sårbare og traumatiserte vil trolig kunne være at barna blir gitt et omsorgstilbud hvor de ikke får utviklet seg og brukt sine ressurser. Uavhengig av hvilket fokus en har, befinner barna seg nå i en asylsøkerperiode, som beskrives som usikker og uavklart, og for noen vanskelig (Broch, 2012; Eide & Broch 2010; Eide & Lidén, 2012; Lidén, 2017). Av den grunn vil det være nærliggende å tenke at flere vil være i behov av hjelp til å sette ord på følelsene sine rundt situasjonen de nå er i, noe som vil kreve kompetente voksne rundt dem. Voksne som tåler å høre vonde tanker, og kan

bistå ungdommene med å sette ord på sine følelser og reaksjoner, kan bidra til at det vanskelige føles mer håndterbart og mindre håpløst (Bengtsson & Ruud, 2012; Ruud, 2011).

Hvorvidt behandling skal settes i gang i en uavklart asylsøkerperiode er et annet spørsmål. En forutsetning for traumbearbeiding beskriver Ruud (2011) som en stabil omsorgssituasjon, og en visshet om fremtiden. I stedet vektlegges en stabilisering av hverdagen og affektregulering, herunder utviklingsstøttende miljøterapi med tilgjengelig voksne i asylsøkerperioden (Bengtsson & Ruud, 2007; Ruud, 2011), som samtaler og for eksempel kunst og uttrykksterapi som Anne her presenterer. Hvis en her ser kunst- og uttrykksterapi knyttet opp mot tanken om å stabilisere hverdagen, hvor en bistår ungdommen med å sortere her-og-nå-situasjonen, og ikke et behandlingsopplegg hvor fokuset ligger på å bearbeide tidligere livsopplevelser, vil dette kunne være et godt aktivitetsalternativ på omsorgssenteret, slik som Anne opplever at det var.

Som beskrevet innledningsvis i dette delkapitlet formidler Mohammad at samtaler med de ansatte var til hjelp. Mulig kan samtaler med miljøpersonalet sees på som en form for aktivitet i seg selv, spesielt om det foregår i strukturert form. Som Mohammad beskriver, hjalp det å prate, hvor jeg da tenker at han mulig ville hatt nytte av å ha et tilbud slik de ansatte beskriver å ha ved sine omsorgssenter i dette delkapitlet. Ali savner derimot at miljøpersonalet har tid til å prate med han når han har det vanskelig. Slik jeg tolker Ali ønsker han samtaler, trolig fordi han har en tanke om, og erfaring med, at det å snakke med noen om det som er vanskelig vil hjelpe.

Til tross for at ungdommene i dette forskningsprosjektet formidler at samtaler var til hjelp vil det på generelt grunnlag tenkes at spørsmål knyttet til hvorvidt de enslige mindreårige ønsker å benytte seg av et slikt tilbud vil kunne være kulturelt betinget. I møte med de enslige mindreårige og deres psykiske helse stilles det dermed krav til de voksnes kultursensitivitet, herunder å være utforskende, respektfull og nysgjerrig ovenfor barnas tankemåte og kulturelle bakgrunn (Bræin & Christie, 2012; Varvin, 2015). Ruud (2011) fremhever at ulike personer og kulturer har en ulike måte og tanke rundt det å håndtere stress og belastninger på. I nordmenns kultur ligger det godt implementert en oppfatning om det å snakke om det vonde og vanskelige, er det som hjelper (Bræin & Christie, 2012; Ruud, 2011). Dette gjenspeiler seg også i aktivitetstilbudet som presenteres av de ansatte over. For mange ikke-vestlige kulturer er derimot psykisk helse et skambelagt tema, og hvor man derav vil vegre seg for å snakke om ubehagelige temaer (Bræin & Christie, 2012; Ruud, 2011). Ruud (2011) påpeker at det vil kunne være et poeng å prøve å ufarliggjøre temaet psykisk helse slik at personer med behov

for bistand vil kunne nyttiggjøre seg av tilbudene på en bedre måte. Samtidig påpeker hun viktigheten av å inneha respekt for de kulturelle forskjellene, og at man må finne en balansegang. Til tross for at en invitasjon til å snakke om det vanskelige kan virke uvant og truende, kan det også bidra til ny forståelse og nye mestringsstrategier, og at en etter hvert vil se nytten av å kunne prate om det som er vanskelig. (Bræin & Christie, 2012)

Sett i forhold til overnevnte presenterte forskning ser det ut til at en stor andel av de enslige mindreårige vil kunne være i behov av en eller annen form for oppfølging i forhold til sin psykiske helse, og derfor er dette et viktig fokus for omsorgssentrene å inneha. Dette synes godt ivaretatt på omsorgssentrene, referert til både av tre av de ansatte i dette forskningsprosjektet og i Deloittes (2014) evaluering fra 2014. Om det er noen forskjell på omsorgssenter som er privat eller statlig driftet synes her å være vanskelig å gi noe svar på. Deloittes (2014) undersøkelse tar for seg de statlige, mens av mine informanter fremgår det at både statlige og private omsorgssenter har slike tilbud.

3.4 Fritidsaktiviteter i regi av omsorgssenteret

I dette delkapittelet vil jeg se nærmere på fritidsaktiviteter i regi av omsorgssenteret, altså aktiviteter omsorgssenteret selv legger opp til og «arrangerer». Aktiviteter i denne kategorien er med på å belyse hvordan aktivitetstilbudet på omsorgssenteret er, herunder tilgang på aktiviteter og variasjon i disse. *Forskrift om krav til kvalitet i internkontroll i barnevernsinstitusjoner* av 10. juni 2008 gjelder også for omsorgssentrene. Forskriften stiller krav til at blant annet lokalet og utearealene er egnet for fritidsaktiviteter, og at omsorgssenteret har tilstrekkelig lek- og fritidsmateriell, noe som gjør spørsmålet knyttet til omsorgssenterets *interne* aktivitetstilbud relevant og viktig å belyse. I tråd med omsorgssenterets arbeid om å gi barna god omsorg og trygghet ligger også arbeidet med å tilrettelegge for at ungdommen skal få mulighet til deltakelse i fritidsaktiviteter (Ot.prp.nr.28 (2007-2008). Barns rett til og tilrettelegging for lek og fritid beskrives også i barnekonvensjonen artikkel 31 (Kjørholt, 2016). Med dette stilles klare føringer omsorgssentrene må forholde seg til hva gjelder tilrettelegging for- og organisering av aktiviteter på omsorgssentrene.

Tidligere nevnte forskningsprosjekt *Levekår for barn i asylsøkerfasen*, har også sett på hvordan aktivitetstilbudet er på asylmottak, mottak for EMA og omsorgssenter (Michelsen & Berg, 2015; Sørholt & Valenta, 2015). Variasjonene viste seg å være i hvordan

aktivitetstilbudet er organisert og hvor mye mottakene bidrar økonomisk. Det blir også beskrevet at mottakene *noen* ganger sponset kinobilletter eller aktiviteter i regi av et lokalt idrettslag o.l. for barn i mottak (Søholt & Valenta, 2015). Mens ungdommene på mottak for EMA formidler fravær av aktiviteter, etterspør ungdommen på omsorgssentrene mer av de allerede eksisterende aktivitetene (Michelsen & Berg, 2015). Slik jeg forstår disse funnene, er det de enslige mindreårige på omsorgssenter som kommer *best ut av det* i forhold til aktivitetstilbud i asylsøkerfasen.

En stor del av aktivitetstilbudet blir av informantene i mitt forskningsprosjekt beskrevet å bestå av fritidsaktiviteter omsorgssenteret selv arrangerte og la opp til. Denne delen av aktivitetstilbudet kom frem når informantene fikk spørsmål om å beskrive aktivitetstilbudet og hvilke aktiviteter som ble gjort, noe samtlige informanter fikk spørsmål om. Aktiviteter som ble beskrevet var alt fra friluftaktiviteter som skogsturer i fjellet, grilltur, telttur og skitur, til å gå på kino eller dra på bowling. Sykling, svømming og interne fotball- og cricketkamper med andre omsorgssentre ble også trukket frem av populære aktiviteter. Informantene forteller også at de har hatt turer til Oslo, Bø Sommarland, Tusenfryd og dyreparken i Kristiansand. To av de enslige mindreårige beskrev at de gjorde mye forskjellig og at de reiste på flere turer, noe som totalt sett er representativt for hvilket inntrykk informantene har gitt meg under intervjuene. Ali, en av de enslige mindreårige, satt derimot med en noe annen opplevelse; «Det var dårlig. I første gjorde vi ikke en dritt, men etter hvert så ble det bedre». [Ali, EMA]. Hvorfor Ali opplevde det som dårlig i starten og deretter bedre, kan ha mange årsaker. Han forteller gjennom intervjuet at han ikke gikk så godt overens med de andre ungdommene. De var ofte uenige, og de voksne hadde ikke tid til å være sammen med dem. Underveis i Ali sitt opphold på omsorgssenter flyttet en del av de andre ungdommene ut, og det var etter det han forteller at aktivitetstilbudet ble bedre. Det er mulig han da opplevde at de voksne hadde mer tid til å gjøre de ulike aktivitetene. Samtidig opplevde han kanskje også da mindre diskusjoner rundt hvilke aktiviteter som skulle gjøres.

I tillegg til overnevnte aktiviteter forteller tre av de ansatte også om gode tilrettelagte forhold på omsorgssenteret, noe som bidrar til å fylle kravene til forskriften om krav til kvalitet og internkontroll (2008). Maris utsagn er representativt for det de ansatte formidlet under intervjuene;

«Vi mangler ikke fiskeutstyr, skiutstyr... Vi har skapene fulle av alt vi trenger for å kunne overnatte, vi har lavvoer, og alt mulig annet rart, så det er bare å ta det i bruk.

Alle avdelingene hadde også cricket utstyr. Det var ikke gratis, men vi valgte allikevel å kjøpe det, og det har vært mye brukt.» [Mari, miljøterapeut]

De ansatte forteller at de har utstyr og andre ting tilrettelagt ved omsorgssenteret, og slik jeg forstår det, var det med bakgrunn i dette enklere å tilby, og legge opp til, et mer variert tilbud når dette var tilgjengelig i umiddelbar nærhet. Spesielt i en vanskelig livssituasjon med mye stress og belastning, som asylsøkersituasjonen kan være, beskrives deltakelse i aktiviteter være viktig (Berg, Tronstad, & Valenta, 2015).

Hva gjelder hyppighet presenterer både de enslige mindreårige og de ansatte mye av det samme. En av de enslige mindreårige forteller at de minimum en gang pr. måned gjorde en større betalt aktivitet, som å dra på en lengre tur. Helgene bestod gjerne av en *betalt* aktivitet, men det beskrives også at det ikke alltid var hver helg. Slik jeg forstår begge informantgruppene bestod aktivitetene i helgene for eksempel av å dra på kino, dra på badeland eller se en fotballkamp, mens aktivitetene i ukedagene heller bestod av *uformelle* aktiviteter som å gå tur, sykle, spille fotball i hagen samt deltakelse i faste aktiviteter, herunder leid svømmehall og fotballbane i regi av omsorgssenteret (3.1). Totalt sett gir informantene et uttrykk for et variert aktivitetstilbud på omsorgssenteret, hvor det er tilrettelagt for en aktiv hverdag, noe som også gjenspeiler seg i funnene i Michelsen & Berg (2015)

3.5 Ungdommens muligheter for deltakelse i fritidsaktiviteter i regi av lokalmiljøet

Dette delkapitlet omhandler ungdommens muligheter for deltakelse i fritidsaktiviteter i regi av lokalmiljøet, herunder for eksempel i den lokale fotballklubben. I følge Bufdir sine retningslinjer skal omsorgssenteret legge til rette for at ungdommen får delta i aktiviteter i lokalmiljøet og derav får kontakt med andre norske barn og ungdommer (Bufdir, 2016). Som nevnt i kapittel 3.4 legger også barnekonvensjonen kapittel 31 føringer for barns rett til lek og fritid (Kjørholt, 2016). Således trenger ikke dette nødvendigvis være organisert aktivitet, men sett opp imot de generelle prinsipper som barnets beste og ikke-diskriminering, henholdsvis artikkel 3 og 2, vil det være et spørsmål om hva som er «vanlig» sammenlignet med andre barn i Norge, noe jeg vil påstå deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter i lokalmiljøet er. Med bakgrunn i det overnevnte vil barnas muligheter for deltakelse i regi av lokalsamfunnet vært høyst relevant å avklare. Hvorvidt deltakelse i disse aktivitetene bidrar til integrering vil jeg komme tilbake til i kapittel 4.3.

Deloitte (2014) tidligere nevnte *evaluering av omsorgsreformen for enslige mindreårige asylsøkere* har også sett på ungdommens mulighet for deltakelse i fritidsaktiviteter i regi av lokalsamfunnet. Enkelte av de ansatte fortalte at omsorgssentrene la til rette for at ungdommene kunne delta i slike organiserte fritidsaktiviteter (Deloitte, 2014). Samtidig ble deltakelsen problematisert, hvor botid, språklige og kulturelle utfordringer ble trukket frem (Deloitte, 2014). Enkelte av omsorgssentrene brukte heller tid på å selv bidra til integreringsfremmende arbeid som å gi barna kunnskaper, språk og ferdigheter innad i omsorgssenteret, istedenfor å jobbe for deltakelse i for eksempel den lokale fotballklubben (Deloitte, 2014). Ungdommene på sin side formidlet at de satt igjen med en opplevelse av at de voksne ikke ønsket at de skulle få norske venner, og eller være sammen med norske barn og ungdommer i det de gjør (Deloitte, 2014).

Deltakelse i fritidsaktiviteter i regi av lokalmiljøet var noe alle åtte informantene i mitt forskningsprosjekt trakk frem at det ble tilrettelagt for, men som det vil fremgå senere i dette delkapitlet ble deltakelsen også her, som i Deloitte (2014), problematisert av de ansatte. Det var i stor grad fysiske aktiviteter som fotball og volleyball som ble beskrevet, men deltakelse på ungdomsklubben ble også trukket frem som noe som var mulig enkelte steder. Alle de åtte informantene fortalte at det i utgangspunktet var lagt opp til at ungdommene kunne delta i en betalt aktivitet som de selv var med på å velge. Dette gjenspeiles i Karins utsagn;

«Det ble sagt én organisert aktivitet pr. ungdom, en til to kanskje. Men det er på en måte realistisk, for det er jo litt sånn det er, det er sånn de fleste har det.»

[Karin, miljøterapeut]

Slik jeg tolker Karin her var omsorgssenteret opptatt av å *normalisere* aktivitetstilbudet knyttet opp mot idrettslag, i forhold til hva som er normalt for andre ungdommer i Norge, når omsorgssenteret hadde bestemt seg for at slik deltakelse var noe de skulle legge til rette for. Sett opp imot barnekonvensjonen artikkel 2, retten til ikke-diskriminering (gjengitt i Heyerdahl, 2016), vil et slikt aspekt være med på å likebehandle disse ungdommene med andre barn og unge i Norge. Sett opp imot beskrivelser om at de enslige mindreårige selv ønsker å være *vanlige* ungdommer (Eide, 2012), vil slik deltakelse muligens også være tilfredsstillende.

Som jeg henviser til ovenfor, var det en noe ulik oppfattelse av hvorvidt deltakelse i aktiviteter i lokalsamfunnet utelukkende var positivt, her henvist til botid;

«I utgangspunktet, når ting gikk veldig fort [ref. behandling av asylsøknaden og påfølgende bosetting eller retur], så var det i utgangspunktet nei til organisert aktivitet. For det viste seg at de kanskje bare ble et halvt år, men selv da var det noen som fikk lov, fordi de trengte det.» [Mari, miljøterapeut]

En av de ansatte, Stine, formidlet at omsorgssenteret gjerne ønsket at ungdommene deltok i fritidsaktiviteter i lokalsamfunnet. To av de andre ansatte, Anne og Mari, forteller at det varierte i hvilken grad omsorgssenteret la opp til dette, hvor de begge trekker frem botid som et argument. Samtidig trekker både Anne og Mari frem at ungdommenes individuelle behov ble vurdert i perioder hvor omsorgssenteret i utgangspunktet sa nei til deltakelse i slik aktivitet. Behovet for tilrettelegging for individuelle behov gjenspeiler seg i Ali sitt utsagn;

«I førsteinstansen sa de at vi kunne gjøre bare én fast aktivitet. Jeg valgte fotball. Men så spilte jeg volleyball på skolen, og læreren min synes jeg var flink. Han ringte til en volleyballklubb for å høre om jeg kunne bli med. Jeg fortalt om dette hjemme. De voksne ringte volleyballklubben, og etter det jeg fikk lov til å gjøre to aktiviteter, både fotball og volleyball, men det var bare meg som fikk lov til det.» [Ali, EMA]

Ali forteller at han, fordi de voksne så at han hadde et behov for- og et ønske om det, etter hvert fikk lov til å delta i to aktiviteter. Ali fortalte ikke noe mer om hvorfor han som den eneste fikk lov til å gjøre to aktiviteter. Det hører med til historien at Ali opplevde venteperioden som svært utfordrende, og det er mulig dette kan ha vært en innvirkning på at omsorgssenteret mente han trengte et annet tilbud og en annen oppfølging. Samtidig belyser Ali sitt utsagn også noe om behov for slik deltakelse. Både han og de andre ungdommene fortalte at de var med på aktiviteter i regi av lokalsamfunnet og at dette var noe de likte og satt pris på å få gjøre.

Både Anne og Mari har arbeidet lenge på omsorgssenter, og har erfaring fra perioder hvor barna har bodd både korte og lengre perioder på omsorgssenteret. Stines omsorgssenter ble startet på bakgrunn av den store ankomsten av EMA til Norge i 2015, og hun har kun erfaring med målgruppen fra en periode preget av lang ventetid. De ansattes ulike erfaring med arbeid med målgruppen må her tas i betraktning, og det blir vanskelig å avgjøre hvorvidt det ene er galt eller riktig. Mulig kan de nyoppstartede omsorgssentrene mangel på erfaring være årsaken til at de så gjerne ønsket de inn i aktivitet i lokalsamfunnet, og ikke så utfordringene Mari og Anne henviser til. Samtidig, når ungdommene var boende lenge, kunne deltakelse i

aktiviteter i lokalsamfunnet mulig bidra med mye positivt i venteperioden, som både språkopplæring og tillæring av kulturelle koder. Per beskriver dette slik;

«Det er utrolig mye sosial kompetanse de lærer. Ikke minst på et fotballag. At du er nødt til å bidra for fellesskapet, da. Ja, du lærer en del norsk sosial kompetanse. Man lærer utrolig mye med å samspille med andre.» [Per, miljøterapeut]

Per trekker frem potensiell læring ved å delta på arenaer med andre ungdommer, gjerne i lokalsamfunnet, hvor de må samhandle med andre som snakker norsk. Som flere av disse temaene i dette forskningsprosjektet, er dette komplekst. På den ene siden trekker Per frem hvor nyttig deltakelse i slike typer aktiviteter kan være, men på den andre siden problematiserer Mari og Anne den samme deltakelsen, sett opp imot kunnskap, modenhet og språk og derav manglende mestring, slik flere av de ansatte i den overnevnte undersøkelsen til Deloitte (2014) også gjør;

«De har på en måte ikke forutsetning for å drive med veldig mange av de tingene som jeg tenker en norsk 14 åring ville ha gjort. På noen ting har vi litt problemer med å holde igjen. Jeg tenker at vi skulle ha ventet enda lenger før de fikk lov til å begynne med noen aktivitet. Problemet er jo ofte at barna har så dårlig språkkunnskap, selvinnsikt og for eksempel fotballkunnskap, da. I det hele tatt at de fungerer ganske dårlig. I tillegg tar vi fra dem mestringsfølelsen ved å la de gå fra løkkefotball i hagen til fotballag. Da faller de ofte igjennom med en gang.» [Mari, miljøterapeut]

To av de ansatte, Mari og Anne, trekker frem at ungdommene muligens ikke er modne og klare for å delta i en organisert fritidsaktivitet før det har gått en stund, og før de om mulig har lært mer av de kulturelle kodene og fått en mer forståelse av hva det vil si å drive med en fast aktivitet over tid. Mari og Anne trekker frem opplevelse av mestring som avgjørende for at aktiviteten skal oppleves som god og meningsfull, noe de mener ungdommene i mindre grad vil kunne oppleve om de starter «for tidlig» med organisert idrett. Men hva om ungdommene her opplever mestring, tilhørighet og inkludering fra første stund i slike aktiviteter? Vil ikke dette i seg selv være med på å gi ungdommene mestring og læring, til tross for at de er nye og ikke har helt oversikt over kulturelle kodekser? Er det riktig å skjerme ungdommene fra en slik opplevelse, i tilfelle de vil oppleve det motsatte, eller er det vi voksne som er redd for at de skal «mislykkes» og dermed begrenser aktivitetstilbudet?

Av Eide og Brochs rapport fra 2010 fremmes trygghet, tilhørighet, og det å gi ungdommen følelse av mestring nokså entydig for å forebygge psykososiale plager hos ungdommene.

Mulig vil deltakelse i slike aktiviteter, til tross for manglende kunnskap, også bidra til å skape fremtidshåp og gi hverdagen en meningsfull betydning, i den grad de opplever seg selv som «normale» ungdommer i samfunnet. Kanskje vil de to timene i uken de trener fotball bidra til at de glemmer at de er asylsøkere, men heller tenke at de er en del av fotball laget, en del av gjengen og at de er en vanlig ungdom i Norge? På den andre siden reflekteres det rundt om ungdommen ikke vil oppleve dette. Hva om deltakelse i den lokale fotballklubben gir dem en opplevelse av å mislykkes fordi du er dårligst på laget, en opplevelse av å være utenfor fordi du ikke forstår hva som blir sagt eller de opplever seg selv som annerledes? Har de ansatte da bidratt til å sette et barn i en situasjon hvor de er dømt til å gå på et nederlag og mislykkes? Og er det god omsorg?

Som vist over kan deltakelse i organisert idrett for noen oppleves som positivt, men for andre kan det bli et mulig «nederlag». De individuelle vurderingene de ansatte beskriver å gjøre ovenfor vil være umulig å ikke ta hensyn til, slik jeg ser det, spesielt når spørsmålet blir om tilbudet er godt nok tilpasset. Samtidig vil det kunne være viktig å innlemme betydningen av å være «vanlig ungdom». Å se på seg selv som «vanlig» kan ifølge Ruud (2011) være en viktig drivkraft til å kunne mestre motgang og stress. Generelt i barne- og ungdomsalderen er det å oppleve seg selv som «vanlig» svært viktig. Det vil derfor være omsorgssenterets oppgave å tilrettelegge for aktiviteter som gjør dette mulig (Bengtson & Ruud, 2012), noe jeg opplever de ansatte reflekterer rundt her og legger opp til.

3.5.1 Begrenset av samarbeidet med lokale aktører?

Ovenfor diskuteres ungdommens mulighet for deltakelse, samt de ansattes vurdering av hvorvidt deltakelse i aktiviteter i regi av lokalsamfunnet vil være bra og positivt for ungdommene. Uavhengig av hva omsorgssenteret, de ansatte og ungdommen måtte ønske og mene, avhenger en stor del av slik deltakelse om hvorvidt lokalsamfunnet tar ungdommen imot og inkluderer dem i disse aktivitetene. Dette aspektet, når det gjelder denne kategorien av aktiviteter, var noe som ble trukket frem av de ansatte intervjuobjektene. Dette var ikke noe jeg på forhånd hadde forventet å se, men det er helt klart en faktor som er viktig å trekke frem.

I Deloitte's (2014) tidligere nevnte evalueringsrapport formidlet ledere og ansatte ved omsorgssentrene at de opplevde det som utfordrende for lokalmiljøet å forholde seg til stadige nye barn som kommer og går. Et godt samarbeid med lokalmiljøet og de lokale idrettslagene

er avhengig av at laglederne forstår situasjonen de enslige mindreårige befinner seg i (Deloitte, 2014). Funn i undersøkelsen til Berg og Tronstad (2015), viser dog det motsatte, hvor de ansatte formidlet at de opplevde en stor villighet til inkludering i lokalmiljøet.

Funnene i overnevnte undersøkelser samsvarer i stor grad med det de ansatte formidlet under mine intervjuer, en blandet opplevelse av mottakelse og inkludering. Anne beskriver det slik;

«Vi har på en måte søkt ut til de lokale klubbene, for å spørre om det var greit at de var med, den tiden de var hos oss. Erfaringen med det var jo at noen ganger så brukte vi litt opp klubbene, fordi vi hadde mange ungdommer som kom og gikk. Noen klubber var bare glad for at det ble flere på trening og den biten der, mens andre var litt sånn at 'nei, vi ønsker ikke det, fordi vi skal spille og legger opp et løp, og må planlegge litt mer'.» [Anne, miljøterapeut]

Anne trekker her frem mangel på kontinuitet, og utfordringer i forhold til planlegging som et av motargumentene til idrettslagene. Mulig vil også omsorgssentrets beliggenhet være en faktor som spiller inn. Annes erfaring er knyttet til to ulike omsorgssenter, hvor det ene lå på en mindre plass i Norge.

«Når jeg jobbet i det private - det omsorgssenteret lå på et mye mindre sted - der fikk vi til en veldig god organisering med den lokale fotballklubben, som satte veldig stor pris på at de var med. De ble mer en del av gruppa.» [Anne, miljøterapeut]

Stine hadde også erfaring fra et mindre omsorgssenter, og fortalte derifra om en opplevelse av åpenhet og inkludering. Egen erfaring støtter oppunder Anne og Stines erfaring fra de mindre stedene, hvor det lokalet idrettslaget var svært inkluderende, viste forståelse for usikker fremtid med tanke på varighet av deltakelse i klubben og på laget. Ingen av de overnevnte rapportene sier noe om mottakene og omsorgssentrenes beliggenhet, men det vil være nærliggende å tenke at omsorgssentrets beliggenhet trolig vil være en faktor i erfaringene som presenteres. Kan det tenkes at et lite sted, som i utgangspunktet kan ha få deltakere i idrettslaget, vil være mer åpen og interessert i å få de deltakerne de kan få, enn de større områdene hvor idrettslaget i utgangspunktet har stor oppslutning av deltakere? Uavhengig av beliggenhet belyser dette noe av utfordringen for omsorgssentrene, og ikke minst de enslige mindreårige i møte med lokalsamfunnet. En motstand i de lokale idrettslagene vil kunne føre til at ungdommen ikke får mulighet til å delta i noen organisert fritidsaktivitet i lokalmiljøet, og dermed også at omsorgssenteret ikke kan tilby ungdommen et slikt tilbud. Samtidig vil manglende inkludering kunne bidra til å skape en større avstand mellom innvandrere- og

majoritetsungdom, oss- og dem, samt gi en følelse av å ikke bli akseptert og inkludert (Salole, 2018). På den andre siden vil deltakelse i de lokale idrettslagene kunne bidra til integrering og opplevelse av tilhørighet, inkludering og anerkjennelse (Eide & Broch, 2010), noe jeg vil komme tilbake til i kapittel 4.3.2.

3.6 Aktiviteter som bidrar til adl-ferdigheter/hverdagskunnskap

Dette delkapitlet tar for seg aktiviteter som bidrar til *hverdagskunnskap*, såkalte adl-ferdigheter. I ot.prp. 28 (2007-2008, s. 6) beskrives et av målene i arbeidet med de enslige mindreårige å være at de skal bli aktive, kvalifiserte og selvstendige deltakere i samfunnet. Således vil spørsmålet om omsorgssentrene aktiviteterstilbud innehar aktiviteter som bidrar til slik kunnskap være av relevant betydning.

I *Levekår for barn i asylsøkerfasen* har Michelsen og Berg (2015) også sett på ungdommens behov og beskrivelse av veiledning i den nye hverdagen. Ungdommene formidlet her at de ansattes hjelp til å lære og veilede dem å forstå systemet, og alt som var nytt i Norge, var til stor hjelp (Michelsen & Berg, 2015). Viktig formidlet de også at annen praktisk veiledning og læring hadde vært, som for eksempel ble det lagt til rette for at ungdommene fikk kunnskaper om PC og internett, noe mange ikke hadde fra før (Michelsen & Berg, 2015).

Aktiviteter under denne kategorien ble også trukket frem, av både de enslige mindreårige og de ansatte i mitt forskningsprosjekt, da de ble spurt om de gjorde *andre* aktiviteter enn cricket og fotball, og om enkelte av aktivitetene gjorde ungdommen mer kompetente til å klare seg selv senere. Ungdommene trakk frem husvask og matlaging. Dette fortalte de foregikk på faste dager. Ved enkelte omsorgssenter fortalte de ansatte at det også var mulig å være med å handle mat på butikken. Dette gjaldt omsorgssentrene som ikke bestilte mat via leverandør. En kan jo også stille spørsmålstegn ved hvor lurt en slik ordning er, da det vil kunne være god læring for ungdommene å delta på handling av matvarer til en husholdning. Karin deler sin opplevelse slik;

«Ah, det var grusomt å handle med dem. De vil ha alt! Men vi hadde litt fokus på det, men da tok jeg med meg en eller to, maks tre, i butikken for å da lære dem hva ting koster, at det ikke er gratis alt det her. Det de får på bordet har en pris, liksom, så det økonomiske er viktig læring...»[Karin, miljøterapeut]

Karin formidler at det ene omsorgssenteret hun har erfaring fra hadde noe fokus på aktiviteter som gjorde ungdommene mer kompetente til å klare seg selv i det norske samfunnet senere. Slik jeg oppfatter det Karin sier her var målet med aktiviteten den økonomiske læringen. Hun sier også noe om at hun synes dette var en slitsom aktivitet å gjøre, da hun oppfattet barna, slik jeg tolker det, som masete, med manglende forståelse og innsikt i bruk av penger. Anne svarer dette på samme overnevnte spørsmål;

«Det var veldig forskjellig ut ifra hvilke aldersgrupper de var, men de som var sånn 14-15 år var veldig ofte med på butikken, hvor de var med på å plukke ut hva vi skulle ha, lære seg å finne frem i butikken, men også lære seg at vi måtte begrense oss. At vi ikke hadde penger til å kjøpe mer enn det som stod på listen. Også var det der med å ta buss, kollektiv transport, gå på bibliotek, hvordan man oppfører seg på et bibliotek. Så ja, vi hadde mange tanker om ferdighetstrening, sosiale ferdigheter og praktiske ferdigheter.» [Anne, miljøterapeut]

Anne forteller her om hvordan dette ble praktisert ved hennes omsorgssenter. Utsagnet sier også noe om Annes opplevelse av hvilket fokus omsorgssenteret hadde på ferdighetstrening. Slik jeg tolker hennes utsagn var dette et omsorgssenter hvor ferdighetstrening var i fokus, og noe de vektla som viktig for barna å lære. At ungdommene får veiledning til å forstå det norske systemet, samt hvilke muligheter som finnes. Ikke bare under botiden på omsorgssenteret, men også i fremtiden vil det være viktig. Mari er derimot ikke av samme oppfatning, og som eneste informant var hun noe frustrert over at slike aktiviteter ikke var høyt nok prioritert;

«Jeg kunne ønske at jeg kunne si at aktivitetstilbudet var mye mer fleksibelt og variert. At det var mer penger. Ikke det at penger er det samme som en god aktivitet, for det trenger det ikke være, men de får ikke lært seg sånn sosialtype ting da. Jeg kunne ønske vi hadde mer penger til sosial trening, eller samfunnstrening. Jeg kunne ønske at de kunne øve seg på å kjøpe kinobillett, øve seg på å bestille pizza, øve seg på, ja, vet ikke jeg, hva det enn måtte være da. Men det er det på en måte ikke verken personal eller penger til, og kanskje ikke alltid enighet om hvorvidt man ser nytten av det heller, men jeg tenker at det er kjempeviktig. For neste gang noen sier 'du, skal vi stikke på Mc`ern?' Så hadde de takka nei, fordi de vet ikke hva det er. Du kan gå på Mc`ern 100 ganger for samme prisen som det koster å gå Besseggen, og det ville også gjort de mer trygg da, på sosiale settinger som møter deg mye oftere enn Besseggen.» [Mari, miljøterapeut]

Mari belyser her det hun opplever mangler i aktivitetstilbudet som gis. Hun trekker frem at hun synes det er for lite variert og nærmest mangelfullt når det fokuseres lite på ferdighetstrening. Utfordringene rundt dette trekker hun frem som manglende økonomi og uenigheter i personalgruppen, på hvordan midlene skal disponeres. Forhold knyttet til økonomi vil jeg komme tilbake til i kapittel 3.7. Slik jeg ser det, vil det å ta ungdommene med på slike aktiviteter kunne føre til den mye omtalte opplevelsen av mestring senere, en opplevelse av å kunne mestre hverdagen alene, å være det Pastoor (2012) beskriver som en selvstendig deltaker av samfunnet. Som belyst over, fremstår fokuset på slike aktiviteter noe varierende fra omsorgssenter til omsorgssenter. De enslige mindreårige har ingen foreldre som kan hjelpe dem og veilede dem i den nye hverdagen i Norge, noe som krever at omsorgssentrene og mottakene bistår med denne type læring (Michelsen & Berg, 2015). Å kunne bruke fasilitetene i samfunnet vil også kunne bidra til en opplevelse av inkludering, og, slik jeg ser det, samtidig bidra til å motvirke noe av opplevelsen av annerledeshet. Salole (2018) trekker frem opplevelse av annerledeshet i forhold til krysskulturelle barn, hvor utseende, kulturell bakgrunn og fordommer knyttet til religion trekkes frem (s. 209-215). Det å oppleve å bli fremstilt eller sett på som annerledes kan ifølge Salole (2018) føre til avmaktsfølelse og resignasjon (s.214). Slike følelser og opplevelser vil, slik jeg ser det, også være overførbart til andre forhold, som her. Det å kunne håndtere og forstå omverden der man lever og oppholder seg, slik som Mari trekker frem. Ved å ikke fokusere på slike aktiviteter bidrar omsorgssenteret muligens til å forsinke integreringsprosessen for ungdommene. Og med en ventetid på nærmere to år på omsorgssenteret, som var tilfellet for mange av ungdommene som ankom Norge i 2015, vil de henge langt etter til tross for lang botid i Norge.

3.7 Økonomi og bemanning til hinder for et godt aktivitetstilbud?

Sentralt under hvordan aktivitetstilbudet oppleves ligger også spørsmålet om forhold som kan påvirke hvilket aktivitetstilbud som kan tilbys de enslige mindreårige, noe som er temaet for dette kapitlet.

Michelsen og Berg (2015) har i *Levekår for barn i asylsøkerfasen* tatt for seg forskjellen mellom omsorgssenter og mottak for EMA, hva gjelder bemanning og tilgjengelighet. Her vises store forskjeller. Ungdommene på mottak formidlet at de savnet flere tilgjengelig voksne, spesielt ved uroligheter, og for samtaler når de hadde det vanskelig (Michelsen &

Berg, 2015). De ansatte på mottak for EMA gir også uttrykk for å være bekymret for bemanningen ved mottakene (Michelsen & Berg, 2015). De enslige mindreårige på mottakene beskriver også, som nevnt tidligere, fravær av aktiviteter og aktivitetstilbud (Michelsen & Berg, 2015). På omsorgssentrene synes bemanningsforhold og tilgjengelighet å være bedre ivaretatt (Michelsen & Berg, 2015). Slik jeg forstår det, handler manglende økonomi og bemanning, som blir belyst her, om samme sak.

Under intervjuene ble de ansatte stilt spørsmål om blant annet økonomi og bemanning var forhold som var til hinder for et godt aktivitetstilbud. I tillegg til disse punktene var samarbeid med lokale aktører noe som gikk igjen i intervjuene med de ansatte. Sistnevnte ble diskutert i kapittel 3.5.1, og her vil jeg derfor ta for meg økonomi og bemanning. Slike forhold ligger til driften, og ikke noe miljøterapeutene rår over i den forstand, deres utfordring blir heller hvordan organiseringen blir løst. Av Michelsen og Berg (2015), trekkes også personalet bekymring frem, noe som er med på å underbygge dette. Som sett i Michelsen og Berg (2015), vil det å undersøke slike aspekter være med å belyse eventuelle utfordringer på feltet.

Vi starter med økonomi; Fire av de fem ansatte i mitt forskningsprosjekt beskriver at økonomien *ikke* er til hinder for et godt aktivitetstilbud, da det handler om å disponere og prioritere hva pengene brukes på. De beskriver at midlene i stor grad ble brukt på aktiviteter som skaper struktur på omsorgssenteret, som for eksempel leie av fotballbane eller svømmehall, som beskrevet i foregående kapitler, og på ferier, hvor dagene kan bli lange. Annes utsagn er representativt for dette;

«Jeg synes ikke vi hadde noen problemer med å disponere de pengene vi hadde, for vi brukte mye tid på å planlegge aktiviteter som var så å si gratis. Også dro vi på noen turer, i vinterferien, sommerferien. Vi valgte å liksom sette inn de pengeressursene på heller litt sånn større aktiviteter i ferietiden, for vi opplevde at ferietiden var kanskje den som var mest problematisk for dem. Vi voksne tenker i et større løp, vi tenker ikke bare akkurat her og nå, men at vi skal holde aktiviteter gjennom et helt år på et budsjett. Da er det også nødvendig at voksne er med å ta styringen og legger noen føringer for hvor mye som er greit, og sånne ting.» [Anne, miljøterapeut]

De ansatte forteller at en stor del av planleggingsarbeidet også gikk ut på å fordele og prioritere midlene de hadde tilgjengelig på en best mulig måte. Dette blir også et perspektiv i forståelsen av et større voksenstyrt aktivitetstilbud (3.2). Ali, som eneste ungdom, har også en

tanke knyttet til økonomi, og hvorfor han det første året opplevde at aktivitetstilbudet var noe dårligere enn år nummer to på omsorgssenteret.

«Det var 36 gutter som bodde der [på omsorgssenteret]. Det var flere avdelinger, så det kostet mye penger. Så når vi var så mange, det ble lite penger, og når vi var mindre gutter, det ble mer. Etter nesten et år flyttet alle ungdommene. Da var det ikke mange igjen, så da kunne jeg bare spørre om aktivitet når jeg ville.» [Ali, EMA]

Ali belyser med dette at han forstår at mye dreier seg om økonomi, og at dette er bakgrunnen for at man, med mange beboere, ikke kunne gjøre som man ville.

Gjennomgående i ungdomsintervjuene var de enslige mindreårige opptatt av at de ikke fikk velge å være hjemme, om de selv ikke ønsket å delta på fellesaktiviteten som var bestemt. Ungdommene forteller dog at de ble med allikevel, da de ikke ønsket å ødelegge for andre. De beskriver at om de hadde nektet å bli med måtte alle ungdommene vært hjemme, og turen eller aktiviteten hadde blitt avlyst. Ibrahim sitt utsagn er representativt for de tre ungdommene og slik de formidlet at dette var praktisert på deres omsorgssenter.

«Noen ganger jeg ville ikke være med, men de sa jeg måtte. Så hvis fem gutter ville og jeg ikke ville så ødela jeg for de andre, så jeg måtte være med.» [Ibrahim, EMA]

De ansatte fikk også spørsmål om bemanningen var til hinder for et godt aktivitetstilbud. De formidlet en noe annen versjon enn ungdommene. Felles formidler de ansatte at det var litt ulik håndtering av om alle måtte dra eller om man kunne velge å ikke delta på fellesaktiviteten, også innad i samme omsorgssenter. Mari trekker også frem at det ved behov var høyde for å leie inn ekstra personell.

«Noen har det sånn at alle skal med på alt, andre er litt mer sånn ‘Okey, dette er dagens aktivitet, skal du være med eller bli hjemme?’ Men det er klart hvis det er spesielle behov, ‘dette barnet trenger det’, så vil det bli satt inn en tredjemann.»
[Mari, miljøterapeut]

Som det fremgår over fremstår verken den økonomiske biten, eller bemanningen ut fra hvordan de ansatte beskriver det, som noen stor utfordring. Som tre av de ansatte beskriver er det rom for, fra omsorgssenterets side, å splitte personalgruppen ved behov ut ifra gruppen og de individuelle behovene. Det er dog noe utfordrende å skulle avgjøre i hvor stor grad økonomi og bemanning gjør aktivitetstilbudet dårligere. Som vist over belyser Mari en side av tilbudet hun mener mangler, og som hun fremmer det ikke er økonomi for. I forhold til

bemanning, trekkes det også her frem en fleksibilitet, selv om ungdommene ikke opplever det på denne måten.

4. «HVILKE AKTIVITETER BESKRIVES SOM VERDIFULLE, OG HVORFOR?»

Dette kapitlet omhandler forskningsspørsmål to; *Hvilke aktiviteter beskrives som verdifulle, og hvorfor?* Dette var essensielt å undersøke for å kunne besvare oppgavens hovedproblemstilling, om hvordan aktivitetene kan bidra til økt livskvalitet i venteperioden på omsorgssenteret. Med utgangspunkt i at livskvalitet omhandler den enkeltes opplevelse av å ha det godt (Aggernæs, 1988) vil det være nærliggende å tenke at deltakelse i aktiviteter en selv opplever som positive, noe en liker å gjøre, vil påvirke denne opplevelsen. Til tross for dette viste hovedfokuset seg, spesielt i ungdomsintervjuene, og heller være *hvorfor* deltakelse i aktiviteter var verdifullt i venteperioden. Opprinnelig var dette forskningsspørsmålet, slik det står i dag, fordelt på tre forskningsspørsmål, noe som fremgår av intervjuguidene (vedlegg nr. 4 og 5). Sammenslåingen ble gjort etter at jeg ved gjennomgang av intervjuene oppdaget at disse i stor grad krysset hverandre.

I kapittel tre ble selve aktivitetstilbudet, slik de ansatte og de enslige mindreårige opplevde og beskrev det, presentert. Dette kapitlet vil gå nærmere inn på hvorfor deltakelse i aktivitetene ble beskrevet som verdifullt. Temaer jeg var opptatt av, og som gikk igjen i intervjuene var hvordan deltakelse i aktivitetene beskrives å påvirke barnas psykiske helse, integrering og relasjoner til andre. Kapitlet tar også for seg mulige årsaker for manglende deltakelse i aktivitetene, dette blir belyst gjennom de ulike delkapitlene. Årsaker for manglende deltakelse i aktivitetene har vært viktig å belyse for å kunne knytte aktiviteter opp mot ungdommens livskvalitet og opplevelsen av en meningsfull hverdag.

For å skape en helhetlig forståelse rundt informantenes beskrivelser vil jeg knytte diskusjonen i dette kapitlet opp mot både kulturelle aspekter, og menneskers grunnleggende behov, her bygget på Abraham Maslows behovsteori og -pyramide. Menneskers kulturelle bakteppe, sammensatt av normer, regler og levesett vil være med på å påvirke hva som vurderes som verdifullt. Forestillinger om hva som omhandler det gode liv varierer, ikke minst på tvers av kulturer og samfunn (Hauklien & Vike, 2012). Eksempelvis vil for mange sosial tilhørighet kunne ansees som viktigere enn individuell frihet (Hauklien & Vike, 2012). Samtidig vil ikke alle kulturbeskrivelser være generaliserbare, og de bør derfor i stedet sees på som arbeidshypoteser og antakelser i søken etter å forstå (Salole, 2013). Uavhengig av kulturelle forskjeller og beskrivelser har vi mennesker også likheter knyttet til grunnleggende basale behov, som mat, drikke, trygghet, kjærlighet og omsorg (Salole, 2013, s. 54). I Maslows

behovspyramide utgjør disse behovene de tre nederste trinnene (Bø & Schiefloe, 2007; Hasle, 2000). Maslows behovspyramide består av 5 grunnleggende behov, herunder fysiologiske overlevelses behov (nivå 1), behov for trygghet og beskyttelse (nivå 2), kjærlighet og tilknytning (nivå 3), også kalt sosiale behov, anerkjennelse og selvrespekt (nivå 4), og behovet selvrealisering, som ligger på toppen av pyramiden (Bø & Schiefloe, 2007). Behovene i Maslows pyramide ansees å være drivkraften for menneskets utvikling, og en forutsetning for det humanistene kaller «det hele mennesket» (Hasle, 2000, ss. 244-245). Men også her vil behovene være av ulik betydning for det enkelte individ, påvirket av sosiale sammenhenger og samfunnet personen lever i (Hasle, 2000). Eksempelvis vil de fysiologiske og organiske behovene trolig være av større betydning om man lever i utviklingsområder hvor det hersker hungersnød, enn i vårt samfunn hvor disse behovene i stor grad er oppfylt, og derfor behovet for selvrealisering mulig står høyere (Hasle, 2000). Med bakgrunn i overnevnte anser jeg både de kulturelle og behovsmessige perspektivene som relevant å innlemme når jeg i denne sammenheng behandler beskrivelser fra personer med ulik bakgrunn og perspektiver.

Før jeg går nærmere inn i beskrivelsene av hvorfor deltakelse i aktiviteter opplevdes som verdifullt vil jeg trekke frem kulturelle fortolkningsrammer som bakgrunn for hva som vurderes og ansees som verdifullt. Et slikt perspektiv, som innebærer både kulturkunnskap og kultursensitivitet vil være viktig å ha med seg inn i de andre kapitlene i dette forskningsprosjektet. Samtidig vil dette belyse hvilket komplekst felt vi står ovenfor, og sammen med psykiske helse, vil ulike fortolkningsrammer og hva en opplever som meningsfullt, være en mulig forklaring for manglende deltakelse i aktivitetstilbudet.

4.1 Kulturelle fortolkningsrammer

Dette delkapitlet tar for seg de ansattes og barnas ulike kulturelle fortolkningsrammer. Hva som oppleves verdifullt er individuelt. Det som for en kan være av avgjørende betydning, kan for andre oppleves meningsløst. Det er slike problemstillinger som vil belyses i dette kapitlet. Hva som oppleves som verdifullt for en afghaner og en nordmann vil antakelig være forskjellig. Det samme gjelder for en ungdom og en voksen, eller en beboer og en ansatt ved et omsorgssenter, med bakgrunn i deres ulike perspektiver. Ungdommen vil nok i stor grad gjøre det han/hun synes er gøy, mens de ansatte, med bakgrunn i deres kunnskap og fagbakgrunn, antakelig heller vil foreslå aktiviteter ut ifra i hva som tenkes å være viktig å

lære for fremtiden i Norge, integrering i samfunnet og hva som kan være godt for fysisk og psykisk helse. Jeg har i dette tilfellet valgt å legge hovedfokus på de kulturelle faktorene, og innlemmer derfor ikke forhold og ulike perspektiver mellom barn og voksne. Dette ville vært en spennende vinkling, men på bakgrunn av tidsaspektet for- og omfanget av dette forskningsprosjektet, gjøres denne avgrensningen.

Fritidsaktiviteter har som beskrevet i kapittel tre, vist seg å være en stor del av aktivitetstilbudet ved omsorgssentrene. Fritidsaktiviteter for barn og unge står sentralt i Norge (Søholt & Valenta, 2015). Barns rett til lek og fritid vil, i både nordisk og norsk sammenheng, bli forsterket av tanken om lek som barnets beste, hvor en god barndom i første rekke forbindes med lek, og en livsfase hvor barnet mottar beskyttelse og omsorg (Kjørholt, 2016, s. 285). «*Den gode barndommen*» og lek er i et norsk perspektiv knyttet til natur, det å «*leke fritt mellom husene*», hvor hyttebygging, treklating og friluftsliv sees på som en viktig del (Kjørholt, 2016, s. 285). Som beskrevet i kapittel 3.2 var aktivitetstilbudet i en viss grad styrt av de ansatte. Som følge av dette vil deres verdensbilder, verdier, perspektiver og interesser være retningsgivende for hvilke aktiviteter som ble foreslått og lagt opp til i planleggingen av aktivitetstilbudet. Karin beskriver fokuset i aktivitetstilbudet slik;

«Det var jo litt fokus på Norge sine verdier, da. Altså, naturen, for eksempel, har jo stor verdi. Det å dra på telttur, båttur, fiske, sykling, og sånt som mange nordmenn liker å holde på med.» [Karin, miljøterapeut]

På spørsmål om hvordan omsorgssenteret arbeidet med aktivitetstilbudet beskriver Karin her, som er etnisk norsk, at Norges verdier og hva nordmenn liker å gjøre, var i fokus i forhold til hva omsorgssenteret anså som verdifullt og la opp til av aktiviteter. Thorbjørnsrud (2012, s. 231) beskriver at etnisk norske i større grad har blitt opptatt av egen identitet og det å være norsk etter at andre etniske grupper kom til landet. Hvorfor er det slik? Er man redd for at sine egne verdier og interesser skal bli truet? Eriksen & Sajjad (2015) påpeker at mange har et bevisst forhold til sin kultur, og derav vil prøve å definere, bevare og beskrive den. Slik jeg forstår det gjelder ikke dette bare minoritetene, men også majoritetene, slik som Karin beskriver ovenfor. Det å være født og oppvokst i andre verdensdeler, vil som nevnt gi ulike verdensbilder og fortolkningsrammer. Mari reflekterer rundt dette slik;

«Det var mye friluftsliv, noe som, tja, noen av barna synes var veldig gøy, mens andre var mer sånn at 'Dette er jeg ferdig med. Jeg har bodd i hus i skogen i hele mitt liv. Nå er det bra'.» [Mari, miljøterapeut]

Mari reflekterer her rundt hvorfor enkelte av de enslige mindreårige ikke syns alle aktivitetene som ble foreslått var så interessante. I dette eksempelet trekkes friluftsliv frem. Andre forhold som kan tenkes å være av betydning for manglende ønske om å delta i slike aktiviteter, er de enslige mindreåriges reise til Norge. Vil for eksempel en kanotur oppleves å være en god aktivitet for en ungdom som har kommet med båt fra Tyrkia til Hellas, og derav kan sitte igjen med traumatiske minner fra flukten? Poenget er her å få frem at kunnskap om målgruppen, og deres bakgrunn, bør ligge til grunn i arbeidet på omsorgssenteret, for det er ikke alltid det som faller oss som naturlig vil være et godt alternativ for andre. Anne belyser dette på en god måte;

«Jeg tror det er en litt sånn forutinntatthet man har, som voksen i Norge, at når du har en 14 år gammel gutt foran deg, da er det lett å begynne å snakke om fotball. Vi har jo hatt ungdommer som har sagt at ‘jeg liker ikke fotball jeg, jeg er ikke interessert i det’, og det er jo helt greit, men det er jo det første de har blitt introdusert for ...»

[Anne, miljøterapeut]

Vår forutinntatthet, av hva som er gode og *vanlige* aktiviteter, synes å ligge til grunn for hva som blir presentert. En handler ut fra egne verdensbilder av hva som er *normalt*. Som Anne belyser, er det de ansattes egne interesser som er bakgrunnen for det som blir presentert for ungdommen. Det er det de voksne kjenner, behersker og liker. Er det da de voksnes verdensbilder, interesser og oppfattelse av hva som er *normale* aktiviteter som ligger til grunn for hva som anerkjennes som aktivitet? Mari beskriver dette slik;

«De liker te-selskap. Gi dem en rull med Marie-kjeks og kok opp en kanne te med melk. Da koser de seg veldig, så man skal ikke undervurdere en kjekspakke og litt te. På noen omsorgssenter er det høy toleranse på at ‘okey, er det en pakke kjeks det står på så skal du få det’, mens andre steder er det ‘nei, ap-ap-ap, kjeks er kun på lørdag’. Så det varierer jo litt hvor anerkjent det er som aktivitet da. Men de koser seg med det, de spiller musikk på hver sin telefon. I samme sofa. Det er te, nøtter, rusk og rask overalt. Men de koser seg veldig, og det tenker jeg er en sånn viktig aktivitet.»

[Mari, miljøterapeut]

Som Mari belyser, blir ikke te-selskap alltid anerkjent som en aktivitet. Hvorfor er det slik? I kapittel 3.2 ble ungdommenes mulighet for medvirkning trukket frem. Medbestemmelse handler om å tillate og legge til rette for at ungdommene får være seg selv, og derav ta med egne tradisjoner inn i sin hverdag i Norge (Michelsen & Berg, 2015). Slik Mari beskriver det,

vil det å ikke akseptere slike aktiviteter kunne bidra til å gi ungdommene en avmaktsfølelse, og dermed heller ikke anerkjennelse. Gjennom anerkjennelse i sosiale relasjoner, her mellom miljøterapeut og den enslige mindreårige, vil mennesket selv, ifølge Axel Honneth, få mulighet til å selv vurdere hva som er betydningsfullt og ikke (gjengitt i Olesen, 2006).

Som nevnt over, vil jeg også si dette handler om manglende kunnskap om andre kulturer og hva som ansees å være verdifullt for andre. Som tidligere nevnt, kan de kulturelle ulikhetene gi grobunn for dårlig kommunikasjon og konflikter. Mari har arbeidet på omsorgssenter over flere år, og derav gjort seg noen erfaringer med målgruppen. Er det hennes og omsorgssenterets erfaring som gjør at te-selskap blir møtt på en annen måte enn andre hun refererer til? Ville en flerkulturell ansattgruppe bidratt til et bredere syn på hva som bør anerkjennes som aktiviteter? Fra mine intervjuer har jeg ikke kjennskap til hvor mangfoldig ansattgruppene var, men et interessant spørsmål ville vært hvilken påvirkning minoritetsansatte, deres erfaringer, interesser og perspektiver, ville hatt på hvilke aktiviteter som blir gjort og foreslått. På grunn og omfang og tidsmessige forhold knyttet til denne oppgaven har jeg ikke anledning til å gå nærmere inn på dette, men henviser i stedet til Valenta og Thorshaug (2010) sin undersøkelse om ansatte med flyktning- og innvandringsbakgrunn i asylmottak, ved ønske om å lese mer om dette.

Uavhengig av kulturell bakgrunn og etnisitet, er det naturlig at Norge som land, dets kultur, normer og interesser i stor grad være utgangspunkt for aktivitetstilbudet det legges til rette for. Man kommer ikke utenom at asylsøkerne som kommer til Norge vil oppleve ulikheter og annerledeshet fra hva de er vant med. Hvordan de ansatte presenterer aktivitetene og innehar en bevissthet rundt kulturelle forskjeller og vaner, deres kultursensitivitet, vil påvirke kommunikasjonen og arbeidet med ungdommene. De kulturelle referanserammene kan by på utfordringer og misforståelser, og selv om omsorgssenteret tilbyr aktiviteten ungdommen selv ønsker seg, er det likevel ikke sikkert opplevelsen blir som forventet. Per, Mari og Stine belyser dette slik;

«Det er forskjell på hva vi ønsker, og hva de ønsker. Vi kan jo legge opp til at alt er strøket og lagt til rette, men så er det ikke dermed sagt at det er lagt til rette for *dem*.»
[Per, miljøterapeut]

«Jeg tror på en måte at mange av de tingene vi ønsker oss, og som vi på en måte prøver igjen og igjen og igjen, er de ikke modne for. Typisk; 'å, jeg har lyst til å drive

med dans'. Og så kommer de tilbake hit og er super overrasket; 'men det var jo ikke pashto-dans?'» [Mari, miljøterapeut]

«Vi hadde jo noen som ikke hadde lyst til å være med på noen spesiell aktivitet fordi de helst kunne ønske seg cricket, som da ikke var tilgjengelig.» [Stine, miljøterapeut]

Stine, Mari og Pers beskrivelser belyser hvordan vi mennesker oppfatter ulike situasjoner på, som igjen vil være påvirket av våre verdensbilder og erfaring. Hvilket utgangspunkt har de enslige mindrerårigene for å vite at ikke det er pashto dans vi snakker om når de melder seg på et dansekurs, eller at ikke cricket er den mest populære aktiviteten i Norge? De ulike referanserammene gir ulik måte oppfatte situasjoner på (Dahl, 2013). Ønsket om å gjøre eller delta i en aktivitet kan være tilstede, men så blir det allikevel feil da aktiviteten slik den utføres i Norge ikke var lik det ungdommen kjenner og mestrer fra hjemlandet. Som Mari er inne på, er ungdommene ikke nødvendigvis modne eller klare for å møte slike aktiviteter like etter ankomst. På den andre siden etterstrebtes det å få hverdagen på omsorgssenteret til å fremstå normal, med alt det innebærer, noe som for mange kan være problematisk. Når normalitet og sammenheng skal bygges opp igjen, i en verden hvor referanserammene ikke er like, kan det bli vanskelig. Spesielt om situasjonen i tillegg oppleves utrygg, noe asylsøkersituasjonen i seg selv kan gjøre (Sveaass, 2005).

Gjennom dette delkapitlet har jeg forsøkt å belyse noe av problematikken og utfordringene en kan møte i arbeidet med aktiviteter på omsorgssenteret, når mennesker fra ulike kulturer og samfunn skal vurdere verdien av noe. Poenget er at man ikke kan ta for gitt at andre ser og liker det samme som en selv, og at en persons verdensbilde vil spille en rolle her.

Barnevernet har på sin side fått kritikk for å være for ensidige, hvor norske middelklassenormer blir lagt til grunn i oppvekst og sosialisering (Engebretsen, 2002). Nok en gang vil jeg trekke frem viktigheten av kultursensitivitet og refleksjon rundt hvorfor ulikheter og utfordringer kan oppstå i arbeidet med aktivitetstilbudet, og er derav en viktig tilnærming å ha med seg for å kunne møte den andre med respekt (Qureshi, 2009).

4.2 Deltakelse i aktiviteter og psykisk helse, et todelt perspektiv

Som belyst i kapittel 3.3 var enkelte av aktivitetene rettet direkte mot ungdommens psykiske helse, som ukentlige samtaler med psykolog. De to neste delkapitlene vil derimot ta for seg hvorvidt deltakelse i aktivitetene vil kunne ha en innvirkning på ungdommens psykiske helse.

Ungdommens psykiske helse har vært et gjennomgående tema i denne oppgaven, spesielt med tanke på barnas sårbarhet. Dårlig psykisk helse, savn av familie og bekymringer for fremtiden er beskrevet å prege hverdagen for mange enslige mindreårige asylsøkere i Norge (Berg & Tronstad, 2015; Kolstad & Thorud, 2010; Lidén et.al, 2013; Oppedal, Seglem, & Jensen, 2009). Med bakgrunn i dette, vil spørsmål knyttet til om deltakelse i aktivitetene kan bidra til en tenkepause, som noe positivt i en potensielt vanskelig hverdag, være relevant her. Dog har temaet psykisk helse knyttet opp mot aktiviteter vist seg å være todelt. På den ene siden beskrives deltakelse i aktiviteter som utelukkende positivt for å mestre en vanskelig hverdag, mens på den andre siden beskrives psykisk helse å være en av hovedårsakene til manglende deltakelse i aktiviteter. Jeg velger dermed å dele temaet inn i to delkapitler, som vil belyse begge aspekter.

4.2.1 Hvordan bidrar deltakelse i aktiviteter til en bedre hverdag og bedre psykisk helse?

Dette kapitlet omhandler hvorvidt deltakelse i aktivitetene har innvirkning på ungdommens psykiske helse, herunder om deltakelse bidrar til en opplevelse av en bedre hverdag. Som nevnt tidligere, stilles det krav til at omsorgssentrene skal tilrettelegge for en aktiv hverdag og fritid (ot.prp.28, 2007-2008). Men hva betyr egentlig deltakelse i aktivitetene for de enslige mindreårige? Spørsmålet knyttet til ungdommens motivasjon for deltakelse i aktivitetene har vært sentralt her.

Blant tidligere forskning finner man, som nevnt tidligere, flere som har sett på asylsøkere og deres psykiske helse. Lidén, et.al, sin rapport *Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere* fra 2013 omhandler enslige mindreårige asylsøkere mellom 15-18 år på mottak, og hadde som mål å kartlegge deres levekår gjennom blant annet observasjon, intervjuer og litteraturstudier. Et av forholdene de tok for seg i denne undersøkelsen var aktiviteter og sosialt nettverk (Lidén et.al, 2013). Flere av de enslige mindreårige formidlet at deltakelse i aktiviteter hadde vært avgjørende i perioder hvor de hadde hatt det vanskelig (Lidén et.al, 2013). I en undersøkelse gjennomført av Kolstad og Thorud (2010) beskriver asylsøkerne ved ordinære mottak deltakelse i aktiviteter bidrar til en opplevelse av at dagene og ventetiden blir kortere. Også i tidligere nevnte studie av Michelsen og Berg (2015), trekker ungdommene frem deltakelse i aktiviteter som et viktig avbrekk i hverdagen, hvor fokus på hverdagslige sysler for noen ble brukt som en mestringsstrategi i en vanskelig asylsøkerperiode.

Funnene gjort i overnevnte undersøkelser er ikke ulike fra hva de enslige mindreårige og de ansatte formidlet gjennom mine intervjuer, her belyst gjennom Ibrahim sitt utsagn;

«Hvis du var på aktiviteter, du tenkte ikke på noe, for det var gøy å være med. Tiden på omsorgssenteret gikk veldig fort. Jeg skjønnte nesten ikke at det hadde gått et år på grunn av at jeg gjorde aktiviteter, var med venner og gikk på skolen, så det var bra.»
[Ibrahim, EMA]

Alle de tre enslige mindreårige beskriver at deltakelse i aktivitetene bidro til en tenkepause fra det som var vanskelig. Ibrahim forteller også at han opplevde at tiden gikk fort, fordi han var med på aktiviteter, gikk på skole og var med venner. Ungdommens utsagn er også med på å belyse deres behov for aktivisering i hverdagen. Karin og de andre ansatte er enige i dette;

«Å delta i aktiviteter er en positiv avkobling. Det å få de til å gjøre noen ting er bra, viktig og må til. Hvis ikke hadde de blitt helt gale.» [Karin, miljøterapeut]

Samtlige av de enslige mindreårige og de ansatte formidler at deltakelse i aktiviteter vil kunne være med på å gjøre en vanskelig hverdag lettere. Som påpekt tidligere vil lediggang kunne være roten til mye vondt, og å fylle hverdagen meningsfulle aktiviteter vil derfor være positivt (Ruud, 2011), noe også informantene her henviser til. Som beskrevet i kapittel tre viste omsorgssentrene et stort fokus på aktiviteter. Å gi ungdommene mulighet til å delta i, for dem, meningsfulle aktiviteter er en viktig del av ungdommens liv, og kan bidra til selvfølelse, mestring og at tiden går fortere (Michelsen & Berg, 2015). Ali belyser dette slik;

«Hvis du for eksempel synes fotball er gøy, du spiller igjen i morgen, du blir bedre. Hvis du tenker at du får spille fotball i morgen igjen, etter det lekser, så dusje, så tenker du ikke på hvor du bor, hvor du er, hvem du er. Du tenker bare på det som gjør deg glad.» [Ali, EMA]

Slik jeg tolker Ali, handler det ikke om *hvilken* aktivitet man gjør, men at man *liker* den og finner mening i den, mestrer den, og dermed bidrar den til å gi deg en tenkepause. Å være motivert for deltakelse i aktiviteter, kan i seg selv være et uttrykk for å mestre en, for noen, vanskelig hverdag (Seland & Lidén, 2011). Slik jeg tolker Ali, vil det å gjøre noe en liker, bidra til en opplevelse av en meningsfull hverdag.

En spesifikk kategori av aktiviteter som utpeker seg for å ha betydning for menneskers psykiske helse er fysisk aktivitet. I tidligere nevnte undersøkelse utført av Lauritsen og Berg (1999), etterspurte beboerne på asylmottakene mer fysiske aktiviteter. En av årsakene til at

fysiske aktiviteter var godt likt, var at deltakelse i slike aktiviteter også bidro til bedre netter, herunder søvn (Lauritsen & Berg, 1999). Fysiske aktiviteter blir også av to av de enslige mindreårige jeg intervjuet trukket frem som positivt. Ali beskriver det slik; «Fotball og sykling likte jeg, fordi det var bra for kroppen og gjorde meg glad». Ungdommene beskriver at fysisk aktivitet gjorde dem glad, og sliten på en god måte. Tre av de ansatte trakk også frem fysisk aktivitet som positivt. Fysisk aktivitet beskrives å være er helsefremmende, både for fysisk og psykisk helse (Seland & Lidén, 2011). Jenum (2010) bruker betegnelsen *verdens beste medisin* når hun henviser til fysiske aktiviteter. Sammenhengen mellom fysisk aktivitet og psykisk helse sees på som utelukkende positivt, for normalpopulasjonen blant barn og unge, herunder utelukkes barn og unge som driver med konkurranseidrett og har spiseforstyrrelser (Ommundsen, 2000).

For de enslige mindreårige som her trekker frem deltakelse i aktiviteter som en pause fra det som er vanskelig, vil det kunne tenkes at helsegevinsten av fysisk aktivitet, som beskrives å være psykisk velvære, overskudd og bedre selvbilde (Ommundsen, 2000), vil være av stor betydning. Et menneskets evne til å være kreativ, drive med aktiviteter som interesserer en, beskrives som en individuell resiliensfaktor (Waaktaar & Christie, 2000, s. 21). Individets evne til å se system og orden i et tilsynelatende kaos, herunder hvorfor deltakelse i aktiviteter kan være viktig i en vanskelig situasjon, vil kunne være en faktor for hvorfor noen klarer seg bedre enn andre (Waaktaar & Christie, 2000, s. 21).

4.2.2 Lang ventetid, dårligere psykisk helse og passivitet?

Dette delkapitlet tar for seg det motsatte aspektet. For mens enkelte fremmer at deltakelse i aktivitetene bidrar til en bedre hverdag og for å være en positiv innvirkning på deres psykiske helse, beskriver andre at nettopp deres psykiske helse er årsaken for at de ikke deltar i aktivitetene. Spørsmålet dette kapitlet tar for seg er en forlengelse av spørsmålet i forrige delkapittel; hvorfor demotivasjon for deltakelse i aktiviteter?

I tidligere presenterte rapport av Lidén et.al (2013) beskrives også motsatsen av hva som ble presentert i forrige kapittel. Informantene fortalte at motløshet og depresjon førte til at de sluttet å spille fotball, og delta på sosiale aktiviteter.

Hva som fører til dårligere psykisk helse i asylsøkerperioden er individuelt og kan ha flere årsaksforklaringer. Som nevnt tidligere i denne oppgaven er det i litteraturen ofte fokus på tidligere livsopplevelser, savn av familie og bekymringer for fremtiden. Dette kombinert med

en lang ventetid, hvor hverdagen oppleves som meningsløs beskrives av Lidèn et.al (2013) å være en av hovedårsakene for manglende deltakelse i aktiviteter.

Noe av det samme ble også funnet i intervjuene mine med de enslige mindreårige og de ansatte. Mohammad forteller;

«Jeg ventet så lenge på å få svar, så jeg tenkte mye på familie og hvorfor jeg ikke fikk svar. På slutten [av oppholdet på omsorgssenteret] pleide jeg ikke å være med på aktiviteter. Jeg hadde vondt i hodet hele tiden.» [Mohammad, EMA]

Mohammad forteller at venteperioden ble vanskeligere jo lenger den ble. Tanker om familie og bekymring for fremtiden preget hans hverdag og påvirket hans psykiske så vel som hans fysiske helse. Mohammads beskrivelser var representativt for to av tre av de enslige mindreårige. Samtlige av de ansatte formidlet det samme; at psykiske plager påvirker hverdagen og deltakelse i aktivitetene. De ansatte beskriver både tanker om familie, psykisk stress og lang ventetid som årsaker for dårlige psykisk helse og derav manglende deltakelse. Karin beskriver det slik;

«Jeg tror det er helt jævlig den ventetiden. Den påvirker psyken ganske mye, og det går igjen utover motivasjonen til det meste. Jeg synes det er helt uforsvarlig det som skjer, den lange ventetiden, å sette unge menneskers liv på vent. En ungdom jeg jobber med nå, som fortsatt venter på svar, er ekstremt passiv. Han har gått inn i sin egen boble og lever på mobilen. Han er veldig nedstemt. Ikke bare passiv, men litt sånn monoton. Han går jo bare og venter, venter, venter, og klarer ikke helt å fungere i det daglige. Fra å være en ganske aktiv gutt når han kom, med mange drømmer og forhåpninger, til nå halvannet år senere å være så passiv, nesten i koma.»

[Karin, miljøterapeut]

De beskriver alle hvordan barnas psykiske helse synes å påvirke motivasjonen for deltakelse i aktiviteter og evnen til å mestre hverdagen. For barn og unge vil det å kunne leve på vent når man er i utviklingsalder, være potensielt skadelig, hvor stress, uro, fortvilelse og frustrasjon vil kunne påvirke deres utviklingsprosess (Ruud, 2011 s.220). Göran Bodegårds (2004) undersøkelse av enslige mindreårige asylsøkere i Sverige, viser at enkelte enslige mindreårige utviklet store funksjonsfall under tiden på mottak (Bodegård, 2004 i Berg & Sveass 2005). Funksjonsfallene ble sett i sammenheng med traumatisering, manglende framtidssikter og bortfall av meningsfulle aktiviteter (Bodegård, 2004). Nå beskrives det ikke et manglende aktivitetstilbud ved omsorgssentrene, men det vil være nærliggende å tenke at disse

forholdene har en gjensidig påvirkning på hverandre. Å bidra til å skape positive opplevelser gjennom aktiviteter som gir mestring, og som skaper mening og sammenheng i hverdagen, kan ifølge Ruud (2011) være av avgjørende betydning. Mari beskriver dette slik

«Jeg føler det ikke stod på tilbudet om aktiviteter. Jeg tror, uavhengig om de hadde sparket fotball fra de stod opp til de la seg, så hadde de som var deprimerte vært deprimerte likevel. Jeg tror på en måte takten og rytmen i hverdagen, og stabiliteten i personalgruppa, har vært det viktigste.» [Mari, miljøterapeut]

Mari trekker frem rytme og strukturen i hverdagen, som av større betydning for å takle en vanskelig hverdag, enn selve aktivitetstilbudet. Og at aktiviteten i seg selv ikke vil være en behandling for dårlig psykisk helse. Hennes antakelser underbygges av funn i Lauritsen & Berg (1999) hvor de ansatte påpekte at de som allerede har blitt syke i liten grad lot seg aktivere, mens for andre vil deltakelse i aktiviteter være et virkemiddel for å prøve å unngå å bli syk.

4.3 Bidrar deltakelse i aktiviteter til integrering?

Dette kapitlet omhandler hvorvidt deltakelse i aktivitetene som tilbys på omsorgssenteret bidrar til at de enslige mindreårige blir integrert. Norges innvandringspolitikk legger føringer og mål for integrering av innvandrere og asylsøkere, noe som gjør at spørsmålet om deltakelse i aktiviteter bidrar til integrering høyst relevant og viktig å avklare.

Regjeringen Solberg legger i Melding til Stortinget 30 (2015-2016, s. 10) vekt på at innvandrere og asylsøkere som kommer til Norge må «*tilpasse seg en helt ny situasjon, nytt språk, nye væremåter og et nytt samfunn*». Samtidig som det stilles krav til den som kommer, stiller regjeringen også store krav til samfunnet om å tilrettelegge for, og inkludere, de nyankomne som bidragsyttere (Meld. St. 30, 2015-2016, s.10). Dog poengteres det også at det finnes mange måter og være norsk på, så lenge en holder seg innenfor norsk lov (Meld. St. 30, 2015-2016, s.10). Dette betyr at minoriteter i utgangspunktet skal kunne opprette holde sine kulturelle særpreg, så lenge det ikke strider med Norges lover (Thorbjørnsrud, 2012, s. 235; Eide, 2000, s. 23). Integrering kan derfor sees på som en gjensidig tilpasningsprosess mellom majoritetsbefolkning og individet selv (Thorbjørnsrud, 2012, ss. 234-237). Med et slikt perspektiv vil integrering kunne bidra til å dekke både deler av de sosiale behovene i Maslows behovspyramide, herunder opplevelsen av tilhørighet og språkferdigheter, samt behovet for

anerkjennelse, som igjen vil kunne påvirke menneskets opplevelse av å ha det godt. Integrering er et komplisert begrep, men vil i store trekk omhandle innlemmelse i fellesskap (Eide, 2000, s. 23). Begrepet brukes på ulike områder, i nabolaget, på arbeidsplassen og i samfunnet generelt (Bilgiç, 2008). I dette forskningsprosjektet brukes imidlertid begrepet i forhold til de enslige mindreåriges integrering i det norske samfunnet, som innebærer sosialt i lokalsamfunnet samt språklig- og kulturell læring, som også er kapitlets underkapitler.

4.3.1 Hvordan påvirker deltakelse i aktivitetene tilegnelse av språkkunnskaper?

Dette kapitlet tar for seg første delen av integreringsspørsmålet, hvorvidt deltakelse i aktiviteter bidrar til tilegnelse av det norske språket. Sett opp imot regjeringens føring for integrering og Ot.prp.28 (2007-2008), hvor målet i arbeidet med de enslige mindreårige er at de skal bli aktive, kvalifiserte og selvstendige deltakere i samfunnet vil den språklige delen av integreringen vil være høyst relevant å avklare og belyse.

I tidligere nevnte undersøkelse av Lidén et.al (2013) beskrives skole og deltakelse i aktiviteter som viktige arenaer for tillæring av språkkunnskaper. På den andre siden formidlet de enslige mindreårige i Michelsen og Berg (2015) sin undersøkelse at deres manglende språkkunnskaper også var en av forholdene som forhindret dem i å få seg norske venner, til tross for et ønske om det.

Mohammad beskriver deltakelse i aktivitetenes betydning for språklæring slik;

«Hadde vi ikke gjort aktiviteter, så hadde vi vært hjemme og kranglet og ikke lært norsk. Når vi var hjemme vi snakket lite med de voksne, men når vi gjorde aktiviteter, vi snakket med dem, på norsk. Hjemme snakket vi bare pashto. Å kunne norsk er viktig når jeg skal bo i Norge.» [Mohammad, EMA]

Slik Mohammad beskriver det, foregikk kommunikasjon på norsk i stor grad kun med de voksne som var på jobb, og slik det fremgår her, lite ungdommen imellom når de var på omsorgssenteret.⁵ Slik jeg tolker Mohammad, var det altså lite kommunikasjon med de voksne hjemme, og det er heller ikke utenkelig at kommunikasjonen foregikk med tolk den første tiden. For Mohammad var, slik jeg tolker han, det å dra på aktiviteter, også med de

⁵ Mohammad beskriver her omsorgssenteret som «hjemme». Hvor og hva han beskriver som *hjemme* sier noe om hvor hans tilhørighet ligger (Salole, 2018). Jeg vil ikke gå videre inn i den språklige analysen her.

ansatte, et viktig bidrag til å lære og øve seg på det norske språket, noe som også formidles i undersøkelsen til Lidén et.al (2013). Å tilegne seg det norske språket vil være vesentlig, når du skal bo og oppholdet deg i landet, og vil, som beskrevet innledningsvis i kapittel 4.3, være en viktig del av integreringsprosessen, også sosialt.

Både de enslige mindreårige og de ansatte formidlet under intervjuene jeg hadde at flere beboere på samme omsorgssenter, hvor ungdommen i stor grad kommuniserte på sitt eget morsmål med hverandre, var et hinder for språkopplæringen. Mari beskriver dette slik;

«De henger mye med hverandre, da. De er lite sammen med norske ungdommer, så det blir på en måte et litt sånn ‘papegøyespråk’; Hvordan går det? Går det bra? Hva har du gjort i dag? Sovet godt? osv. Det er veldig lite progresjon, veldig lite ord for følelser.»

[Mari, miljøterapeut]

Som Mari beskriver ovenfor, påvirker barnas manglende samhandling på norsk, at de i stor grad kun lærer seg helt grunnleggende hverdagssetninger. Språkstadiet mange enslige mindreårige på omsorgssenter befinner seg i blir kalt *mellomspråk* (Kjelaas, 2016, gjengitt i Salole, 2018, s. 150). Dette språkstadiet kjennetegnes ved forenkling av språket, i både form og innhold, å bruke samme ord i ulike sammenhenger, samt overførsel av kommunikasjonsregler fra morsmålet til norsk (Salole, 2018). Som Mari beskriver, gir ord og begreper mindre følelsesmessig resonans, noe som er naturlig når man er relativt ny i et språk, men på sikt vil mangel på å uttrykke seg kunne få emosjonelle konsekvenser (Salole, 2018).

Kunne ikke de enslige mindreårige valgt å snakke norsk med hverandre på omsorgssenteret da, til tross for at de bodde sammen med noen som snakket deres eget morsmål? For å øve? Å tilegne seg alt det nye, også språket, krever en innsats av ungdommene selv (Lidén, 2017). Egen erfaring tilsier også at samhandlingen mellom de enslige mindreårige i stor grad foregår på deres morsmål, men at de utenfor omsorgssenteret i større grad samhandlet med personalet, og andre i omgivelsene, på norsk. Slik jeg forstår det handler dette mulig om at det er enklere for dem å prate sitt eget morsmål, enn å oppleve manglende mestring ovenfor hverandre, som vil kunne være flaut. De språklige barrierene trekkes også frem av Lidén (2017) som en av årsakene til mindre kulturell og sosial forankring. Når barn og unge skal beskrive sin tilhørighet blir språk ofte trukket frem (Salole, 2018). Å oppleve at en ikke kan uttrykke seg fullstendig, vil kunne gi en opplevelse av å ikke høre til, eller være «hjemme» (Salole, 2018, s. 173), noe som igjen vil påvirke opplevelsen av å ha det godt.

Ovenfor beskrives deltakelse i aktiviteter innad på omsorgssenteret, men hva med de organiserte aktivitetene i lokalsamfunnet? Bidro de i større grad til at ungdommene lærte norsk? Stine beskriver dette slik;

«I forhold til slike hverdagsaktiviteter som fotball og håndball og slikt, så var det jo det her med å klare å kommunisere på norsk. Og det merket vi og, når de drev rundt husveggene her da, og sparket fotball, at de brukte norske ord. Så det var jo en kjempelæring i forhold til språket, at de deltok i aktiviteter der det ikke bare var dem på omsorgssenteret som var med, men at det var andre lokale unger inne i bildet.»

[Stine, miljøterapeut]

Stine beskriver, som en av tre ansatte, at deltakelse i de organiserte fritidsaktivitetene i lokalsamfunnet var positivt i forhold til å lære språket da de der fikk muligheten til å øve seg på norsk. Samtidig som Stine beskriver de språklige fordelene ved å delta i en organisert fritidsaktivitet, beskriver hun også, som nevnt over, utfordringer med aktiviteter hvor bare beboerne på omsorgssenteret er deltakere, og læringen av det norske språket synes å skje i mindre grad. I hvilken grad ungdommen hadde mulighet til å delta i organisert fritidsaktivitet (3.5) vil også være en faktor her. Stines erfaring fra et lite sted, hvor de fleste kjenner hverandre, vil også kunne påvirke hvorvidt ungdommene opplevde seg inkludert, uavhengig av deltakelse i organiserte fritidsaktiviteter. Dette vil jeg komme mer tilbake til i kapittel 4.3.2.

Slik jeg tolker det, vil deltakelse i aktiviteter i noen grad påvirke tilegnelse av det språket. En faktor som vil kunne være med å påvirke dette, er som Stine nevner, hvor mange andre fra omsorgssenteret som deltar. Dette tenker jeg vil være uavhengig av hvilken type aktivitet det gjelder. Hvis det blir for store grupper, og det er for mange deltakere fra omsorgssenteret, vil dette kunne påvirke hvorvidt kommunikasjonen under aktiviteten foregår på norsk. Det kan synes som en fordel at aktivitetene foregår i mindre grupper, alene med personal, eller i organiserte aktiviteter uten for mange deltakere fra omsorgssenteret, for å få den optimale uttelling med tanke på språk. Slike forestillinger vil være vanskelig å få til, og som belyst i kapittel tre, vil både organisering, bemanning og økonomi ha en innvirkning på aktivitetstilbudet. Andre ytre faktorer som heller ikke bidrar til å gjøre tilegnelsen av språket enklere er omsorgssenterets beboergruppe, innføringsklasser på skolen med tolk og andre med samme morsmål samt hvordan man blir mottatt i lokalsamfunnet (Deloitte, 2014; Oppedal, Jensen, Seglem, & Haukeland, 2011). I forhold til de organiserte fritidsaktivitetene beskrives dette som et positivt bidra til å lære norsk, men samtidig problematiseres de manglende

norskkunnskapene opp mot deltakelse i slike aktiviteter (3.5). Forholdet mellom språk-, kommunikasjonskompetanse og sosial samhandling beskrives som en gjensidig påvirkningsprosess, hvor norskkunnskaper ligger til grunn for samhandling med norsktalende, samtidig som samhandling med norsktalende fører til økt norskkunnskaper (Masgoret & Ward, 2006, gjengitt i Spaun, 2007). I følge Dahl (2013) vil det å tilegne seg et nytt språk også kunne åpne for andre måter å forstå og tenke på. Med bakgrunn i dette vil det å kunne kommunisere på norsk være viktig, og i tillegg kan det være et bidrag til selvstendigjøring, tilhørighet, og inkludering. Selvstendigjøring, tilhørighet og inkludering vil være viktige behov å få oppfylt med tanke på opplevd livskvalitet (Aggernæs, 1988).

4.3.2 Sosial integrering i lokalsamfunnet

Dette kapitlet tar for seg andre del av integrasjonsspørsmålet, om deltakelse i aktivitetene bidrar til integrering på det sosiale plan, herunder etablering av relasjoner utenfor hjemme og til majoritetsungdom. Å integreres i lokalsamfunnet vil kunne bidra til en opplevelse av tilhørighet, trygghet til nye omgivelser og anerkjennelse (Eide & Broch, 2010). En opplevelse av å bli inkludert vil også, i stor grad, kunne påvirke opplevd livskvalitet.

Av tidligere nevnte Michelsen og Berg (2015), fremgår det at selv om de enslige mindreårige forteller at de har venner, oppgir de fleste at de ikke har norske venner, til tross for at dette er noe de ønsker seg. God omsorg knyttet til enslige mindreårige i asylsøkerfasen vil derfor være knyttet til tilrettelegging for at barna kan skape relasjoner til jevnaldrende, og forholdet til lokalsamfunnet (Michelsen & Berg, 2015). Til tross for at aktivitetstilbudet ved omsorgssentrene i undersøkelsen til Berg og Tronstad (2015, s. 130-131) beskrives som godt, beskrives aktivitetene i stor grad å foregå sammen med andre barn og unge på omsorgssenter eller mottak.

Dette gjenspeiler også funnene i mine intervjuer, noe som fremgår av kapittel tre. Samtidig ser jeg dette, på lik linje med tilegnelsen av språk, et komplekst fenomen, som gjensidig påvirkes av indre motivasjon, evner og ytre faktorer. På spørsmål om ungdommene er integrert i lokalsamfunnet svarer Mari;

«Jeg vil påstå ganske lite. Stort sett velger folk å holde avstand til dem, dessverre. Når de opptrer i flokk, altså. Noen er jo kjempekompetente én og én, men når vi kommer med 25 afghanere på fotballstadion, hvor det er mange baner, og alle alltid kan få spille, og det er mye armer og bein, roping og vi må passe på at de plukker opp søpla

si etter seg og sånn type ting, da. Eller når vi er i svømmebassenget, så syns de at det kjempe morsomt å dukke hverandre under vann, men for en norsk ungdom som er integrert her, så vet de at sånn gjør man ikke.» [Mari, miljøterapeut]

Mari opplever at ungdommen i liten grad er integrert i lokalsamfunnet, herunder henviser hun til norske venner. Videre trekker hun frem at de ofte er sammen med de andre beboerne og at deres adferd sammen, i stor grad mulig skiller seg fra *det norske*. Samtidig vil jeg påpeke at det nok ikke er alle norske ungdommer som plukker opp søppelen sin heller. Mari beskriver også at flere av aktivitetene gjøres, som også beskrevet i Michelsen og Berg (2015), internt på omsorgssenteret. Slike aktiviteter bidrar til generell aktivisering, og beskrives som det vil fremgå av kapittel 4.4 som positive for ungdommen, hvor de føler seg som en del av et fellesskap. På den andre siden kan dette også muligens være et bidrag til å skape større skiller mellom de enslige mindreårige og andre norske ungdommer, hvor de kulturelle forskjellene blir sterke og synlige når man opptrer i en større gruppe, slik Mari beskriver. Likeledes vil derfor det å hjelpe barna til å forstå og forholde seg til norske regler og levesett, som igjen kan føre til en opplevelse av å inneha nødvendige sosiale ferdigheter, vil være viktig (Bengtson & Ruud, 2012).

Ali belyser, som den eneste av ungdommene, at han ikke ønsket å delta på aktiviteter med de andre beboerne på omsorgssenteret;

«Jeg ville gjøre aktiviteter, men ikke med de andre ungdommene på omsorgssenteret. Hvis vi skulle dra for eksempel ni gutter på badeland, som snakket et annet språk, krangler så alle ser det, det syns jeg var flaut. Så da var det bedre for meg å ikke gå. Nå har jeg bodd i Norge i to år. Jeg føler meg norsk. Ikke bare i språket men også i kroppen. Jeg har lært så mye. Nå kan jeg alt av norske regler. De norske vennene mine sier 'du er ikke flyktning for meg'. Da jeg føler meg norsk.» [Ali, EMA]

Alis utsagn belyser det Mari beskriver ovenfor, sett med andre øyne. Slik jeg tolker Ali, handler dette om opplevelse av annerledeshet og avstand fra det *normale*. Opplevelse av annerledeshet kan oppleves ulikt. For noen vil det å føle seg annerledes oppleves som en skam, at man er krenket og misforstått (Salole, 2018). Slik Ali formidler dette, vil det være nærliggende å tenke at han opplever seg stigmatisert ved å skille seg ut. Opplevelse av annerledes het kan også bidra til at en blir svært usikker på hvordan en skal oppføre seg (Thorbjørnsrud, 2012, s. 217-218). Slik Ali beskriver det er han kanskje ikke usikker på hvordan han skal oppføre seg, da han allerede beskriver adferden til de andre ungdommene på

omsorgssenteret som flaut, noe jeg vil si indikerer at han allerede har enst ulikhetene, og prøver å tilnærme seg det nye samfunnet. En tilpasning og tilegnelse av ulikhetene vil mulig hjelpe Ali å skaffe seg relasjoner til norsk ungdom. Å skape relasjoner til jevnaldrende norsk ungdom påvirkes av hvorvidt de enslige mindreårige klarer å henge med på skolen, lære seg norsk og tilpasse seg et norsk ungdomsmiljø (Engebreetsen, 2002). Anne belyser dette slik;

«Vi hadde noen som liksom var litt sånn stjerneeksemplere, men de tok, det er nesten litt fælt å si det, men de tok litt bevisst avstand fra den grupperingen i innføringsklassen på skolen og såne ting. De trakk seg bevisst unna og søkte kanskje seg inn på fotballag hvor ikke så mange andre gikk, jobbet veldig hardt med norsken og var veldig motiverte selv, for å integreres.» [Anne, miljøterapeut]

Anne beskriver at de ungdommene som tok mest avstand fra grupperingen på omsorgssenteret var de som ble best sosialt integrert. Annes utsagn belyser, slik jeg ser det, samme sak som Ali formidlet ovenfor. Slik jeg forstår henne her fremmer hun ungdommens egen indre motivasjon som en stor del for om man blir sosialt integrert i lokalsamfunnet eller ei. Slik jeg tolker Ali innehar han den indre motivasjonen, og tok bevisst avstand fra fellesskapet med de andre ungdommene på omsorgssenteret, for å integreres som Anne refererer til.

Slik jeg forstår integrering, handler det ikke om *enten eller*. Det å tilpasse seg et nytt samfunn, med alt det innebærer, vil kreve mye av individet selv (Lidén, 2017). Å bli integrert som en del av fellesskapet, krever imidlertid at den enkelte vil og kan tilpasse seg de normer, verdier, regler og rammer som finnes (Hansen, 2006). Stine beskriver hvordan ungdommene ble inkludert i fellesskapet slik;

«De ble kjempeintegrerte. Det var kanskje litt skepsis i starten fra lokalsamfunnet, men det roet seg veldig fort, og de ble tatt inn med åpne armer i det de deltok på. De kom vel i desember/januar og allerede på første eid-feiringen kom det 60 stk. fra lokalbefolkningen på feiringen. Det var lærere, klassekamerater, fotballtrenere. Så ja, jeg synes det gikk veldig fort. De ble veldig fort godtatt, ja, folk stakk innom for å på en måte sjekke at alt stod bra til.» [Stine, miljøterapeut]

Stine forteller at ungdommene ved hennes omsorgssenter i stor grad ble godt integrert i lokalsamfunnet. Hun beskriver også at de enslige mindreårige ble godt tatt imot og inkludert. Samfunnets sosiale aksept vil ifølge Fife (2011) kunne være nøkkelen til trivsel, kulturell tilpasning og språktilegnelse.

Stine har erfaring fra et omsorgssenter fra en liten plass i Norge hvor «alle kjenner alle». Dette vil nok påvirke hvorvidt ungdommene blir inkludert, og at prosessen med å skaffe seg norske venner blir enklere. Et lite samfunn hvor alle kjenner alle kan mulig bidra til en sterkere tilhørighetsfølelse til samfunnet en bor i (Salole, 2018). Samtlige av de enslige mindreårige og tre av de andre voksne delte Stines opplevelse om at de organiserte aktivitetene var de som i størst grad bidro til sosial integrasjon, hvor ungdommen har mulighet for å være sammen med andre norske ungdommer. Å etablere bekjentskap til andre norske ungdommer, vil kunne være viktig for opplevelsen av tilhørighet (Michelsen & Berg, 2015). I tillegg vil det være viktig at omsorgssenteret legger opp til mulighet for deltakelse i aktiviteter som gir ungdommene mulighet for innpass hos jevnaldrende, også utover de organiserte fritidsaktivitetene. Mari beskriver dette slik;

«Altså, vi har en tur til Tusenfryd, vi drar til Sommarland i Bø, det er ikke det at vi ikke gjør ting. For det er viktig å kunne si at ‘vet du hva, jeg var også på Sommarland i Bø’, ‘det var jeg og, det vet jeg hva er’. Da har du noe å prate om. Nå har jo ikke vi så mange fotballkanaler på TV, men jeg kunne ønske at de også kunne si ‘åå, ja, jeg har også sett den Premier League kampen i går’. Men det er klart, det har vi ikke penger til, for det koster penger. Altså såne aktiviteter er også veldig viktig da. Det som gir de innpass.» [Mari, miljøterapeut]

På den ene siden beskrives det at gode norskkunnskaper vil gjøre det lettere å få sosial kontakt med andre i samfunnet (Loona, 2001). På den andre siden trekker Mari frem generell deltakelse i aktiviteter som gir ungdommene innpass. Mulighet for deltakelse her, vil også mulig bidra til å skape en mindre avstand mellom ungdommene i majoritetsbefolkningen og de enslige mindreårige asylsøkerne. Kanskje vil dette gi dem, som Mari beskriver, en opplevelse av å være og gjøre *vanlige ting*, som de *andre norske gjør*.

Med utgangspunkt i et sosiokulturelt perspektiv hvor læring og utvikling skjer i samhandling med andre, både betydningsfulle andre og jevnaldrende, vil sosial integrasjon i lokalsamfunnet kunne være av stor betydning for videre integreringsprosess, på både språklig og kulturelt plan (Aadnanes & Pastoor, 2013). Slik vil integreringsprosessen kunne oppfattes som en kulturell læreprosess, hvor en sosialiseres inn i eksisterende fellesskap (Hansen, 2006). Som en del av menneskets identitetsdannelse er behovet for anerkjennelse fra andre (Olesen, 2006). Honneths teori om anerkjennelse, hvor sosial anerkjennelse fra andre, at en betyr noe og inngår i sosiale fellesskap, ligger til grunn for å oppnå det gode liv (gjengitt i Olesen, 2006). Som vist i dette kapitlet, varierer det i noen grad hvorvidt deltakelse i

aktiviteter bidrar til sosial integrasjon. Flesteparten av de ansatte sitter igjen med en opplevelse av ungdommen i liten grad blir integrert, mens to av tre ungdommer formidlet at de fikk norske venner mens de bodde på omsorgssenteret, og at disse har hatt betydning for opplevelse av anerkjennelse og tilhørighet. Igjen, som med mye i dette feltet vil dette være individuelt og påvirkes av ytre forhold, og ungdommens egen indre motivasjon og forståelsesramme.

4.3.3 Bidrar aktivitetene til kulturell integrasjon?

En viktig del av integreringsprosessen vil være det å tilegne seg og lære den nye kulturen å kjenne (St. meld. 30, 2015-2016). Det tredje aspektet ved integrering er temaet for dette kapitlet, og består av spørsmål knyttet til hvorvidt deltakelse i aktivitetene bidrar til kulturell integrasjon.

I tidligere nevnte Michelsen og Berg (2015) formidlet de enslige mindreårige at veiledning og praktisk hjelp i hverdagen fra de ansatte var viktig. Flere opplyste at de opplevde det som utfordrende å både tilpasse seg og forstå det norske samfunnet (Michelsen & Berg, 2015). Spesielt ble det referert til kjønnsroller, matvaner, klesvaner, lovverk og offentlige systemer (Michelsen & Berg, 2015). I tidligere nevnte undersøkelse av (Lidén et.al, 2013) blir det trukket frem at enslige mindreårige i mottak oppfordres til å delta på aktiviteter i skog og mark for å bli kjent med en sentral kulturtradisjon i Norge.

I mine intervjuer med både de enslige mindreårige har kulturell læring vært et sentralt tema. Mohammad beskriver viktigheten av læring av den norske kulturen slik;

«Vi lærte masse om å ha respekt for hverandre, hvordan vi skal oppføre oss og sånn. Jeg kunne ikke norsk kultur, så det var veldig viktig at jeg lærte meg det.»

[Mohammad, EMA]

Mohammad beskriver at hva han lærte på omsorgssenteret var viktig for han, for fremtiden i Norge. Han trekker frem respekt og kunnskap om hvordan en skal oppføre seg og norsk kultur som noe av det viktigste han lærte av de ansatte på omsorgssenteret, i samspillet med dem. Som Mohammad beskriver i kapittel 4.3.1 bidro deltakelse i aktivitetene til at han lærte norsk, blant annet av de ansatte. Det vil likeledes være nærliggende å tenke at han også i samhandling med de voksne ville kunne lære om det norske samfunnet og kulturelle koder, samfunnets verdensbilder. Verdensbilder omhandler samfunnets overordnede mentalitet eller

orientering, og kan dermed sies å legge føringer for hvordan en person bør oppføre og organisere seg i et gitt samfunn (Salole, 2018). Mangel på kunnskap, innsikt og forståelse for hvordan den nye kulturen praktiseres kan by på utfordringer, og om mulig hindre integrering. Per beskriver her hvordan deltakelse for eksempel svømming bidrar til kulturell kompetanse og innpass i samfunnet;

«Sånn som svømming, for eksempel, hvor man er nødt til å kunne en del sosiale kodekser, det å dusje i fellesrom, med shampo og hele pakka, naken, er jo en stor barriere i seg selv.» [Per, miljøterapeut]

Per trekker her frem hvordan deltakelse i aktiviteter vil bidra til læring av hvordan samfunnet fungerer. Ved deltakelse, i svømming, slik Per trekker frem, vil de måtte forholde seg til hvordan dette praktiseres i Norge, noen vil mulig bli overrasket, og tenker at dette ikke er så greit. Mari trekker frem at det å dra på biblioteket, vil også gi ungdommen innsikt i hvilke muligheter som finnes i samfunnet, og hvordan de kan benytte seg av dette etter livet på omsorgssenteret. Dette kunne også vært et eksempel under kapittel 3.6, men jeg velger å ta det med her, da det at nordmenn drar på bibliotek og hva det kan brukes til vil være en viktig kunnskap å inneha, for å få et innpass, ikke være utenfor. Igjen, tilbake til den tidlige integreringsprosessen. Aspekter som ansees som viktig ved vår kultur sitter ikke i hodet, men i kroppen, noe som vil kunne få konsekvenser for tilpasninger til andre kulturer og synspunkter på kulturelle forandringer (Eriksen & Sajjad, 2015). Arbeidet med dette beskriver Per slik;

«Vi har noe som heter barnas prosjekt, hvor primærkontaktene har tolkesamtaler og følger opp sånne hverdagslige temaer knyttet til kultur, som er viktig.»
[Per, miljøterapeut]

Per trekker også frem samtaler miljøterapeutene har med de enslige mindreårige som en del av den kulturelle læringsprosessen. Til tross for at de enslige mindreårige er på vent på omsorgssenteret, behøver ikke integrerings- og læringsprosessen å være det. Å finne seg til rette i et nytt land, med alt det innebærer er en sammensatt og for noen en utfordrende oppgave (Dalgard & Sveaass, 2010; Schancke, 1995). Hvordan dette mestres vil påvirkes av personlige forutsetninger, bakgrunnsforhold fra eget land, forhold rundt migrasjonsprosessen og muligheter i det nye landet (Dalgard & Sveaass, 2010). Slik jeg forstår det formidler både de enslige mindreårige og de ansatte at omsorgssenteret bidrar til å gi dem kulturell læring via både samhandling og aktiviteter.

4.4 Bidrar deltakelse i aktivitetene til å skape relasjoner?

I dette delkapittelet vil jeg gå nærmere inn på hvordan deltakelse i aktiviteter bidrar til at ungdommene skaper relasjoner til andre. Dette spørsmålet har vært viktig å belyse da gode relasjoner til andre vil kunne være med å påvirke opplevelsen av trivsel, trygghet, fellesskap og tilhørighet, som alle er faktorer som, totalt sett, vil kunne ha innvirkning på den enkeltes opplevelse av å ha det godt. Sosial integrasjon ble omtalt i kapittel 4.3.2, i dette delkapitlet vil derfor fokuset rettes mot relasjoner til med beboere og ansatte på omsorgssenteret.

Seland og Lidèn gjennomførte i 2011 en undersøkelse for å kartlegge og vurdere fritidstilbudet for enslige mindreårige på mottak for EMA og medfølgende barn på asylmottak. Undersøkelsen baserer seg på en kombinasjon av dokumentanalyse, surveyundersøkelse og intervjuer av mottaksledere, barneansvarlige, helsesøstre, samt saksbehandlere og ansvarlige ved region og mottaksavdelingen hos UDI. Deres materiale favner derav både kvalitativ og kvantitativ data (Seland & Lidén, 2011). Av undersøkelsen fremgår det at deltakelse i, spesielt fritidsaktiviteter, fremmes å kunne bidrar til å utvikle blant annet sosialt nettverk (Seland & Lidèn, 2011). I tidligere nevnte undersøkelse av Michelsen & Berg (2015) formidlet de enslige mindreårige at deltakelse i fritidsaktiviteter, venner, relasjoner til andre asylsøkere og norske ungdommer (4.3.2) var viktig for deres trivsel i asylsøkerperioden. Fellesskapet mellom ungdommene på omsorgssenter og mottak beskrives som viktig, hvor ungdommene i stor grad gir uttrykk for et godt samhold seg imellom (Michelsen & Berg, 2015).

Også i mine intervjuer med de enslige mindreårige og de ansatte ble det formidlet at ungdomsgruppen og fellesskapet på omsorgssenteret var av stor betydning for mange. Anne beskriver hvordan hun opplever fellesskapets betydning for ungdommen slik;

«Fotball var en aktivitet som mange var glad i, men det handlet ikke om fotballen. For vi hadde mange ungdommer hos oss som aldri hadde spilt fotball før, så jeg tror det handlet mer om å samles. De kunne tulle med hverandre, det var litt sånn uformelt, men samtidig en stund som var planlagt at vi skulle møtes og gjøre noe sammen. Så var det den gleden av å se hverandre, på tvers av omsorgssentrene, selv om de så hverandre veldig ofte ellers og. Alle hilste, 'high five', litt lekeslåsning og den der fysiske kontakten, noe jeg tenker at de er veldig underernært på når de er borte fra familien sin. Jeg tenker at det ga dem en følelse av fellesskap, samtidig som du fikk

være nær dem på en annen måte, og at det var noe konkret de skulle gjøre sammen. Så jeg tror det var meningsfullt for dem.» [Anne, miljøterapeut]

Anne sitt utsagn er representativt for de ansattes opplevelse. De beskriver alle at de opplevde at relasjonene og fellesskapet ungdommene imellom var av høy betydning. Aktiviteter, spesielt de organiserte, vil kunne bidra til å bli verdsatt i et fellesskap og inkludert i en gruppe (Archambault & Berg, 2010). Hvis vi tenker at dette også gjelder de organiserte aktivitetene i regi av omsorgssenteret, som legger til rette for gode opplevelser i samspill med andre, noe en gjør sammen som gruppe, vil deltakelse i disse aktivitetene også være med på å dekke det Maslow beskriver i sin behovspyramide som sosiale behov, også betegnet som behovet for tilhørighet og kjærlighet (Schiefløe, 2015; Hein, 2009). Det synes som dette også går i tråd med Annes beskrivelse over.

Gruppetilhørighet blant jevnaldrende, spesielt for ungdom som lever i vanskelige livssituasjoner, beskrives å være en viktig resiliensfaktor (Waaktaar & Christie, 2000). I følge Maslow vil manglende behovstilfredstillelse ha betydning for menneskers livskvalitet, og kan også gi grobunn for frustrasjon og problemer på det personlige plan (Schiefløe, 2015). Med utgangspunkt i dette, vil ungdommens nettverk være av betydning for deres psykiske helse, hvor manglende sosiale relasjoner kan sees på som en tilleggsbelastning i en ellers utfordrende tilværelse (4.2.1).

Slik jeg ser det, vil også det å gjøre noe sammen med de voksne, eller sammen med gruppen fra omsorgssenteret, kunne gi ungdommene den samme følelsen av å tilhøre et fellesskap. Likeledes vil det å skape relasjoner til de ansatte i en annen setting også kunne påvirke de enslige mindreåriges trygghetsfølelse. Mari, Per og Ibrahim beskriver hvordan de opplever at deltakelse i aktivitetene bidrar til å skape relasjoner og til fellesskapsfølelsen som gruppe på omsorgssenteret;

«Mange steder så er det å dra på tur blitt nærmest en ting på huset, da. De finner en slags felles glede i det.» [Mari, miljøterapeut]

«Jeg er veldig glad i å gå i fjellet. Jeg ser jo det at en del av ungdommene jeg har hatt med meg på f.eks. Gaustadtoppen, har syntes det har vært slitsomt, men vi får en god relasjon etterpå. Vi snakker om fjell, vi snakker om det å gå på tur, vi får på en måte en felles plattform da.» [Per, miljøterapeut]

«Når det var fint vær gikk vi til badestranden, satt der, hadde med kjeks og kaffe, og litt bra godteri. Så satt vi der, sluppet av i solen. Det var veldig bra.» [Ibrahim, EMA]

Som beskrevet tidligere kan sosial integrasjon fremstå som utfordrende for mange, og av den grunn vil mulig de sosiale relasjonene, uavhengig om de er til de voksne på omsorgssenteret eller til med beboere, være av sterk betydning, det er her man får dekket sine sosiale behov og behov om tilhørighet. Med et slikt perspektiv vil, sett opp imot menneskers sosiale behov, relasjoner innad på omsorgssenteret utelukkende kunne sees på som positive, i motsetning til et hinder for integreringsprosessen, som ble trukket frem i kapittel 4.3.2. I tillegg til å føle tilhørighet til gruppen på omsorgssenteret, bestående av både personalet og med beboerne der, vil ungdommene mulig føle en ekstra tilhørighet til hverandre, da de er i samme situasjon. Karin beskriver det slik;

«De har jo veldig godt utbytte av hverandre her, det er jo klart. De føler at alle er i samme situasjon. Mange kommer fra samme situasjon eller hatt den samme flukten. Ja, opplevd mye likt, da. Og forstår liksom hverandre på en annen måte enn hva vi gjør.» [Karin, miljøterapeut]

Karin forteller her om at ungdommene forstår hverandre på en annen måte enn personalet har mulighet til å gjøre, og som også er beskrivende for hvorfor deres relasjon sees på som viktig. I tillegg til mennesker sosiale behov ligger behovene om trygghet, som både har en materiell, psykisk og sosial side, meningsfullhet og tilhørighet nært knyttet opp mot livskvalitet (Bø & Schiefloe, 2007). Slik jeg tolker disse prosessene, vil de enslige mindreårige i samhandling og deltakelse i aktiviteter med andre asylsøkere, kanskje også andre med samme kulturelle bakgrunn, sannsynligvis føle en sosial trygghet. Her vil ungdommene snakke sitt eget språk og være trygg i sosiale settinger. Videre vil de sammen finne mening i aktivitetene de gjør. Maris sitat om te-selskap, som trekkes frem i kapittel 4.1, vil også kunne sees som et eksempel på en aktivitet som for hele den deltakende gruppen oppleves som meningsfull og trygg. De utfører en aktivitet de er kjent med og trygge med fra tidligere. Ikke utenkelig vil disse forholdene bidra til at mange av ungdommene søker mot hverandre der de føler seg «hjemme», der de er trygge og føler tilhørighet, heller enn å søke ut i det fremmede hvor muligheten for manglende mestring på flere plan kan være stor. I tillegg vil den andres egenskaper være avgjørende når «jeg-et» velger å etablere en relasjon med et annet menneske (Schiefloe, 2015). Mennesket søker mennesker som på ulike måter ligner en selv (Schiefloe, 2015; Fife, 2011), være seg sosialt, kulturelt osv. Med en slikt utgangspunkt vil en kunne

forstå hvorfor de enslige mindreårige i mindre grad søker ut i det ukjente. Som belyst i foregående kapitler var ikke det generaliserbart til å gjelde alle de enslige mindreårige, og både Mohammad og Ali har beskrevet å ha norske venner, som var betydningsfulle for dem. Det å ha venner, uavhengig av form, vil ha innvirkning på utviklingen av identitet og betydning for realisering av det gode liv, hvor anerkjennelse og det å bli verdsatt og sett, står høyt (Halvorsen, 2005).

Kapitlet belyser i sin helhet hvordan deltakelse i aktiviteter og samspill med de andre beboerne og voksne bidrar til å skape relasjoner, som også annen presentert forskning viser. Sett ut ifra et sosiokulturelt perspektiv, hvor utvikling og læring skjer i samspill med andre (Huneide, 2003), vil relasjonene og deltakelse i aktiviteter med de ansatte også kunne påvirke selve integrasjonsprosessen.

5. OPPSUMMERING OG AVSLUTNING

Denne studien har tatt utgangspunkt i følgende hovedproblemstilling; *Hvordan kan aktiviteter bidra til økt livskvalitet, i venteperioden, for enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssenter?* For å belyse problemstillingen har jeg blant annet intervjuet både enslige mindreårige asylsøkere med tidligere boerfaring fra omsorgssenter, og ansatte som jobber eller har jobbet på omsorgssenter for EMA under 15 år. Søkelyset i studien har vært rettet mot hvordan aktivitetstilbudet ved omsorgssentrene ser ut og hvilken betydning aktivitetene beskrives å ha, derav studiens forskningsspørsmål. I tillegg har jeg benyttet teori, annen forskning og lovverk for å sette intervjuene inn i en større sammenheng.

Som det fremgår av tidligere forskning og studiens informanter, oppleves venteperioden for mange enslige mindreårige som vanskelig. Spesielt fordi de er alene i en ny «verden», uten nære omsorgspersoner, og har en usikker fremtid i møte. Tankene beskrives ofte å dreie seg om savn av, og bekymring for familie, samt spørsmål knyttet til om de får bli i Norge eller må reise tilbake til hjemlandet. Hverdager preget av lediggang, hvor tankene tar overhånd og får mye plass, kan gjøre situasjonen verre, noe som ifølge Ruud (2011) tilsier at det å fylle hverdagen med meningsfulle aktiviteter vil være positivt. Hvordan aktiviteter kan bidra positivt i en periode hvor livet beskrives å stå på vent, er det jeg gjennom denne studien har prøvd å belyse.

I studiens første drøftingskapittel presenteres informantenes beskrivelse av aktivitetstilbudet. Slik det fremgår av denne studien gir begge informantgrupper en beskrivelse av et variert aktivitetstilbud, med muligheter for deltakelse i ulike og varierte aktiviteter. Slik aktivitetstilbudet fremstår av intervjuene, legger også deltakelse i aktivitetene til rette for ivaretagelse av sosiale behov, utvikling, læring, både språklig og kulturelt, fysiske utfoldelser og integrering, hvor alle er faktorer som på ulik måte kan ha innvirkning på opplevde livskvalitet, ut ifra indikatorene som ble beskrevet i kapittel 1.2.1. I tillegg viste omsorgssentrene også et fokus knyttet til psykisk helse, hvor flere av omsorgssentrene beskrev aktiviteter direkte knyttet mot håndtering av følelser, som tegne- og male grupper. Det synes også at omsorgssentrene i stor grad bruker mye tid på å planlegge aktivitetstilbudet, herunder faste tiltak i hverdagen og planer i ferier og helger hvor dagene kan bli lange. Dette er med på å skape en forutsigbarhet i hverdager som oppleves kaotiske og uforutsigbare. Ungdommens mulighet for medvirkning i aktiviteter ble trukket frem som noe varierende, slik det fremstår kom det an på hvilke aktiviteter dette gjaldt.

Forhold som bemanning og økonomi, samt samarbeid med lokalsamfunnet, herunder de lokale idrettslagene ble av enkelte av informantene trukket frem som faktorer som kunne påvirket tilbudet som ble gitt. Siste nevnte faktor var noe som overrasket meg stort, og noe som burde blitt sterkt kritisert på høyere hold. Å utforske dette nærmere kunne vært interessant. For på den ene siden hører vi i media om mangel på integrerings interesse fra minoriteter, men slike holdninger kan da ikke sies å være med på å bidra til integrering fra samfunnets side heller. Sett opp imot livskvalitet, inkludering og anerkjennelse, vil denne vinklingen være relevant.

Neste steg i leten etter svar på problemstillingen var å se på hvilke aktiviteter som ble beskrevet som verdifulle og hvorfor, herunder forskningsspørsmål to. Dette var viktig for å få frem, spesielt hva ungdommene opplevde, for få en forståelse av deres behov og hva de anså som verdifullt. Informantenes ulike perspektiver og forståelsesrammer belyste i dette drøftingskapitlet viktigheten av å inneha kulturkompetanse og kultursensitivitet i arbeidet med planlegging og organiseringen av aktivitetstilbudet, og ikke minst i møte med ungdommene. Aktiviteter og psykisk helse var også noe som ble viet god plass, hvor pauser fra vonde og vanskelige tanker ble trukket frem som positivt ved deltakelse. Dog fremgår det at det ene ikke automatisk utelukker det andre. På den andre siden ble psykisk helse beskrevet å være en av hovedårsakene til manglende deltakelse i aktivitetene. Viktig var også gruppetilhørigheten på omsorgssenteret, relasjoner til med beboere og til de ansatte. I tillegg viser intervjuene med de enslige mindreårige at de i stor grad opplevde å bli integrert gjennom aktivitetene, både kulturelt, sosialt og språklig. Dette står dog i sterk kontrast til det flere av de ansatte formidlet. Flere av de ansatte formidlet lite sosial omgang med norske ungdommer og lite språklig progresjon, mye på bakgrunn av beboergruppen på omsorgssenteret som i stor grad bestod av ungdommer fra samme land. Gruppetilhørigheten og mange aktiviteter innad i omsorgssenteret beskrives også av enkelte å ha en begrensning for kulturell læring. I forhold til integrering kan det se ut til at omsorgssenterets beliggenhet har en betydning. I tillegg vil overnevnte forhold, om manglende inkludering fra lokale idrettslag, også tenkes å være en faktor.

Hvordan aktiviteter bidrar til økt livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere har vært komplekst å undersøke. Det er flere forhold som vil spille inn, og hva som for en oppleves verdifullt kan for andre oppleves meningsløst. I tillegg vil det være ytre forhold som påvirker opplevelsene. Lang ventetid trekkes frem som en faktor som påvirker tilværelsen, for noen, i svært negativ grad. Her vil sårbarhet også spille en rolle. Dette til tross,

vil jeg påstå at aktiviteter, slik det beskrives og oppleves i denne studien, i stor grad, vil kunne bidra til å oppfylle flere av indikatorene jeg satte for livskvalitet. Samtidig vil disse spørsmålene alltid være knyttet til individuelle behov, og subjektive opplevelser knyttet til situasjonen de enslige mindreårige befinner seg i på omsorgssenteret. For mens noen trekker frem språk, som kan forbindes med opplevelsen av tilhørighet i samfunnet, som avgjørende for hvordan de føler seg, beskriver andre bestevennen eller relasjonen til de ansatte som vesentlig, hvor opplevelse av kjærlighet og behovet for sosial tilhørighet tenkes å bli dekket. Gjennomgående blir deltakelse i og aktivitetene generelt trukket frem som positive bidrag i hverdagen på omsorgssenteret.

LITTERATURLISTE

- Aadnanes, M. & Pastoor, L.W. (2013). Blir enslige mindreårige diskriminert? En drøfting av deres rettigheter til omsorg etter bosetting. *Tidsskriftet Norges Barnevern, Vol 90 s.42-51*. Hentet fra https://www.idunn.no/tnb/2013/01/blir_enslige_mindreaarige_flyktninger_diskriminert_-_en_droe
- Aggernæs, A. (1988). *Livskvalitet. En bog om livskvalitet som centralt begreb i sundhedsarbejde, socialt arbejde, kulturdebat og politik*. København: Fagforenings av danske legestudenters forlag
- Archambault, J. & Berg, B. (2010). Flyktningbarn som aktører i integreringsprosessen. I A. T. Kjørholt (Red.), *Barn som samfunnsborgere - til barnets beste?* (s.210-226). Oslo: Universitetsforlaget.
- Askerøi, E. & Barikmo, I. (2005). Forskning mellom utfordringer og muligheter. I A. Howe, K. Høium, G. Kvernmo, I. R. Knudsen, & I. R. Knudsen (Red.), *Studenten som forsker i utdanning og yrker. Vitenskapelig tenkning og metodebruk* (s. 21-27). Lillestrøm: Høgskolen i Akershus.
- Backe-Hansen, E. & Frønes, I. (2012). Innledning. Hvordan forske på og med barn og unge? I E. Backe-Hansen & I. Frønes (Red.), *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning* (ss. 11-32). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Barnevernloven. (1992). Lov om barneverntjenester av 17 juli 1992. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1992-07-17-100>
- Barne- og likestillingsdepartementet. (2008). Ot.prp. nr. 28 (2007–2008). Omsorgen for enslige mindreårige asylsøkere inntil bosetting eller retur. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/e90124291b6744839ba194cb9d0bad27/no/pdf/otp200720080028000dddpdfs.pdf>
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. (2016). Andre omsorgssentre. Hentet fra https://www.bufdir.no/Barnevern/enslige_mindrearige_asylsokere_og_flyktninger/Andre_omsorgssentre/

- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. (2018). Enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Hentet fra https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Oppvekst/Barn_pa_flukt/Enslige_mindreare_ryge_asylsokere_EMA/
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. (2015). Om enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Hentet fra https://www.bufdir.no/barnevern/Tiltak_i_barnevernet/Omsorgssentre_for_enslige_mindreare_ryge_asylsokere/Om_enslige_mindreare_ryge_asylsokere/
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. (2016). Om statlig barnevernsmyndighets omsorgstilbud til enslige mindreårige asylsøkere under 15 år. Hentet fra https://www.bufdir.no/Barnevern/enslige_mindreare_ryge_asylsokere_og_flyktninger/retningslinjer/Om_statlig_barnevernmyndighets_omsorgstilbud_til_enslige_mindreare_ryge_asylsokere_under_15_ar/
- Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. (2015). Omsorgssentre. Hentet fra https://www.bufdir.no/barnevern/enslige_mindreare_ryge_asylsokere_og_flyktninger/Omsorgssentre/
- Barstad, A. (2016). Kan det gode liv måles? *Samfunnsspeilet*, SSB 2016 (1), 15-22. Hentet fra https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/_attachment/260239?_ts=15374580d68
- Bengtsson, M. & Ruud, A-K. (2007). *Psykososialt arbeid med enslige mindreårige asylsøkere*. I Barn i Norge, 2007. Årsrapport om barn og unges psykiske helse (s.57-63). Oslo: Organisasjonen Voksne for Barn
- Bengtson, M. & Ruud, A. K. (2012). Utviklingsstøttende omsorg i mottaksfasen. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (s. 184-198). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Berg, B. (2012). Fra et liv på vent til bosetting i kommunene. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (s. 199-218). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Berg, B. (2012). Mottakssystemet - historikk og utviklingstrender. I M. Valenta & B. Berg (Red.), *Asylsøker i velferdsstatens venterom* (s. 17-34). Oslo: Universitetsforlaget.

- Berg, B., Sveaass, N., Lauritsen, K., Meyer, M., Tingvold, L., & Neumayer, S. (2005). *"Det hainnle om å leve..." Tiltak for å bedre psykisk helse for beboere i asylmottak*. (Sintef rapport). Trondheim: Sintef Teknologi og Samfunn.
- Berg, B. & Tronstad, K. R. (Red.) (2015). *Levekår for barn i asylsøkerfasen*. Trondheim: NTNU Samfunnsforskning. Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/Barnevern/Kunnskap/Laevekar_for_barn_i_asylsoekerfasen.pdf
- Berg, B. Tronstad, K. R. & Valenta, M. (2015). Innledning - bakgrunn og problemstillinger. I B. Berg, & K. R. Tronstad (Red.), *Levekår for barn i asylsøkerfasen* (s. 1-12). Trondheim: NTNU Samfunnsforskning. Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/Barnevern/Kunnskap/Laevekar_for_barn_i_asylsoekerfasen.pdf
- Bilgiç, Ş. (2008). *Hovedfaktorer i integrering. Religion, kultur, økonomi og dagligliv*. Oslo: Kulturbro Forlag.
- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 2006(3), 77-101. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1191/1478088706qp063oa?needAccess=true>
- Broch, T. (2012). Ethiske og metodiske utfordringer i forskning rettet mot enslige mindreårige flyktningsbarn. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (s. 295-313). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Bræin, M. K., & Christie, H. J. (2012). Terapi med enslige mindreårige flyktinger og asylsøkere. I K. Eide (Red.), *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (s. 271-291). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bodegård, G. (2004). Fallsbeskrivning av depressiv devitalisering. Asylsökande flyktningsbarn utveklar livshotande funtionsbortfall. *Läkartidningen* 19, 1696-1699. Gjengitt i Berg, B., Sveaass, N., Lauritsen, K., Meyer, M., Tingvold, L., & Neumayer, S. (2005). *"Det hainnle om å leve..." Tiltak for å bedre psykisk helse for beboere i asylmottak*. (Sintef rapport). Trondheim: Sintef Teknologi og Samfunn.
- Bø, I. & Schiefloe, P. M. (2007). *Sosiale landskap og sosial kapital*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Cater, Å. K. & Överlien, C. (2010). Ethiske dilemmaer i kvalitativ forskning med barn som har opplevd vold. I M. Eriksson, Å. Källström, G. Dahlkild-Öhman, E. Näsman, & Näsman (Red.), *Barns stemmer om vold. Å tolke og forstå* (s. 33-48). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Dahl, Ø. (2013). *Møter mellom mennesker. Innføring i interkulturell kommunikasjon* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Dalen, M. (2011). *Intervju som forskningsmetode - en kvalitativ tilnærming* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Dalgard, O. S. & Sveaass, N. (2010). Fra psykisk stress til sosial mestring. I B. N. Kumar, & B. Viken (Red.), *Folkehelse i et migrasjonsperspektiv* (s. 83-104). Bergen: Fagbokforlaget.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (2016). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Hentet fra https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf
- Del Busso, L. (2014). «Pappa hev tallerkener, så forsvant mamma». Psykososialt arbeid med barn som lever med vanskelige livsopplevelser. I E. Skærbæk & M. Nissen (Red.), *Psykososialt arbeid. Fortellinger, medvirkning og fellesskap* (s. 45-62). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Deloitte. (2014). *Evaluering av omsorgsreformen for enslige mindreårige asylsøkere*. Hentet fra https://www.bufdir.no/Global/nbbf/minoriteter/Evalueringen_av_omsorgsreformen_for_enslige_mindreårige_asylsokere.pdf
- Eide, B. J. & Winger, N. (2003). *Fra barns synsvinkel. Intervju med barn - metodiske og etiske refleksjoner*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Eide, K. (2000). *Barn i Bevegelse. Om oppvekst og levekår for enslige mindreårige flyktninger*. Høgskolen i Telemark, Avdeling for helse og sosialfag. Hentet fra https://www.nb.no/items/URN:NBN:no-nb_digibok_2008102200068

- Eide, K. (2012). Hvem er de enslige mindreårige flyktingene. I K. Eide, & K. Eide (Red.), *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktinger* (s. 15-30). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Eide, K. (2012). Omsorg, utvikling og alderens betydning. I K. Eide, *Barn på flukt. Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktinger*. (s. 61-78). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Eide, K., & Broch, T. (2010). *Enslige mindreårige flyktinger. Kunnskapsstatus og forskningsmessige utfordringer*. Regionsenter for barn og unges psykiske helse, region øst og sør. <file:///F:/Artikler%20til%20master%20oppgaven/Eide%20og%20Broch%20EMF%20kunnskapsstatus%20og%20forskningsmessige%20utfordringer.pdf>
- Eide, K. & Lidèn, H. (2012). Mottak av enslige mindreårige asylsøkere. I M. Valenta, B. Berg, & B. Berg (Red.), *Asylsøkere i velferdsstatens venterom* (s. 181-204). Oslo: Universitetsforlaget.
- Ekern, L. (2007). Å ta barnet på alvor, også i forskning. *Forskningsetikk*, 7 (1-07), s.12-14. Hentet fra <https://www.etikkom.no/globalassets/documents/bladet-forskningsetikk/alle-utgaver/forskningsetikk-2007-1.pdf>
- Engebreetsen, A. (2002). *Forlatte barn, ankerbarn, betrodde barn. Et transnasjonalt perspektiv på enslige, mindreårige asylsøkere*. Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring, NOVA. Hentet fra http://www.nova.no/asset/3088/1/3088_1.pdf
- Eriksen, T. H., & Sajjad, T. A. (2015). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fife, A. (2011). *Har jeg forstått riktig? Kulturforskjeller i hverdagslivet*. Kolofon Forlag.
- Forskrift om krav til kvalitet og internkontroll i barnevernsinstitusjoner. (2008). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2008-06-10-580>
- Fylkesmannen. (2015). *Enslige mindreårige asylsøkere og flyktinger*. Hentet fra <https://www.fylkesmannen.no/Aust--og-Vest-Agder/Folk-og-samfunn/Asylsokereogflyktinger1/Enslige-mindrearige-asylsokere/>
- Halvorsen, K. (2005). *Ensomhet og sosial isolasjon i vår tid*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag

- Hansen, J. H. (2006). Individ og fællesskab - om inklusion og eksklusion. I C. Schou, & C. Pedersen, *Samfundet som pædagogisk arbejde. Et sociologisk perspektiv* (2.utg., s. 157-189). København: Akademisk Forlag.
- Hasle, J. (2000). Abraham Maslow og den humanistiske psykologi. I E. Jerlang (Red.), *Utviklingspsykologiske teorier* (s. 239-258). København: Gyldendal Akademisk.
- Haugen, J. Å. & Dyrhaug, T. (2011). *Enslige mindreårige flyktninger i barnevernet*. SSB rapport. Hentet fra <https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/attachment/163066?ts=14425070930>
- Haukliken, H., & Vike, H. (2012). Velferd. I E. Brodtkorb, & M. Rugkåsa (Red.), *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (s.123-165). Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag.
- Hein, H. H. (2009). *Motivasjon. Motivasjonsteori og praktisk anvendelse*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Heyerdahl, F. (2016). Retten til ikke-diskriminering. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, & K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge* (3. utg., s. 31-50). Oslo: Universitetsforlaget.
- Hopkins, P. (2008). Ethical issues in research with unaccompanied asylumseeking. *Children's Geographies*, VOL 6(1), ss. 37-48. doi:10.1080/14733280701791884. Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/14733280701791884?needAccess=true>
- Huneide, K. (2003). Barns livsverden: Sosiokulturelle rammer for barns utvikling. Oslo: J.W Cappelens Forlag
- Høium, K. (2005). Relasjoner mellom forsker og utforsker. I A. Howe, K. Høium, G. Kvernmo, I. R. Knutsen (Red.), *Studenten som forsker i utdanning og yrke. Vitenskapelig tenkning og metodebruk* (s. 50-65). Lillestrøm: Høgskolen i Akershus.
- Jensen, T. K. (2012). Intervjuer med barn og unge i spesielt vanskelige livssituasjoner - kan vi snakke med barn om alt? I E. Backe-Hanse, & I. Frønes (Red.), *Metoder og perspektiver i barne- og ungdomsforskning* (s. 95-120). Gyldendal Akademisk: Oslo.
- Jenum, A.K. (2010). Fysisk aktivitet og helse. I B.N Kumar & B. Viken (Red.), *Folkehelse i et migrasjonsperspektiv* (s.150-169). Oslo: Fagbokforlaget.

- Johannessen, A., Tufte, P. A., & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (5. utg.). Oslo: Abstrakt Forlag.
- Justis og Beredskapsdepartementet. (2016). Meld.St.30. Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/6676aece374348ee805e9fc5f60b6158/no/pdfs/stm201520160030000dddpdfs.pdf>
- Kjelaas, I. (2016). Barns deltakelse i institusjonelle samtaler. En studie av samtaler mellom enslige asylbarn og miljøarbeidere på omsorgssenter. Ph.d. Trondheim: NTNU (2016:3). Gjengitt i Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet. Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Kjelaas, I., & Eide, K. (2017). "Vi skal ha fest hver dag". Om kommunikative utfordringer i omsorgsarbeid med enslige asylbarn. I *Barn i Norge, 2017. Årsrapport om barn og unges psykiske helse* (s.68-79). Oslo: Organisasjonen Voksne for Barn.
- Kjørholt, A. T. (2016). Retten til lek og fritid. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, K. Sandberg, & K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge* (3. utg., s. 282-298). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kolstad, A. & Thorud, S. (2010). Maktesløs i ventetida. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid, Vol 7*, ss. 153-162. Hentet fra <https://www.idunn.no/tph/2010/02/art01>
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3.. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Lauritsen, K., & Berg, B. (1999). *Mellom håp og lengsel. Å leve i asylmottak*. Trondheim: Sintef Teknologiledelse.
- Lidén, H. (2017). *Barn og migrasjon. Mobilitet og tilhørighet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lidén, H. (2018). Kronikk om enslige mindreårige asylsøkere. *Samfunnsforskning.no*. Hentet fra <http://www.samfunnsforskning.no/aktuelt/nyheter/2018/kronikk-om-asylbarn.html>
- Lidén, H., Eide, K., Hidle, K., Nilsen, A. C., & Wærdahl, R. (2013). *Levekår i mottak for enslige mindreårige asylsøkere*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning. Hentet fra https://www.udi.no/globalassets/global/forskning-fou_i/asylmottak/levekaar-i-mottak-for-enslige-mindreaarige-asylsokere.pdf

- Loona, S. (2001). Tospråklighet. I T. H. Eriksen, *Flerkulturell forståelse* (2. utg., s. 213-238). Oslo: Universitetsforlaget.
- Malterud, K (2011). Kvalitative metoder i medisinsk forskning. En innføring. 3. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget AS.
- Spaun, H. (2007). Reconstructing Social Networks. The Importance of Friends and Family in the Acculturation of Unaccompanied Minor. Master i psykologi: Universitetet i Oslo. Hentet fra https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/18302/Masterxthesis_HegexSpaun.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Michelsen, H., & Berg, B. (2015). Levekår og livskvalitet blant enslige mindårige asylsøkere. I B. Berg, & K. R. Tronstad, *Levekår for barn i asylsøkerfasen* (ss. 115-150). Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- NGUO, 2006:1. (2006). Først og fremst barn. Overføring av omsorgsansvaret for enslige, mindreårige asylsøkere til barnevernet. Hentet fra file:///C:/Users/eier/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wekyb3d8bbwe/TempState/Downloads/DOCS-67629-NGOU%20%20%20_2006_1_Først_og_fremst_barn%20_overføring%20_av%20%20_omsorgsansvaret_for_enslige_mindreårige%20omsorgs%20ansvare.pdf
- Nissen, M., & Skærbæk, E. (2014). Hva er psykososialt arbeid? I E. Skærbæk, M. Nissen, & M. Nissen (Red.), *Psykososialt arbeid. Fortellinger, medvirkning og fellesskap* (ss. 11-28). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- NOU 2011:10. (2011). I velferdsstatens venterom. Mottakstilbudet for asylsøkere. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/78ca1005cf834de8961f06357c91aa92/no/pdfs/nou201120110010000dddpdfs.pdf>
- Norsk senter for forskningsdata. (u.d.). *Sentrale begreper*. Hentet fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/hjelp/sentrale_begreper.html

- Næss, S. (2011). Språkbruk og definisjoner. I S. Næss, T. Moum, J. Eriksen, & J. Eriksen (Red.), *Livskvalitet. Forskning om det gode liv* (s. 15-51). Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjerke.
- Olesen, C. F. (2006). Magt og anerkendelse. I C. Schou, & C. Pedersen, *Samfundet som pædagogisk arbejde. Et sociologisk perspektiv* (2. utg., s. 242-269). København: Akademisk Forlag.
- Ommundsen, Y. (2000, November 30). Kan idrett og helse fremme psykososial helse blant barn og ungdom. *Tidsskriftet den norske legeforening*. Hentet fra <file:///C:/Users/eier/Downloads/22331-kan-idrett-og-fysisk-aktivitet-fremme-psykososial-helse-blant-barn-og-ungdom.pdf>
- Oppedal, B., Jensen, L., Seglem, K. B., & Haukeland, Y. (2011). *Psykisk helse, mestring og sosial integrasjon blant ungdom som kom til Norge som enslige mindreårige asylsøkere*. Nasjonalt Folkehelseinstitutt. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/moba/pdf/rapport-20118-etter-bosettingen-psykisk-helse-mestring-og-sosial-integrasjon-blant-ungdom-som-kom-til-norge-som-enslige-mindrearige-asylsokere-pdf.pdf>
- Oppedal, B., Seglem, K. B., & Jensen, L. (2009). *Avhengig og selvstendig. Enslige mindreårige flyktningers stemmer i tegn og tale*. 2009:11. Oslo: Nasjonalt Folkehelseinstitutt. Hentet fra <https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2009-og-eldre/rapport-200911-pdf-.pdf>
- Opplæringslova (1998). Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17 juli 1998. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>
- Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD. (2011). Compendium of OECD well-being indicators. Hentet fra <http://www.oecd.org/sdd/47917288.pdf>
- Pastoor, L.D.W. (2012). Skolen - et sted å lære og et sted å være. I K. Eide, & K. Eide (Red.), *Psykososialt arbeid med enslige mindreårige flyktninger* (s. 219-240). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Patton, M.Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods. Integrating theory and practice*. 4. edition. United States of America: Sage Publications

- Qureshi, N. A. (2009). Kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse. I K. Eide, N. A. Qureshi, M. Rugkåsa, & H. Vike (Red.), *Over profesjonelle barrierer. Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge* (s. 206-230). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Regjeringen (2017). Omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/omsorgssentre-for-enslige-mindrearige-asylsokere/id2542788/>
- Regjeringen (2017). Enslige mindreårige asylsøkere. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnevern/enslige-mindrearige-asylsokere/id2465298/>
- Regjeringen (2017). Tiltak for enslige mindreårige asylsøkere. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/tiltak-for-enslige-mindrearige-asylsokere/id2552848/>
- Repstad, P. (2007). *Mellom nærhet og distanse. Kvalitative metoder i samfunnsfag* (4.. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Robson, C. (1993). Real world research. A resource for Social Scientist and Practitioner-Researchers. Oxford: Blackwell, gjengitt i Askerøi, E. & Barikmo, I. (2005). Forskning mellom utfordringer og muligheter. Gjengitt i A. Howe, K. Høium, G. Kvernmo, I. R. Knudsen, & I. R. Knudsen (Red.), *Studenten som forsker i utdanning og yrker. Vitenskapelig tenkning og metodebruk* (s. 21-27). Lillestrøm: Høgskolen i Akershus.
- Ruud, A. K. (2011). *Hvorfor spurte ingen meg? Kommunikasjons med barn og ungdom i utfordrende livssituasjoner*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Salole, L. (2013). *Krysskulturelle barn og unge. Om tilhørighet, anerkjennelse, dilemmaer og ressurser*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag
- Salole, L. (2018). *Identitet og tilhørighet. Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

- Sandberg, K. (2016). Barns rett til å bli hørt. I N. Høstmælingen, E. S. Kjørholt, K. Sandberg (Red.), *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge* (3. utg., s. 92-122). Oslo: Universitetsforlaget.
- Schancke, V. A. (1995). *Alene - mellom sikkerhet og usikkerhet. Enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere*. Psykiatrisk poliklinikk for indre sør-troms, Seksjon for barne- og ungdomspsykiatri.
- Schiefloe, P. M. (2015). *Sosiale landskap og sosial kapital. Nettverk og nettverksforskning* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Seland, I., & Lidén, H. (2011). *Fritidsaktiviteter for barn i asylmottak*. Oslo: Institutt for samfunnsforskning. Hentet fra https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/177459/R_2011_2%281%29.pdf?sequence=3&isAllowed=y
- Stæhr, Lindskov, T. & Carey, R.B. (2000). Uledsagede flyktningebørn med særlige omsorgs- og behandlingsbehov i Danmark. *Nordisk Psykologi* 52 (1), 3-18. Gjengitt i Berg, B., Sveaass, N., Lauritsen, K., Meyer, M., Tingvold, L., & Neumayer, S. (2005). "*Det hainnle om å leve...*" *Tiltak for å bedre psykisk helse for beboere i asylmottak*. (Sintef rapport). Trondheim: Sintef Teknologi og Samfunn.
- Sveaass, N. (2005). Med frykt og forventninger i bagasjen - en gjenetablering av tilværelsen i eksil. *Tidsskrift for psykisk helsearbeid*, Vol. 2(3), s. 222-237. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/33203877/med_frykt_og_forventninger_i_bagasjen_en_gjenetablering_av_tilværelsen_i_e.pdf
- Søholt, S., & Valenta, M. (2015). Boforhold i asylmottak. Levekår og livskvalitet. I B. Berg, & K. R. Tronstad (Red.), *Levekår for barn i asylsøkerfasen* (s. 47-72). Trondheim: NTNU Samfunnsforskning.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse; En innføring i kvalitativ metode* (4.. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thorbjørnsrud, B. (2012). Kulturelle fortolkningsrammer. I E. Brodtkorb, & M. Rugkåsa, (Red.), *Mellom mennesker og samfunn. Sosiologi og sosialantropologi for helse- og sosialprofesjonene* (s. 201-239). Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Thornquist, E. (2015). *Vitenskapsfilosofi og vitenskapsteori for helsefag*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder - I praksis* (3. utg.). Oslo: Norsk Gyldendal Forlag. Hentet fra https://issuu.com/gyldendalnorskforlag/docs/issuu_09efbe0af864a9
- UNHCR. (1998). *Refugee Children: Guidelines on Protection and Care*. Hentet fra <http://www.unhcr.org/protection/children/3b84c6c67/refugee-children-guidelines-protection-care.html>
- Utlendingsloven (2008). Lov om utlendingers adgang til riket og deres opphold her av 15 mai 2008. Hente fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2008-05-15-35>
- Valenta, M., & Thorshaug, K. (2010). *Ansatte med flyktning- og innvandrerbakgrunn i asylmottak. Erfaringer fra statlige mottak for asylsøkere som drives av HERO Norge*. NTNU Samfunnsforskning , Avdelingen Mangfold og inkludering, Trondheim. Hentet fra <https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2367119/Ansatte%2bmed%2bflyktning-og%2binnvandrerbakgrunn%2bi%2basylmottak.%2bErfaringer%2bfra%2bstatlige%2bmottak%2bfor%2basyls%25C3%25B8kere%2bsom%2bdrives%2bav%2bHero%2bNor%2bge.pdf?sequence=3&isAllowed>
- Varvin, S. (2015). *Flukt og eksil* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Vergemålsloven (2010). Lov om vergemål av 23 mars 2010. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2010-03-26-9>
- Waaktaar, T., & Christie, H. J. (2000). *Styrk sterke sider. Håndbok for resilienscegrupper for barn med psykososiale belastninger*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Wolf, F. (2010). Enlightened Eclecticism or Hazardous Hotchpotch? Mixed Methods and Triangulation Strategies in Comparative Public Policy Research. *Journal of Mixed Methods Research*, Vol 4, nr. 2, s. 144-167. Hentet fra <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1558689810364987>
- Øien, A. M., & Solheim, I. J. (2015). Supervision of professionals: Interdependency. *International Journal of Qualitative Studies on Health and Well-being*. doi:10.3402/qhw.v10.28432 Hentet fra <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.3402/qhw.v10.28432?needAccess=true>

Vedlegg 1

Hadi Strømmen Lile
Avdeling for helse- og sosialfag Høgskolen i Østfold
Remmen
1757 HALDEN

Vår dato: 15.06.2017

Vår ref: 54425 / 3 / AMS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 13.05.2017. Meldingen gjelder prosjektet:

54425 *Aktiviteters betydning for livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere*

Det tas høyde for at tittelen vil tilpasses noe underveis, ettersom prosjektet utvikler seg.

Behandlingsansvarlig Høgskolen i Østfold, ved institusjonens øverste leder

Daglig ansvarlig Hadi Strømmen Lile

Student Maria Bye

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, ombudets kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://pvo.nsd.no/prosjekt>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.01.2019, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Dokumentet er elektronisk produsert og godkjent ved NSDs rutiner for elektronisk godkjenning.

18

Kjersti Haugstvedt

Anne-Mette Somby

Kontaktperson: Anne-Mette Somby tlf: 55 58 24 10

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Maria Bye maria.bye@hiof.no

FORMÅL

"Hvordan kan aktiviteter bidra til økt livskvalitet, i venteperioden, for enslige mindreårige asylsøkere på omsorgssenter?"

UTVALG OG REKRUTTERING

Studenten ønsker å rekruttere ansatte og mindreårige asylsøkere som bor på omsorgssenter. Vi forstår det slik at studenten selv arbeider på et omsorgssenter, noe som kan være problematisk med tanke på rekruttering. Studenten opplyser at rekrutteringen skal skje gjennom avdelingsleder og at hun vil rekruttere personer som hun ikke har en tidligere relasjon til.

Personvernombudet gjør oppmerksom på at norsk lov og praksis hindrer deg i å rekruttere ungdom under 16 år til dette prosjektet. Dersom du tenker å innhente samtykke fra verger til ungdom under 16 år bør du undersøke om verger har anledning til å samtykke til at mindreårige deltar i forskning.

INFORMASJON OG SAMTYKKE

Utvalget skal informeres skriftlig om prosjektet og samtykker til deltakelse. Informasjonsskrivet er godt utformet.

SENSITIVE DATA

Det kan behandles sensitive personopplysninger om etnisk bakgrunn eller politisk/filosofisk/religiøs oppfatning.

DATASIKKERHET

Personvernombudet legger til grunn at forskere og studenter følger Høgskolen i Østfold sine rutiner for datasikkerhet. Dersom personopplysninger skal lagres på mobile enheter, bør opplysningene krypteres.

PROSJEKTSLUTT OG ANONYMISERING

Forventet prosjektslutt er 31.01.2019. Ifølge prosjektmeldingen skal innsamlede opplysninger da anonymiseres. Anonymisering innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltpersoner kan gjenkjennes. Det gjøres ved å:

- slette direkte personopplysninger (som navn/koblingsnøkkel)
- slette/omskrive indirekte personopplysninger (identifiserende sammenstilling av bakgrunnsopplysninger somf.eks. bosted/arbeidssted, alder og kjønn)
- slette digitale lydopptak

Vedlegg 2

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Aktiviteters betydning for livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere»

Bakgrunn og formål

Jeg er student ved Høgskolen i Østfold, hvor jeg studerer Master i psykososialt arbeid, dette er forskningsprosjektet knyttet til min masteroppgave.

I mitt forskningsprosjekt ønsker jeg å undersøke hvordan aktiviteter kan bidra til økt livskvalitet for enslige mindreårige asylsøkere (EMA), i venteperioden, på omsorgssenter.

Formålet med forskningsprosjektet er å få innsikt i hvordan EMA og ansatte opplever og beskriver hvorvidt aktiviteter kan bidra til økt livskvalitet, og derav en mulig mindre belastende ventetid på omsorgssenteret for EMA. Økt kunnskap på dette feltet vil kunne være med på å belyse EMAs behov under tiden på omsorgssenter og skape grobunn for endring av praksis fremover. Ved å dele dine erfaringer og opplevelser vil du kunne bidra til å gi andre økt innsikt og kunnskap om EMAs situasjon på omsorgssenter.

Bakgrunnen for at du har fått en forespørsel om å delta i dette forskningsprosjektet er fordi du er helsepersonell med høgskole utdanning som jobber ved, og har jobbet på et omsorgssenter i mer enn 1 år. Med tanke på at venteperioden og botiden på omsorgssenter for EMA har økt siden 2015, ønsker jeg å intervju ansatte med overnevnte erfaring og innsikt i den lengre venteperioden som nå er aktuell.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Din deltakelse i mitt forskningsprosjekt innebærer et intervju. Intervjuet vil foregå som en samtale mellom deg og meg. Samtalen vil vare i ca. 1-2 timer, men kan i noen tilfeller ta noe lenger eller kortere tid. Spørsmålene vil omhandle dine opplevelser og tanker rundt aktivitetene på omsorgssenteret, som hvilke aktiviteter som sees på som verdifulle for EMA, hvordan det oppleves at aktivitetene påvirker hverdagen, og om hvordan aktiviteter kan bidra til å skape relasjoner til andre.

Det vil bli tatt lydopptak av samtalen, jeg vil også ta notater underveis, dette for sikre meg at jeg får med meg alt du sier. Lydopptaket vil bli transkribert, og du vil få anledning til å lese igjennom og kommentere teksten om du ønsker det. Dette gjøres for å forsikre meg om at jeg har forstått det du har sagt riktig.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt (anonymt). Jeg er den eneste som har tilgang til personopplysningene om deg. Jeg vil lage en navneliste og koblingsnøkkel (en kode) som vil bli lagret i en låst skuff, adskilt fra øvrige data.

Lydopptaket og transkriberingen lagres med koblingsnøkkelen, uten navn eller andre opplysninger som kan knyttes til deg. I masteroppgaven vil det ikke komme frem noen personopplysninger som gjør det mulig for andre å gjenkjenne deg, eller knytte dine svar til deg. I masteroppgaven vil både du og omsorgssenteret få fiktive navn, hvilket omsorgssenter du har tilknytning til vil derfor ikke fremkomme.

Forskningsprosjektet skal etter planen avsluttes innen desember 2018. Datamaterialet vil bli anonymisert etter at masterprosjektet er avsluttet, noe som vil si at koblingsnøkkelen og lydopptaket vil bli slettet etter at masteroppgaven er sensurert og godkjent.

Dersom du ønsker det kan du få en kopi av masteroppgaven etter at den er sensurert og godkjent.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn, både før og etter intervjuene er gjennomført. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du har spørsmål til forskningsprosjektet, ta kontakt med meg, Maria på telefon eller epost, eller min veileder Hadi på epost.

Kontaktinformasjon:

Navn: Maria Bye

Tlf.: 95 77 06 69

Mail: maria.bye@hiof.no /
mariabye_@hotmail.com

Ansvarlig for dette forskningsprosjektet er:

Førsteamanuensis Hadi Strømmen Lile, Høgskolen i Østfold

Mailadresse: hadi.s.lile@hiof.no

Forskningsprosjektet er meldt til og godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD).

På forhånd, takk for din deltakelse!

Med vennlig hilsen

Maria Bye

Vedlegg 3

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

«Aktiviteters betydning for livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere»

Bakgrunn og formål

Jeg er student ved Høgskolen i Østfold, hvor jeg studerer Master i psykososialt arbeid, dette er forskningsprosjektet knyttet til min masteroppgave.

I mitt forskningsprosjekt ønsker jeg å undersøke hvordan aktiviteter kan bidra til økt livskvalitet for enslige mindreårige asylsøkere (EMA), i venteperioden, på omsorgssenter.

Formålet med forskningsprosjektet er å få innsikt i hvordan EMA og ansatte opplever og beskriver hvorvidt aktiviteter kan bidra til økt livskvalitet, og derav en mulig mindre belastende ventetid på omsorgssenteret for EMA. Økt kunnskap på dette feltet vil kunne være med på å belyse EMAs behov under tiden på omsorgssenter og skape grobunn for endring av praksis fremover. Ved å dele dine erfaringer og opplevelser vil du kunne bidra til å gi andre økt innsikt og kunnskap om EMAs situasjon på omsorgssenter.

Bakgrunnen for at du nå har fått en forespørsel om å delta i dette forskningsprosjektet er fordi du har kommet til Norge som enslig mindreårig asylsøker i 2015 eller senere, har bodd på omsorgssenter i over 1 år. Dermed har du den kunnskapen og de erfaringene jeg er ute etter til mitt forskningsprosjekt. Er du under 16 år må jeg be om at din representant eller verge godkjenner at du deltar i mitt forskningsprosjekt. Om vergen/representanten din ønsker det kan han/hun få intervjuguiden (spørsmålene jeg skal stille deg).

Hva innebærer deltakelse i studien?

Din deltakelse i mitt forskningsprosjekt innebærer et intervju. Intervjuet vil foregå som en samtale mellom deg og meg. Samtalen vil vare i ca. 1-2 timer, men kan i noen tilfeller ta noe lenger eller kortere tid. Spørsmålene vil omhandle dine opplevelser og tanker rundt aktivitetene på omsorgssenteret, som hvilke aktiviteter du ser på som verdifulle, hvordan du opplever at aktivitetene påvirker hverdagen din, og om hvordan aktiviteter kan bidra til å skape relasjoner til andre.

Samtalen vil foregå uten tolk. Det vil bli tatt lydopptak av samtalen og jeg vil også ta noen notater underveis, dette for sikre meg at jeg får med meg alt du sier. Lydopptaket vil bli transkribert (skrevet ned som en tekst), og du vil få anledning til å lese igjennom og kommentere teksten om du ønsker det. Dette gjøres for å forsikre meg om at jeg har forstått det du har sagt riktig. Omsorgssenteret eller de ansatte ved omsorgssenteret/bofellesskapet ditt, andre informanter (personer jeg intervjuer) får ikke vite hva akkurat du har sagt i samtalen med meg.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Alle personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt (anonymt). Jeg er den eneste som har tilgang til personopplysningene om deg. Jeg vil lage en navneliste og koblingsnøkkel (en kode) som vil bli lagret i en låst skuff, adskilt fra øvrige data, slik at jeg vet hvilket intervju som hører til hvilken person.

Lydopptaket og transkriberingen lagres med koblingsnøkkelen, uten navn eller andre opplysninger som kan knyttes til deg. I masteroppgaven (oppgaven som publiseres) vil det ikke komme frem noen personopplysninger som gjør det mulig for andre å gjenkjenne deg, eller knytte dine svar til deg. I masteroppgaven vil både du og omsorgssenteret få fiktive navn (falske navn), hvilket omsorgssenter du har tilknytning til vil derfor ikke fremkomme.

Forskningsprosjektet skal etter planen avsluttes innen desember 2018. Datamaterialet vil bli anonymisert etter at masterprosjektet er avsluttet, noe som vil si at koblingsnøkkelen og lydopptaket vil bli slettet etter at masteroppgaven er sensurert og godkjent.

Dersom du ønsker det kan du få en kopi av masteroppgaven etter at den er sensurert og godkjent.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn, både før og etter intervjuene er gjennomført. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli slettet.

Dersom du eller din verge har spørsmål til forskningsprosjektet, ta kontakt med meg, Maria på telefon eller epost, eller min veileder Hadi på epost.

Kontaktinformasjon:

Navn: Maria Bye

Tlf.: 95 77 06 69

Mail: maria.bye@hiof.no /
mariabye_@hotmail.com

Ansvarlig for dette forskningsprosjektet er:

Førsteamanuensis Hadi Strømmen Lile, Høgskolen i Østfold

Mailadresse: hadi.s.lile@hiof.no

Forskningsprosjektet er meldt til og godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS (NSD).

På forhånd, takk for din deltakelse!

Med vennlig hilsen

Maria Bye

Vedlegg 4

Intervjuguide for forskningsprosjektet:

«Aktiviteters betydning for livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere»

Intervjuguide for ansatte ved omsorgssenter

Del 1: Introduksjon

- Introduksjon av forsker/masterstudent, samt en takk for deltakelse i studien
- Gjentakelse av informasjonsskrivet og forklaring på hvordan intervjuet vil foregå
- Gjennomgang av forskers/masterstudents taushetsplikt
- Signering av samtykkeskjema
- Introduksjon av informanten
 - Navn
 - Alder
 - Tid ansatt på omsorgssenter
 - Profesjonsbakgrunn

Del 2: Tema: Aktivitetstilbudet

Forskningsspørsmål 1: "Hvordan er/oppleves aktivitetstilbudet ved omsorgssenteret?"

En aktivitet kan defineres som mye forskjellig. Når vi nå snakker om aktiviteter, snakker vi om praktiske gjøremål som husvask, fritidsaktiviteter som fotballtrening, utflukter som hytteturer og andre ting ungdommen gjør. Aktiviteter kan også være samtalegrupper osv. Her vil jeg gjerne høre mer om hvilket aktivitetstilbud omsorgssenteret tilbyr ungdommene, hvordan du opplever tilbudet som gis, hvordan du erfarer at ungdommene opplever aktivitetstilbudet, om det er rutiner og tanker bak tilbudet som gis til ungdommene, forhold som påvirker aktivitetstilbudet, og om du tenker noe kunne vært gjort annerledes eller bedre. Jeg er også her ute etter hvilke aktiviteter som tilbys ungdommen, hvilke aktiviteter som gjøres.

- Hvordan vil du beskrive aktivitetstilbudet ved omsorgssenteret?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvilke aktiviteter, rutiner, eksterne aktører, økonomi
 - Hvordan tror du ungdommen vil beskrive aktivitetstilbudet?
- I hvilken grad er ungdommene med og bestemmer hvilke aktiviteter som gjøres?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Stor/liten? Kunne det vært gjort annerledes? Rutiner medbestemmelse? Tar ungdommen initiativ? Beskriv
- Hvordan arbeider omsorgssenteret med aktivitetstilbudet?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Planmessig? Strategisk? Hva vektlegges?

Del 3: Deltakelse

Forskningsspørsmål 2: "Hvilke aktiviteter beskrives som verdifulle og hvorfor?"

Her vil jeg gjerne høre mer om hvordan dere opplever ungdommens motivasjon for deltakelse i aktiviteter, og hva som oppleves å bidra til motivasjon/demotivasjon. Vi vil snakke om hvilke aktiviteter ungdommen foretrekker, og i hvilken grad de enkelte aktiviteter er viktige/verdifulle for ungdommene.

- Er ungdommen motivert for deltakelse på aktiviteter i regi av omsorgssenteret/generelt aktiviteter?
 - o Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvorfor motivasjon/demotivasjon? Forklar.
- Hvilke aktiviteter er omsorgssentret opptatt av at ungdommen skal delta på?
 - o Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvorfor disse aktivitetene? Hvilke aktiviteter gjør ungdommen?
- Hvilke aktiviteter opplever du at ungdommen liker?
 - o Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvordan opplever du at disse aktivitetene påvirker ungdommens tilværelse? Mindre belastende ventetid? Økt livskvalitet?
 - Sees de på som betydningsfulle?

Del 4: Tema: Fremtidshåp og en meningsfull hverdag

Forskningsspørsmål 3: "Hvordan påvirker deltakelse i aktiviteter synet på fremtidshåp og opplevelsen av en meningsfull tilværelse/hverdag?"

Her er jeg ute etter hvilke kriterier omsorgssenteret legger til grunn i arbeidet med aktivitetstilbudet som tilbys ungdommen. Vi vil blant annet snakke om hvorvidt aktivitetene gir mulighet til videreutvikling av evner og interesser, om aktivitetstilbudet tilfører mening i ungdommens hverdag, om verdien aktivitetene oppleves å ha for den enkelte ungdom, og om aktivitetstilbudet, etter omsorgssenterets vurdering, er nyttige for ungdommens fremtid i Norge.

- Hvilke kriterier legges til grunn i omsorgssentrets arbeid med aktivitetene som tilbys?
 - o Oppfølgingsspørsmål:
 - Bruke ressurser, utvikle evner, anlegg og sosial kompetanse?
 - Gi fremtidshåp, opplevelse av mestring, helsefremmende, styrker identitet, selvstendighet. Hvilken betydning har de ulike aktivitetene for ungdommen?
- Påvirker deltakelse i aktivitetene integrering i lokalsamfunnet?
 - o Oppfølgingsspørsmål:
 - Er dette en bevisst tanke fra omsorgssenterets side? Livsmestring og kvalifisering for fremtiden i Norge. utfordringer? Organisering
- Hvordan vil du si at aktiviteter påvirker venteperioden for EMA barna?

Del 5: Tema: Aktivitet og relasjoner

Forskningsspørsmål 4: "Hvilken betydning har aktiviteter for å skape relasjoner?"

Her er jeg ute etter dine tanker rundt aktiviteter og relasjoner, om hvordan du tenker aktivitetene påvirker hvilken relasjon ungdommen får til andre ungdommer og ansatte, samt hvilken betydning en slik relasjon har for den enkelte ungdom.

- Hvordan påvirker aktivitetene ungdommens sosiale nettverk?
 - o Oppfølgingsspørsmål:
 - Skape relasjoner, andre ungdommer, med personal. Betydningen av relasjoner
- Hvordan påvirkes ungdommens ventetid/livskvalitet av relasjoner til andre?

Del 6: Avslutning

Nå nærmer vi oss ferdige med intervjuet. Nå vil jeg gjerne høre mer om din opplevelse av intervjuet, og høre om det er noe annet du vil si om temaet før vi avslutter.

- Hva synes du om å bli intervjuet om temaet?
- Er det andre ting du tenker at du vil si om temaet som du ikke har fått sagt?
- Ønsker du å få et ferdig transkribert intervju tilsendt for gjennomlesning før jeg bruker det i masteroppgaven min?

Takk for din deltakelse.

Vedlegg 5

Intervjuguide for forskningsprosjektet:

«Aktiviteters betydning for livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere»

Intervjuguide for enslige mindreårige asylsøkere

Del 1: Introduksjon

- Introduksjon av forsker/masterstudent
- Gjentakelse av informasjonsskrivet og en nøyе forklaring om hva som skal skje under intervjuet
- Forklaring av forskers/masterstudents taushetsplikt
- Signering av samtykkeskjema
- Introduksjon av informanten
 - Navn
 - Alder
 - Botid på omsorgssenter
 - Etnisitet

Del 2: Tema: Aktivitetstilbudet

Forskningsspørsmål 1: "Hvordan er/oppleves aktivitetstilbudet ved omsorgssenteret?"

En aktivitet kan defineres som mye forskjellig. Når vi nå snakker om aktiviteter, snakker vi om praktiske gjøremål som husvask, fritidsaktiviteter som fotballtrening, utflukter som hytteturer og andre ting man kan gjøre. Aktiviteter kan også være samtalegrupper osv. Her vil jeg gjerne høre mer om hvordan du beskriver og opplever aktivitetstilbudet på omsorgssenteret. Hvilket aktivitetstilbud du tilbys, hvordan aktivitetene organiseres ved omsorgssenteret, om du vet hvorfor aktivitetstilbudet er som det er, og hvordan du tenker at det evt. kunne vært gjort annerledes eller bedre.

1. Hvordan vil du beskrive aktivitetstilbudet ved ditt omsorgssenter?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvilke aktiviteter, økonomi, organisering
 - Hvordan tror du de voksne vil beskrive aktivitetstilbudet?
2. I hvilken grad er du med og bestemmer/påvirker hvilke aktiviteter som skal gjennomføres?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Stor/Liten grad? Hvordan? Hvem bestemmer? Hvordan kan du påvirke mer? Tar du initiativ? Hvordan blir dine initiativ mottatt?

Del 3: Tema: Deltakelse

Forskningsspørsmål 2: "Hvilke aktiviteter beskrives som verdifulle, og hvorfor?"

Her vil jeg gjerne høre mer om din motivasjon for å delta på aktiviteter, hvorfor du deltar og hvorfor du ikke deltar. Jeg vil finne ut av hva som er med på å påvirke din deltakelse i aktiviteter som tilbys, som hvilke aktiviteter liker du og hvorfor.

3. Er du motivert for å delta på aktiviteter i regi av omsorgssenteret?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvorfor er du motivert/ikke motivert? Forklar
4. Hvilke aktiviteter liker du å gjøre?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvorfor? Er det noe spesielt med den/de aktiviteten/e? Beskriv.

Del 4: Tema: Fremtidshåp og en meningsfull hverdag

Forskningsspørsmål 3: "Hvordan påvirker deltakelse i aktiviteter synet på fremtidshåp og opplevelsen av en meningsfull tilværelse/hverdag?"

Her vil vi snakke mer om hva aktivitetene betyr for deg, dine tanker rundt viktigheten av aktivitetene. Vi vil også snakke om hva aktivitetene gir deg, om de bidrar positivt til tilværelsen, og om de gir fremtidshåp eller opplevelsen av en meningsfull hverdag.

5. Hvilke aktiviteter vil du beskrive som betydningsfulle?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Hvorfor? Hvorfor ikke? Gir aktivitetene deg noe?
 - Læring? Utvikling? Mestring? Helsefremmende? Identitet? Livsmestring? Relasjoner
6. Hvordan påvirker aktivitetene hverdagen i venteperioden?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Evt. hvordan/hvorfor? Enkelte aktiviteter som er mer verdifulle? Forklar

Del 5: Tema: Aktivitet og relasjoner

Forskningsspørsmål 4: "Hvilken betydning har aktiviteter for å skape relasjoner?"

Her er jeg ute etter dine tanker rundt aktiviteter og relasjoner, om hvordan du tenker aktivitetene påvirker hvilken relasjon du får til andre ungdommer og ansatte, samt hvilken betydning en slik relasjon har for deg.

7. Hvordan påvirker aktivitetene du deltar på ditt sosiale nettverk?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Skape relasjon, andre ungdommer, med personal. Betydningen av relasjoner
8. Påvirker deltakelse i aktivitetene integrering i lokalsamfunnet?
 - Oppfølgingsspørsmål:
 - Er det viktig for deg? Skulle du ønske det var annerledes? Fremtiden i Norge?
9. Hvordan påvirker relasjoner til andre din ventetid?

Del 6: Avslutning

Nå nærmer vi oss ferdige med intervjuet. Nå vil jeg gjerne høre mer om din opplevelse av intervjuet, og høre om det er noe annet du vil si om temaet før vi avslutter.

10. Hva synes du om å bli intervjuet om temaet?
11. Er det andre ting du tenker at du vil si om temaet som du ikke har fått sagt?
12. Ønsker du å få et ferdig transkribert intervju tilsendt for gjennomlesning før jeg bruker det i masteroppgaven min?

Takk for din deltakelse.

Vedlegg 6

«Aktiviteters betydning for livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere»

Jeg bekrefter å ha mottatt og gått igjennom informasjonen og forespørselen om deltakelse i overnevnte forskningsprosjekt, som innebærer informasjon om:

- Studiens bakgrunn og formål
- Hva min deltakelse i studien innebærer
- Hva som skjer med informasjonen om meg
- At det er frivillig å delta i studien, og at jeg når som helst kan trekke mitt samtykke uten å oppgi noen grunn
- At dersom jeg trekker meg, vil alle opplysninger om meg bli slettet

Jeg er villig til å delta

(Signert av informant, dato)

Kontaktinformasjon:

(Telefonnummer)

(Mailadresse)

Jeg ønsker å få tilsendt masteroppgaven etter at den er sensurert og godkjent

Ja

Nei

Hvis ja – master oppgaven sendes til:

(Adresse)

Vedlegg 7

Samtykke til å delta i forskningsprosjektet:

«Aktiviteters betydning for livskvalitet i venteperioden for enslige mindreårige asylsøkere»

Jeg og min representant/verge bekrefter å ha mottatt og gått igjennom informasjonen og forespørselen om deltagelse i overnevnte forskningsprosjekt, som innebærer informasjon om:

- Studiens bakgrunn og formål
- Hva deltagelse i studien innebærer
- Hva som skjer med personopplysningene som blir samlet inn
- At det er frivillig å delta i studien, og at man når som helst kan trekke sitt samtykke uten å oppgi noen grunn
- At dersom man velger å trekke seg, vil alle personopplysninger bli slettet

Jeg, som representant/verge samtykker med dette til deltagelse i overnevnte forskningsprosjekt for _____ (navn på deltaker)

(Signert av representant/verge, dato)

Kontaktinformasjon representant/verge:

(Telefonnummer)

(Mailadresse)

Jeg ønsker å få tilsendt masteroppgaven etter at den er sensurert og godkjent

Ja

Nei

Hvis ja – master oppgaven sendes til:

(Adresse)

Jeg er villig til å delta i forskningsprosjektet

(Signert av informant, dato)

Kontaktinformasjon informant:

(Telefonnummer)

(Mailadresse)

Jeg ønsker å få tilsendt masteroppgaven etter at den er sensurert og godkjent

Ja

Nei

Hvis ja – master oppgaven sendes til:

(Adresse)